

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Edukace jako nástroj poznání národní kulturní památky státního hradu Buchlov
Education as a tool for learning about national cultural monument of state castle
Buchlov

Bc. Marcela Jošková

Vedoucí práce: PhDr. Hana Havlůjová, Ph.D.

Studijní program: Edukace a interpretace v oblasti kulturního dědictví

2022

Odevzdáním této diplomové práce na téma „Edukace jako nástroj poznání národní kulturní památky státního hradu Buchlov“ potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 1. 4. 2022

Bc. Marcela Jošková

Ráda bych touto cestou poděkovala paní PhDr. Haně Havlůjové Ph.D. za připomínky, cenné rady a náměty, které mi poskytla při vedení diplomové práce. Velký dík patří rovněž mé rodině a zvláště pak mému manželovi za jejich podporu nejen při psaní této práce, ale během celého studia. Současně bych také chtěla poděkovat vedení ZŠ a MŠ Buchlovice za vstřícný přístup při realizaci edukačního programu a všem kolegům z řad Národního památkového ústavu, kteří mi ochotně poskytli cenné informace potřebné pro tuto práci.

Abstrakt:

Diplomová práce je zaměřena na vzájemné propojení edukace a poznání historie prezentované v prostředí národních kulturních památek. Jejím cílem je objasnit pojem edukace a představit ji jako jeden z nástrojů interpretace kulturního dědictví. Je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce jsou popsány hlavní edukační principy a možnosti využití edukace v praxi aplikované na památkových objektech. Na základě příkladů realizovaných edukačních programů na vybraných památkových objektech jsou extrahovaná data principiálně uplatněna pro sestavení edukačního programu v prostředí národní kulturní památky státního hradu Buchlov. Prostřednictvím prezentace skutečné dějinné události je formou příběhu navržena edukační syntaxe, která zprostředkovává poznání života v určitém historickém období. V praktické části je vazba širší historie a dějinných událostí hradu Buchlova spojena do edukačního programu prezentujícího poznání období pozdního středověku a renesance. Na základě analýzy objektu byl vytvořen návrh programu, jehož příprava, realizace a závěrečná reflexe jsou uvedeny v závěru druhé části diplomové práce.

Klíčová slova:

Edukace, edukační program, poznání, vzdělávání, interpretace, kulturní dědictví, renesance, kulturní památka, hrad Buchlov, historie

Abstract:

The thesis is focused on the interconnection of education and knowledge of the history presented in the environment of national cultural monuments. The main aim is clarification the concept of education and introduce it as one of the tools for the interpretation of cultural heritage. It is divided into theoretical and practical part. The first part of this thesis describes the main educational principles and possibilities of using education in practice applied to monuments. On the basis of examples of implemented educational programs on selected monuments, the extracted data are in principle used to compile an educational program in the environment of the national cultural monument – Buchlov Castle. Through the presentation of a real historical event, an educational syntax is designed in the form of a story, which mediates the knowledge of life in a certain historical period. In the practical part is included the connection between the wider history and historical events of Buchlov Castle. All of information are used and combined into an educational program presenting knowledge of the late Middle Ages and the Renaissance period. Based on the analysis of this object is created a draft program. Its preparation, implementation and final reflection are part of the conclusion the thesis.

Keywords:

Education, educational program, cognition, knowledge, interpretation, cultural heritage, renaissance, cultural monument, castle Buchlov, history

Obsah

Úvod.....	7
1 Vymezení základní terminologie	9
1.1 Edukace jako nástroj poznání	9
1.2 Kulturní dědictví.....	10
1.3 Památková edukace	11
1.4 Interpretace kulturního dědictví.....	12
1.5 Výukové metody.....	14
2 Edukační praxe v prostředí památkových objektů.....	17
2.1 Národní památkový ústav	18
2.2 Edukační programy vybraných památkových objektů ve správě NPÚ	21
2.2.1 Státní hrad a zámek Bečov nad Teplou.....	21
2.2.2 Státní zámek Kunštát.....	22
2.2.3 Státní hrad Litice	23
2.2.4 Státní hrad Karlštejn.....	23
2.3 Stanovení principů edukace na památkách.....	24
3 Sestavení edukačního programu na SH Buchlov	26
3.1 Analýza návštěvnického provozu SH Buchlov	27
3.2 Hlavní východiska programu.....	31
3.3 Historie hradu Buchlova, popis dějinných událostí.....	33
3.3.1 Historie hradu Buchlova.....	33
3.3.2 Rod Zástřizlů	34
3.3.3 Popis dějinných událostí Buchlova v letech 1581 až 1582	37
4 Příprava a scénář edukačního programu	44
4.1 Příprava programu	44
4.2 Vazba programu na Rámcový vzdělávací program, popis cílů.....	46

4.3	Formulář pro zápis edukačního programu.....	50
4.4	Scénář edukačního programu <i>Po stopách buchlovského mordu</i>	54
5	Realizace edukačního programu <i>Po stopách buchlovského mordu</i>	69
5.1	Průběh programu 14. 10. 2021 – 7. třída	69
5.2	Průběh programu 25. 10. 2021 – 5. třída	71
5.3	Průběh programu 26. 10. 2021 – 8. třída	73
6	Reflexe a vyhodnocení programu	75
6.1	Vyhodnocení programu prostřednictvím dotazníkového šetření.....	75
6.2	Reflexe.....	78
	Závěr.....	80
	Seznam použitých informačních zdrojů	82
	Seznam příloh.....	88

Úvod

Bohatství každé země nespočívá pouze ve výsledných hodnotách ekonomických ukazatelů. Je tvořeno mnoha dalšími aspekty, v nichž kulturní dědictví hraje svou nezastupitelnou roli. Hmotné i nehmotné kulturní dědictví spoluvytváří identitu národa každé země. Tradice, vědomosti, dovednosti, umění či architektonická díla dané země hrají významnou roli v životě lidí a současně přispívají k osobnostnímu rozvoji každého jedince.

Významnými nosiči důležitých informací o minulosti jsou takzvaná místa paměti, mezi něž lze zařadit historické osobnosti, události, památníky, umělecká díla, architekturu, ale i celé epochy. Ať už se jedná o skutečné místo, událost, člověka či věc, je pro ně charakteristické, že se uchovala v kulturní paměti a stala se symbolem, skrze nějž se dané společenství definuje.¹ Důležitá místa paměti prezentující poznání minulosti českých dějin představují památkové objekty prostřednictvím zpřístupněných prohlídkových tras veřejnosti.

Na státním hradě Buchlově jsem zaměstnaná na hlavní pracovní poměr od roku 2008. Již jako studentka střední školy jsem na hradě prováděla v letních měsících v rámci brigády. Léta strávená na Buchlově byla pro mě vždy výjimečná. Kromě nových zkušeností jsem díky hradu poznala také spoustu přátel. Buchlov pro mě představuje symbol domova a stejně tak jej vnímají i obyvatelé přilehlého slováckého kraje. Neváhala jsem proto přijmout po skončení bakalářského studia na Slezské univerzitě v Opavě nabídku pracovat na hradě jako správce deponitáře. O dva roky později se mé pracovní zařazení změnilo na Pracovníka vztahů k veřejnosti a na této pozici jsem zaměstnána dodnes. Současná nabídka prohlídkových tras je zaměřena na dospělé návštěvníky. Pro děti do 10 let je vyhrazen jeden okruh. Vzhledem k současným změnám v oblasti prezentace kulturního dědictví je žádoucí zapojení návštěvníků do interpretace, probudit v nich zájem o poznání daného místa, objektu či předmětu a tím v nich současně vzbudit potřebu o jejich péči a uchování budoucím generacím.

Cílem této diplomové práce je sestavit a následně realizovat edukační program hradu Buchlova, který by byl zaměřený na žáky druhého stupně základních škol. Téma programu vychází z bohaté historie objektu, jeho hlavním záměrem je seznámit žáky s tragickým osudem jednoho ze zdejších majitelů a s životem na hradě v 16. století. Prostřednictvím aktivního

¹ HAVLŮJOVÁ, Hana a Jaroslav NAJBERT. *Paměť a projektové vyučování v dějepise*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 18

zapojení žáků do detektivního příběhu si program klade za cíl podporovat u nich kladný a tvůrčí vztah ke kulturně historickému dědictví.

Při plánování programu jsem vycházela z poznatků v oblasti interpretace kulturního dědictví. V první kapitole popisuji základní terminologii a charakterizuji pojmy edukace, kulturní dědictví, památková edukace a interpretace kulturního dědictví. V kapitole pamatuji rovněž na výukové metody využívané v památkové edukaci, přičemž se vždy opírám o odbornou literaturu. Ve druhé kapitole jsem se zaměřila na Národní památkový ústav, v jehož správě se nachází přes sto veřejnosti zpřístupněných památkových objektů. Popisuji jeho vztah k edukaci a zapojení do projektu Ministerstva kultury České republiky. Porovnáním výukových programů u vybraných objektů stanovuji edukační principy, které budou použity v programu hradu Buchlova. Analýzu návštěvnického provozu hradu, na jejímž základě definuji cílovou skupinu, uvádím ve třetí kapitole. Stejně tak v této kapitole uvádím hlavní východiska programu, popisuji historii hradu a představuji rod Zástřizlů. Stěžejní částí kapitoly je vysvětlení dějin hradu v období let 1581 až 1582, kdy došlo k zavraždění majitele buchlovského panství. Tyto události se staly hlavním námětem edukačního programu. Při pátrání po vrahovi jsou žáci seznamováni s životem na středověkém hradě v 16. století. V závěrečné části programu žáci sami dotvářejí prezentovaný příběh a rekonstruují události související s tragickým úmrtím hradního pána. Obsahovou náplní čtvrté kapitoly je charakteristika přípravy programu pro jeho realizaci, jakož i jeho samotný scénář. V kapitole popisuji vazbu programu na rámcový vzdělávací program a stanovuji jeho cíle. Záznam průběhu realizace programu představuji v páté kapitole, na níž navazuje šestá kapitola s vyhodnocením programu a následnou reflexí. Program se uskutečnil celkem třikrát pro žáky ze základní školy v Buchlovicích. Průběh programu je zdokumentován na fotografiích, které jsou součástí příloh.

1 Vymezení základní terminologie

V první kapitole diplomové práce vysvětluji termín edukace, jakožto klíčový pojem spojující všechny další kapitoly. Vzhledem k zaměření diplomové práce na edukaci památkového objektu objasňuji dále pojmy kulturní dědictví, památková edukace a interpretace. Součástí kapitoly je též stručný popis výukových metod využívaných právě v památkové edukaci.

1.1 Edukace jako nástroj poznání

S edukací se dnes často setkáváme v běžném životě, ať už se jedná o vzdělávání ve škole, či v jiných institucích jako jsou muzea, galerie, skanzeny či památkové objekty. Volným překladem z angličtiny bychom hovořili o vzdělání, přičemž pro pochopení významu pojmu edukace je třeba podrobnějšího vysvětlení. Edukací bychom mohli označit záměrné rozvíjení osobnosti člověka prostřednictvím činností, při nichž dochází k (celoživotnímu) učení.² Šířka pojmu edukace se ukazuje jako užitečná právě tehdy, zabýváme-li se méně typickým edukačním prostředím, než školním a méně tradičními formami edukace, než je vyučování. Edukace tedy nezahrnuje pouze vzdělávání, nýbrž také výchovu. V praxi je vzdělávání bez výchovného dopadu nemyslitelné, a naopak.³ Přesto je třeba tyto dva aspekty od sebe odlišit. V případě výchovy se jedná o záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji.⁴ Obecně lze tedy hovořit o celkovém a celoživotním rozvíjení osobnosti člověka. V případě vzdělávání se jedná o proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, hodnot a postojů realizovaný prostřednictvím činností, při nichž dochází k učení.⁵ Zde je již důležité rozlišovat jednotlivé věkové kategorie, pro něž je to které vzdělávání určeno. Jiný přístup bude zvolen při vzdělávání dětí z mateřských škol, jiný pro žáky základních škol a jiný pro studenty, dospělé či seniory. Každá věková kategorie má svá specifika a vždy je třeba zohlednit jejich požadavky a reflektovat jejich potřeby.

² HAVLŮJOVÁ, Hana, Petr HUDEC, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 1*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, s. 14

³ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 31

⁴ HAVLŮJOVÁ, Hana, Petr HUDEC, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 1*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, s. 14

⁵ Tamtéž, s. 14

Vzdělávání dětí, žáků a studentů je v České republice realizováno vzdělávacími institucemi. Vzdělávací systém se dělí na jednotlivé stupně. Preprimární, neboli předškolní vzdělávání zahrnuje vzdělávání dětí ve věku 2 až 6 let. Následuje primární a nižší sekundární vzdělávání, které se zpravidla uskutečňuje v základních školách. Povinná školní docházka začíná v šesti letech a trvá 9 roků.⁶ Člení se na první a druhý stupeň, přičemž první zahrnuje 1. až 5. třídy a druhý 6. až 9. třídy základních škol. Nižší sekundární vzdělávání mohou poskytovat i víceletá gymnázia a osmileté konzervatoře. Vyšší sekundární, neboli střední vzdělávání poskytují střední školy ve všeobecných i odborných oborech.⁷ Věk žáků je obvykle 15 až 18 nebo 19 let. Absolvováním získávají žáci střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem, nebo střední vzdělání s maturitní zkouškou. Terciární vzdělávání poskytují vyšší odborné a vysoké školy.⁸

Cíle, formy, délka a povinný obsah vzdělávání jsou stanoveny rámcovými vzdělávacími programy. Ty tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).⁹

Vzdělávat se mohou nejenom děti, žáci a studenti, nýbrž i dospělí a senioři. Vzděláváním dospělých se zabývá obor zvaný andragogika. Zahrnuje všeobecné, odborné, zájmové a jiné vzdělávání. Speciální andragogika je zaměřena na problematiku vzdělávání různě postižených jedinců a jejich uplatnění se ve společnosti a na trhu práce. Vzdělávání seniorů se věnuje obor gerontagogika.¹⁰

1.2 Kulturní dědictví

Stejně tak jako se rozlišuje vzdělávání osob podle věkových kategorií, rozlišuje se také vzdělávání v různých zájmových či odborných oblastech. Pro účely této diplomové práce se zaměříme na vzdělávání v oblasti kulturního dědictví. I v tomto případě považuji za důležité

⁶ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/czech-republic_cs [online]. [19. 2. 2022]

⁷ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/czech-republic_cs [online]. [19. 2. 2022]

⁸ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/czech-republic_cs [online]. [19. 2. 2022]

⁹ <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/> [online]. [19. 2. 2022]

¹⁰ VETEŠKA, Jaroslav. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál, 2016, s. 51-53.

objasnit pojem kulturní dědictví. Jak uvádí Havlůjová a kolektiv v publikaci *Památky nás baví*, jedná se o souhrn kulturních statků, děl a hodnot, které přejímá mladší generace od starší.¹¹

Podrobněji se kulturnímu dědictví věnuje Foltýn v publikaci *Prameny paměti*. Dle něj lze kulturní dědictví definovat jako prvky krajiny, hmotné a duchovní kultury, které jsou odkazem minulosti a je ve veřejném zájmu zachovat je pro budoucnost.¹² Kulturní dědictví se dělí na hmotné a nehmotné. Hmotné kulturní dědictví zahrnuje architektonické, umělecké a archeologické památky, včetně archeologických nalezišť a komponované krajiny, které mají výjimečnou hodnotu z hlediska historického, estetického či vědeckého. Nehmotné kulturní dědictví pak zahrnuje znalosti, dovednosti, jakož i další artefakty a kulturní prostory s nimi související, které různé komunity nebo jednotlivci považují za součást svého dědictví. To je předáváno z generace na generaci, zakládá pocit identity a kontinuity a podporuje úctu ke kulturní rozmanitosti a lidské tvořivosti.¹³

1.3 Památková edukace

Spojením výše vysvětlených termínů edukace a kulturní dědictví dostáváme další pojem, a to památková edukace. Památkovou edukací se mimo jiné zabývá britský archeolog Tim Copeland. Během své profesní kariéry se věnoval popularizaci péče o kulturní dědictví a rozvojem památkové edukace napříč všemi vzdělávacími stupni.¹⁴ Dle jeho definice památková edukace umožňuje zkoumat jedinečné a vzácné pozůstatky minulosti, interpretovat je a přiblížit jejich význam současnému publiku pomocí slov, obrazů i praktických činností. Zabývá se reflexí individuální i kolektivní lidské identity v minulosti i v současnosti a přispívá k ocenění výsledků lidského snažení.¹⁵ Podle Copelanda vychází památková edukace z možností, které se nabízejí, když začneme o minulosti přemýšlet jako o zdroji obnovy a budoucích změn.¹⁶

¹¹ HAVLŮJOVÁ, Hana, Petr HUDEC, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 1*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, s. 15

¹² FOLTÝN, Dušan. *Prameny paměti: sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe*. V Praze: Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty UK, 2008, s. 10

¹³ HAVLŮJOVÁ, Hana, Petr HUDEC, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 1*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, s. 16

¹⁴ COPELAND, Tim, Anne RUELLAND, Peter JAMIESON a kol. *Edukace jako cesta ke zkvalitňování péče o kulturní dědictví pohledem zahraničních odborníků*. Praha: Národní památkový ústav, metodické centrum pro vzdělávání v Telči, 2016, s. 92

¹⁵ Tamtéž, s. 13

¹⁶ Tamtéž, s. 13

Havlůjová a kolektiv definují památkovou edukaci jako specifický typ mimoškolní výuky nebo volnočasové vzdělávací aktivity, která nejenže probíhá v autentickém historickém prostředí, ale památky a památkovou péči, respektive kulturní dědictví v celé jeho šíři, chápe jako svůj vzdělávací obsah.¹⁷ K hlavním činitelům památkové edukace patří dle Havlůjové kromě obsahu zejména účastníci edukačních programů a památkový pedagog. Cílem památkové edukace je rozvíjení kladného vztahu všech generací ke kulturně historickému dědictví.¹⁸ Pedagoga zabývajícího se památkovou edukací v historickém prostředí lze nazývat památkovým pedagogem.

1.4 Interpretace kulturního dědictví

S edukací je spojen další pojem, a to interpretace. Volným překladem z angličtiny lze hovořit o výkladu. Avšak interpretaci kulturního dědictví je opět třeba blíže specifikovat, neboť pouhý překlad je v tomto případě nedostačující. Havlůjová a kolektiv definují interpretaci kulturního dědictví jako umění vysvětlit význam a jedinečnost místa s cílem podpořit myšlenku jeho ochrany.¹⁹

Za zakladatele interpretace kulturního dědictví je považován Američan Freeman Tilden. Zaměstnanec správy národních parků ve své publikaci *Interpreting Our Heritage* vysvětluje interpretaci jako vzdělávací činnost, jejímž cílem je odhalit významy a vztahy použitím původních předmětů, zkušeností z první ruky a ilustrativními médii, a nikoli pouze sdělováním faktických informací.²⁰ Podle Tildena jde v případě interpretace o odhalování dalších souvislostí, které se skrývají za každým konstatováním skutečnosti. Interpretace by měla využívat pouhou zvědavost k obohacení lidské mysli a ducha.²¹ Návštěvníci přicházející do muzeí, galerií, památkových či jiných objektů tak činí ve svém volném čase na základě svého zájmu. Návštěva jim vždy přináší nějaký zážitek či zkušenost, jaké by se jim nikdy nedostalo, pokud by si o daném místě přečetli v knize. Průvodci těchto objektů návštěvníkům odhalují krásu, inspiraci a duchovní význam, jež se skrývají za tím, co návštěvník dokáže svými smysly vnímat.²² Principy interpretace shrnul Tilden do šesti zásad. Podle první zásady každá

¹⁷ HAVLŮJOVÁ, Hana, Petr HUDEC, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 1*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, s. 17

¹⁸ Tamtéž, s. 17

¹⁹ Tamtéž, s. 15

²⁰ TILDEN, Freeman. *Interpreting Our Heritage*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1967, s. 8

²¹ Tamtéž, s. 8

²² Tamtéž, s. 9

interpretace, která nevztahuje prezentované k návštěvníkovi, jeho osobnosti nebo životní zkušenosti, bude sterilní. Úkolem interpretátora je předložit sdělovanou myšlenku tak, aby umožnil návštěvníkovi vytvořit si vlastní představu na základě jeho znalostí a zkušeností.²³ Druhá zásada zdůrazňuje, že interpretace není poskytování informací. Jakkoliv každá interpretace obsahuje informace, není pouhým sdělováním, ale odhalováním hlubšího smyslu a souvislostí. S tím souvisí potřeba zapojení emocí a představivosti návštěvníka.²⁴ Třetí zásada popisuje interpretaci jako umění, které kombinuje řadu dalších oborů, ať už architektury, historie nebo přírodních věd. Každé z těchto umění je do jisté míry možné se naučit, stejně tak jako je možné se naučit umění interpretace. Čtvrtá zásada praví, že hlavním cílem interpretace není poučení, ale provokace k přemýšlení. Podle ní interpretace vyvolává zájem návštěvníka, aktivně jej zapojuje prostřednictvím jeho představivosti a podněcuje k touze rozšířit si obzory jeho zájmu a znalostí, jakož i porozumět vyšší pravdě, která leží za sdělenými faktickými informacemi. Jeho citát „*Prostřednictvím interpretace k porozumění; od porozumění k obdivu; od obdivu k ochraně.*“²⁵ je nejznámější frází v interpretační literatuře. Podle páté zásady by měla interpretace směřovat spíše k prezentaci celku než části. Stejně tak by se měla vztahovat ke všem částem osobnosti návštěvníka. V šesté zásadě Tilden upozorňuje na to, že interpretace určená dětem (přibližně do dvanácti let) by neměla být pouhým zjednodušením interpretace pro dospělé, ale měla by se řídit zásadně odlišným přístupem.²⁶

Interpretací se ve své práci zabývá rovněž Tim Copeland. Pro úspěšnou interpretaci sestavil devět doporučení, a to používat prameny spolu s interaktivními a didaktickými pomůckami, podněcovat návštěvníckou iniciativu, užívat interpretační metody, při nichž budou moci návštěvníci analyzovat a třídit informace a formulovat vlastní hypotézy, přizpůsobovat metody interpretace odezvám návštěvníků, ptát se na jejich názory a teprve poté jim nabídnout svou interpretaci, povzbuzovat návštěvníky k dialogu, podporovat jejich zvědavost pomocí dobře promyšlených a otevřených otázek, rozvést či prodiskutovat nápady návštěvníků a vyhradit dostatek času na dotazy a případnou diskuzi.²⁷

²³ MEDEK, Michal, Blažena HUŠKOVÁ, Ladislav PTÁČEK a kol. *Čítanka interpretace*. Sdružení pro interpretaci místního dědictví ČR, z. s. 2016, s. 12

²⁴ Tamtéž, s. 13

²⁵ TILDEN, Freeman. *Interpreting Our Heritage*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1967, s. 38

²⁶ Tamtéž, s. 11-54

²⁷ COPELAND, Tim, Anne RUELLAND, Peter JAMIESON a kol. *Edukace jako cesta ke zkvalitňování péče o kulturní dědictví pohledem zahraničních odborníků*. Praha: Národní památkový ústav, metodické centrum pro vzdělávání v Telči, 2016, s. 21-22

Dalšími publikacemi zabývajícími se interpretací je *Interpretační průvodce* od Ludwiga Thorstena²⁸ a *Čítanka interpretace*,²⁹ v níž kolektiv českých autorů shrnuje poznatky zahraničních autorů. Z českého prostředí bych chtěla zmínit publikaci *Jak předkládat svět* od Ladislava Ptáčka a kolektivu.³⁰

1.5 Výukové metody

Práce památkového pedagoga nabízí oproti školní výuce více možností. A právě díky možnostem autentického prostředí historického objektu lze tvořit edukační programy na míru. *Výchovu o kulturním dědictví, skrze a pro kulturní dědictví* si podle Tima Copelanda nelze představit bez aktivizačních metod, projektové výuky, kooperativního učení, rozvoje sebeřízení a sebekázně, mezioborové spolupráce nebo mezinárodní kulturní výměny. Významnou roli v ní hraje partnerství učitelů, zástupců kulturních institucí, rodičů, ale také místních pamětníků, řemeslníků nebo umělců.³¹

Aktivizační výukové metody se vymezují postupy, které vedou výuku tak, aby se výchovně-vzdělávacích cílů dosahovalo hlavně na základě vlastní učební práce žáků, přičemž důraz se klade na myšlení a řešení problémů.³² Žáci jsou v případě aktivního učení centrem veškerého vzdělávacího dění, spolutvůrci průběhu a obsahu výuky a podílí se na formulaci výsledků a hodnocení práce.³³ Aktivizační metody přispívají k rozvoji osobnosti žáka se zaměřením na jejich myšlenkovou a charakterovou samostatnost, zodpovědnost a tvořivost.³⁴ Jejich hlavním východiskem je snaha přeměnit žáka z pasivního posluchače v partnera vyučujícího, který se bude aktivním způsobem zapojovat do výuky. Cílem aktivizačních metod je naučit žáky spolupracovat s ostatními a podílet se na řešení nejrůznějších problémových úloh.³⁵

²⁸ THORSTEN, Ludwig, *Interpretační průvodce: Jak se o místní dědictví podělit s ostatními*, 2015. Dostupné z <https://interpret-europe.net/wp-content/uploads/2021/06/czech.pdf>

²⁹ MEDEK, Michal, Blažena HUŠKOVÁ, Ladislav PTÁČEK a kol. *Čítanka interpretace*. Sdružení pro interpretaci místního dědictví ČR, z. s. 2016. Dostupné z <https://dobrainterpretace.cz/zdroje-informaci>

³⁰ PTÁČEK, Ladislav. *Jak pře(d)kládat svět: základy dobré interpretace*. Brno: Nadace Partnerství, 2012.

³¹ Kulturně historické dědictví a udržitelný rozvoj místních komunit. Dostupné z <http://www.historickededitvi.com/wp-content/plugins/downloads-manager/upload/metodikaKHD.pdf> [online]. [26. 2. 2022]

³² MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 105

³³ SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009, s. 9

³⁴ MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 106

³⁵ KOTRBA, Tomáš a Lubor LACINA. *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2007, s. 41-42

K metodám aktivního vyučování lze zařadit případovou studii a inscenační metody. Principem případové studie neboli studia na případu je skupinové řešení připraveného případu, který může být skutečný nebo simulovaný. Jejím cílem je praktické propojení informací a poznatků ze souvisejících předmětů nebo oborů.³⁶ Podstata inscenačních metod spočívá v hraní rolí osob zúčastněných v určité simulované sociální situaci. Žáci se vžívají do role, kterou předvádějí. Cílem této metody je rozvoj emocionální a komunikativní stránky osobnosti žáka.³⁷

Definice projektové výuky je v odborné literatuře uváděno hned několik. Zormanová chápe projektovou výuku jako metodu, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů, což jsou komplexní úkoly či problémy spjaté s životní realitou. Jejím charakteristickým znakem je cíl, který je představován určitým konkrétním výstupem.³⁸ Učení v projektech zpravidla překračuje hranice školy, jeho účastníci se angažovaně začleňují do životní praxe a za své aktivity přebírají určitou zodpovědnost. Projekty sdružují přirozenou cestou k spolupráci několik vyučovacích předmětů, neboť jejich cílem je řešit situaci ze životní reality.³⁹

V *Obecné didaktice* je podle Jarmily Skalkové kooperativní vyučování založeno na principu spolupráce při dosahování cílů. Výsledky jedince jsou podporovány činností celé skupiny a celá skupina má prospěch z činnosti jednotlivce. Základními pojmy kooperativního vyučování jsou sdílení, spolupráce a podpora.⁴⁰ Kooperativní vyučování má velmi blízko ke skupinovému vyučování, které Skalková charakterizuje jako organizační formu, kdy se vytvářejí malé skupiny žáků, jež spolupracují při řešení společného úkolu.⁴¹

V metodice *Památky nás baví*⁴² autoři kladou důraz na objektové, problémové a komunitní učení. Objektové učení je v užším slova smyslu užíváno pro označení učení z předmětů uchovávaných ve sbírkách paměťových institucí. V širším pojetí jsou však zohledňovány všechny hmotné artefakty tvořící součást kulturního dědictví.⁴³ Učení

³⁶ SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009, s. 105-106

³⁷ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 201

³⁸ ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 96

³⁹ MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 168

⁴⁰ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 227

⁴¹ Tamtéž, s. 224

⁴² HAVLŮJOVÁ, Hana, Kateřina CHARVÁTOVÁ, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 2*. Praha: Národní památkový ústav, 2015

⁴³ Tamtéž, s. 67

prostřednictvím řešení problémů, respektive problémových úloh, patří mezi aktivizující metody výuky, jež podporují tvořivé a samostatné myšlení žáků.⁴⁴ Podstatou problémové metody je nesdělování hotových poznatků žákům, žáci jsou vedeni k tomu, aby samostatně nebo s pomocí učitele odvodili nové poznatky vlastní myšlenkovou činností.⁴⁵ Cílem komunitního učení, při němž se žáci zapojují do činností důležitých pro místní společenství, je posílení společenské i mravní odpovědnosti dětí a mladých lidí, rozvoj jejich občanské angažovanosti a politické gramotnosti. Učení se odehrává v autentické spolupráci s různými zájmovými skupinami. Jeho výsledkem by měla být smysluplná změna výchozího stavu.⁴⁶ V metodice je též zdůrazněna důležitost používání didaktických pomůcek. Už jen díky tomu, že si žáci můžou na něco sáhnout či zapojit více smyslů, u nich vyvolává větší zájem o danou věc, kterou si pak lépe zapamatují. Je však třeba rozlišovat používání didaktických pomůcek a pracovních listů, jejichž rozsah a náročnost je na zvážení, neboť spíše připomínají práci z prostředí škol, což by mohlo být pro žáky naopak demotivující.

Nejen výukové metody a zvolené téma zajistí úspěšný průběh programu. Zásadní vliv na to, zda bude probíhat podle plánu a bez komplikací má komunikace lektora s žáky a jeho přístup k nim. Lektor svojí osobností, svými vlastnostmi, dovednostmi, ale i postojem k účastníkům a způsobem vedení edukačního programu ovlivňuje jeho atmosféru, motivaci účastníků i celý průběh muzejní edukace, a často tak rozhoduje o její úspěšnosti.⁴⁷

⁴⁴ HAVLŮJOVÁ, Hana, Kateřina CHARVÁTOVÁ, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 2*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, s. 69

⁴⁵ ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 77

⁴⁶ HAVLŮJOVÁ, Hana, Kateřina CHARVÁTOVÁ, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 2*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, s. 73

⁴⁷ MAŽÁROVÁ, Monika. *Lektorské dovednosti v muzeu*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2018, s. 18

2 Edukační praxe v prostředí památkových objektů

Průvodcovská služba patří k nejdůležitější části prezentace památkových objektů. Zásadním způsobem ovlivňuje a spoluvytváří vztah návštěvníka k historickým objektům, historii a tím i národnímu povědomí. Hodnotný průvodcovský výklad nespočívá v délce a množství informací, ale v jeho koncepci, obsahu a způsobu sdělení.⁴⁸ Průvodcovská činnost v průběhu let doznala patrných změn týkajících se jak obsahové části, tak i požadavků na přednes průvodcovského textu. S vědomím, že nevhodně zvolená interpretace průvodcovského textu či neadekvátní chování průvodce může negativně ovlivnit návštěvníka, je třeba přistupovat k průvodcovské službě zodpovědně a reflektovat aktuální požadavky na prezentaci památkových objektů. Pouhá reprodukce průvodcovského textu je nedostačující. V interpretaci kulturního dědictví je vyžadován ze strany průvodce takový přístup, díky kterému dochází k aktivnímu zapojení návštěvníků během prohlídky. Průvodce by měl v návštěvnících vzbudit zájem o danou tematiku, otázky a vyvolat emoce. Cílem interpretace je podat komplexní obraz historie daného místa, předmětu či děje prostřednictvím příběhu, který bude prezentovat jedno hlavní téma. Toto téma by mělo prostupovat celou dějovou linkou dané prohlídky či edukačního programu. Absolvování prohlídky či programu by mělo návštěvníkům přinést nové znalosti, podnítit jejich zvědavost a zájem o hlubší poznání prezentovaného tématu, zapojit dedukci, představivost a fantazii a tím jim pomoci budovat kladný vztah ke kulturnímu dědictví a vést je k jeho aktivní ochraně.

Movité i nemovité kulturní dědictví, ať už nás obklopuje v podobě kulturní krajiny, historických sídel, archeologických památek nebo rozmanitých artefaktů, může být zdrojem inspirativních vzdělávacích příležitostí pro všechny generace. Kvalitní formy edukace neboli výchovy a vzdělávání, se však nabízejí také jako jedna z velmi účinných cest, jak přispívat ke kultivaci veřejného zájmu v oblasti péče o kulturní dědictví a k udržitelnosti společenské hodnoty kulturního dědictví vůbec.⁴⁹ Inovativní přístup k edukaci a interpretaci kulturního dědictví je důležitým krokem kupředu a klíčovým prvkem k úspěšnému šíření povědomí o důležitosti památkové péče mezi všemi vrstvami obyvatelstva.

⁴⁸ KUBŮ, Naděžda. *Metodika průvodcovské činnosti na hradech, zámcích a dalších zpřístupněných památkách*. Praha: Národní památkový ústav, 2014, s. 5

⁴⁹ <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-instituce/cinnosti/veda-a-vyzkum>[online]. [26. 2. 2022]

Česká republika se pyšní množstvím dochovaných památek, které se každoročně stávají vyhledávanými cíli turistů. Památkové objekty ve vlastnictví státu spadají pod správu Národního památkového ústavu. V této kapitole se zabývám stručným popisem organizace a vybranými památkovými objekty, u nichž popisují probíhající edukační programy. Následně tyto programy porovnávám a stanovuji edukační principy, jež budou uplatněny v edukačním programu hradu Buchlova.

2.1 Národní památkový ústav

Národní památkový ústav (NPÚ) je největší příspěvkovou organizací Ministerstva kultury ČR. Historie památkové péče na našem území sahá do období Rakousko-Uherska. V roce 1850 byla císařským rozhodnutím zřízena Centrální komise pro výzkum a zachování stavebních památek. V roce 1918 převzal její činnost Státní památkový úřad.⁵⁰ Institucionální podoba památkové péče se po vzniku Československa několikrát měnila. Dne 16. května 1946 vznikla podle zákona č. 137/1946 Sb. Národní kulturní komise, která měla na základě konfiskačních dekretů z roku 1945 spravovat zestátněné hrady, zámky a jejich mobiliář.⁵¹ V roce 1953 byla zřízena Státní památková správa. Zákon, který vůbec jako první řešil památkovou péči, byl přijat v roce 1958.⁵² Na základě tohoto zákona byl jako odborný orgán státní památkové péče zřízen Státní ústav památkové péče a ochrany přírody. Pod tímto názvem působil až do roku 1991, kdy došlo k vyčlenění ochrany přírody. Státní ústav památkové péče pak fungoval do konce roku 2002. Od 1. ledna 2003 vznikl podle zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči Národní památkový ústav.⁵³

Mezi hlavní činnosti NPÚ patří výzkum a vývoj, jakož i odborné a metodické činnosti usměrňující péči o památky ve vlastnictví a správě jiných subjektů a o památkově chráněná území. Další, neméně důležitou činností NPÚ, je péče o soubor zpřístupněných kulturních památek, zejména hradů a zámků, které jsou v jeho přímé správě a jejich prezentace veřejnosti.⁵⁴

Generální ředitelství NPÚ sídlí v Praze na Valdštejském náměstí, v jeho čele je od roku 2008 Ing. arch. Naděžda Goryczková. NPÚ se dále člení na 14 územních odborných pracovišť,

⁵⁰ Historie NPÚ. Dostupné z <https://www.npu.cz/historie-npu> [online]. [26. 2. 2022]

⁵¹ Historie NPÚ. Dostupné z <https://www.npu.cz/historie-npu> [online]. [26. 2. 2022]

⁵² Zákon č. 22/1958 Sb. o kulturních památkách

⁵³ Historie NPÚ. Dostupné z <https://www.npu.cz/historie-npu> [online]. [26. 2. 2022]

⁵⁴ Výroční zpráva 2020. Národní památkový ústav. Praha: Národní památkový ústav, 2021, s. 93

jejichž úkolem je zajišťovat v jednotlivých krajích aplikaci principů státní památkové péče v plném rozsahu daném zákonem a dále poskytovat odbornou a metodickou pomoc vlastníkům a správcům památek. Správu památek ve správě NPÚ zajišťují územní památkové správy v Praze, v Českých Budějovicích, na Sychrově a v Kroměříži.⁵⁵

V roce 2020 bylo veřejnosti zpřístupněno celkem 102 objektů.⁵⁶ Prezentace převážně většiny objektů probíhá formou komentovaných prohlídek. Další způsob prezentace je možné spatřovat v realizaci edukačních programů.

V roce 2009 byla Vládou České republiky schválena koncepce aplikovaného výzkumu.⁵⁷ Ministerstvo kultury ČR zpracovalo na léta 2009 až 2015 *Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní kulturní identity* (NAKI), na něhož od roku 2016 plynule navázal NAKI II.⁵⁸ Program NAKI je orientován na uchování hodnot kulturního dědictví pro další generace, zpřístupnění kulturního dědictví široké obci zájemců a uživatelů, využití výsledků výzkumu ve vzdělávání, založeném na poznání národní identity a kultury, využívání výsledků výzkumu pro prezentaci regionů a posílení programů pro všechny formy cestovního ruchu a turistiky, na výzkum nástrojů a jejich ověření pro široký okruh výzkumných a vývojových témat v oblasti národní a kulturní identity a na systematické a efektivní využívání prostředků technologií pro rozvoj národní kultury a kulturní identity obyvatelstva.⁵⁹

Jedním z projektů, kterým se do programu v roce 2012 zapojil NPÚ, byl projekt *Vzdělávací role Národního památkového ústavu: edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví České republiky*. Jeho cílem bylo vytvoření systému vzdělávacích programů zaměřených na edukaci v oblasti nemovitého a movitého kulturního dědictví včetně historických sídel, kulturní krajiny a archeologických památek. Cílovými skupinami projektu byly děti a mládež, rodiny s dětmi, laická a odborná veřejnost a návštěvníci se speciálními vzdělávacími potřebami.⁶⁰ Výsledné programy by měly z hlediska obsahů i forem respektovat

⁵⁵ Výroční zpráva 2020. Národní památkový ústav. Praha: Národní památkový ústav, 2021, s. 93

⁵⁶ Výroční zpráva 2020. Národní památkový ústav. Praha: Národní památkový ústav, 2021, s. 133

⁵⁷ Usnesení vlády č. 880 ze 13. 7. 2009

⁵⁸ MK ČR byly postupně vyhlášovány: Program na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity na léta 2011 – 2017 (NAKI), Program na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 – 2022 (NAKI II.), Program na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity na léta 2023 – 2030 (NAKI III.). Více k tématu oficiální webové stránky MK ČR. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/vyzkumne-programy-ministerstva-kultury-856.html>

⁵⁹ Oficiální webové stránky NPÚ. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/cinnosti/veda-a-vyzkum/4860-program-aplikovaneho-vyzkumu-a-vyvoje-narodni-a-kulturni-identity-naki> [online]. [26. 2. 2022]

⁶⁰ Oficiální webové stránky NPÚ. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/cinnosti/veda-a-vyzkum/7840-vzdelavaci-role-narodniho-pamatkoveho-ustavu-edukace-jako-klicovy-nastroj-zkvalitneni-pece-o-kulturni-dedictvi-ceske-republiky> [online]. [26. 2. 2022]

různé typy učení, včetně celoživotního. V návaznosti na celosvětové trendy by měly edukační aktivity využívat jak vzdělávací potenciál autentického prostředí památkových objektů, tak digitálních technologií. Tím by měly současně přispívat nejen k efektivní prezentaci památkových hodnot, ale také k rozvoji vzdělanosti, kreativity a hodnotové orientace cílových skupin ve prospěch dobrovolné a udržitelné péče o kulturní dědictví.⁶¹ Výsledkem projektu Vzdělávací role NPÚ byla mimo jiné i publikace *Památky nás baví*. Praktická metodická příručka je rozdělena na pět dílů, přičemž každý díl je věnován určité cílové skupině návštěvníků, od nejmenších dětí po seniory, včetně účastníků se speciálními vzdělávacími potřebami. Každá z metodik popisuje charakteristiky práce s danou skupinou návštěvníků a uvádí příklady dobré praxe, tedy realizované a pilotně ověřené edukační programy včetně popisu jejich průběhů.

Výnosy z realizace edukačních programů obsahují kromě tržeb hlavně goodwill, neboli dobrou pověst, která je nezanedbatelným ekonomickým přínosem edukace a interpretace kulturního dědictví. Spokojení absolventi doporučují program dalším potenciálním návštěvníkům, a tím edukace „vyrábí“ budoucí návštěvníky i z osob, které by jinak na památky pravděpodobně nezavítaly. Multiplikační efekt edukace je představen budováním kladného vztahu k dalším návštěvám památek. Kromě výše popsaných výnosů je třeba mít na paměti i náklady, jež s sebou edukační aktivity přinášejí. K přímým nákladům v podobě mezd lektorů, spotřebního materiálu a používaných pomůcek je třeba uvažovat i náklady režijní. Ty zahrnují samotnou přípravu programu, komunikaci se školami, energie, či administrativu. Bez režijních nákladů se nelze obejít, obtížně se kalkulují a zpravidla tvoří nezanedbatelnou část veškerých nákladů, které by měly být kryty příspěvkem zřizovatele. Často se zapomíná i na vnitřní náklady představující ušlý zisk z jiného využití kapacit v podobě běžných prohlídek nebo komerčnímu pronájmu využívaných prostor. Tyto náklady má však smysl uvažovat jen tehdy, pokud jsou reálné. K financování edukačních aktivit v podobě různých programů je občas možné využívat granty nebo dotace. Z nadačních grantů, grantů ministerstev a krajských úřadů nebo i strukturálních fondů EU lze získat prostředky na vývoj a pilotní provoz programů, přičemž preferovány jsou programy posilující občanskou společnost a environmentální a sociální programy.⁶² Model vícezdrojového financování je pro tuto oblast prezentace kulturního

⁶¹ Oficiální webové stránky NPÚ. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/cinnosti/veda-a-vyzkum/7840-vzdelavaci-role-narodniho-pamatkoveho-ustavu-edukace-jako-klicovy-nastroj-zkvalitneni-pece-o-kulturni-dedictvi-ceske-republiky> [online]. [26. 2. 2022]

⁶² Přednáška předmětu Památková péče, téma Animační programy na památkách, 21. 4. 2021

majetku velmi vhodný, často umožní realizaci programů, které by se z běžného institucionálního rozpočtu financovaly obtížně.

V návaznosti na zapojení do programu NAKI vznikl v NPÚ Odbor edukace a dalšího vzdělávání, jehož součástí je i Oddělení edukace. V rámci tohoto byla v letech 2012 až 2015 zřízena regionální edukační centra při ÚOP v Českých Budějovicích, na SHZ Bečov nad Teplou, v Květné zahradě v Kroměříži, při ÚOP v Ostravě, na SZ v Hradci nad Moravicí, při ÚOP v Telči a pro oblast středních Čech na SZ Veltrusy. V současné době jsou edukační centra aktivní pouze na Bečově, ve Veltrusech, v Sázavském klášteře a v Kroměříži. Edukační aktivity nejsou však předmětem pouze těchto center, nýbrž také jednotlivých objektů. Protože se v této diplomové práci zabývám sestavením edukačního programu pro státní hrad Buchlov, jenž bude zaměřený na žáky druhého stupně základních škol, uvádím pro srovnání aktuální, či v roce 2021 realizované programy na středověkých hradech ve správě NPÚ, které jsou určeny pro tuto věkovou kategorii.

2.2 Edukační programy vybraných památkových objektů ve správě NPÚ

Pro srovnání edukačních programů jsem zvolila objekty Státní hrad a zámek Bečov nad Teplou, Státní zámek Kunštát, Státní hrad Litice a Státní hrad Karlštejn.

2.2.1 Státní hrad a zámek Bečov nad Teplou

Státní hrad a zámek Bečov nad Teplou funguje v současné době jako jedno z tří edukačních center NPÚ. Správa hradu a zámku se zúčastnila projektu MŠMT Vzdělávací programy paměťových institucí do škol, který byl ukončen ve školním roce 2019/2020. Pro děti je na objektu připraveno hned několik edukačních programů. Pro žáky druhého stupně základních škol jsou připraveny celkem tři okruhy. První okruh nazvaný *Relikviář svatého Maura* čítá pět zastavení v interiérech zámku. Románský domečkový relikviář je jednou z nejcennějších památek na našem území. Ukryvá kosterní ostatky sv. Jana Křtitele, sv. Maura, sv. Apolináře a sv. Timoteje.⁶³ Během programu se žáci dozvídají veškeré základní historické informace související s tímto předmětem. Vysvětleny jsou žákům nejstarší dějiny památky, včetně jejího vzniku a typologickému zařazení až po události v roce 1945, kdy majitelé opouští bečovské panství na základě dekretů prezidenta Edvarda Beneše. Relikviář skrytý pod podlahou hradní kaple čekal na své odhalení 40 let. Žáci během programu prožívají napínavé pátrání po

⁶³ Oficiální webové stránky SHZ Bečov nad Teplou. Dostupné z <https://www.zamek-becov.cz/cs/detske-a-edukativni-programy/Projekt-MSMT---Vzdelavaci-programy-pametovych-instituci-do-skol> [online]. [27. 2. 2022]

starožitnosti mimořádné hodnoty. Putování historií uzavírá etapa restaurování a bližší seznámení s jednotlivými typy zlatnické výzdoby. Vyvrcholením této trasy je prohlídka originálu románského relikviáře svatého Maura. Žáci jsou do programu aktivně zapojeni prostřednictvím dotazů a vzájemné komunikace. Využíván je též haptický model relikviáře. Cílem programu je představit žákům druhou nejcennější zlatnickou památku v České republice a vysvětlit její význam. Představit práci zlatníků a restaurátorů a seznámit žáky s klíčovými momenty z historie relikviáře v souvislosti s dobou, ve které se udály. Program trvá 45 minut. U žáků jsou rozvíjeny klíčové kompetence k učení a komunikativní. Z edukačního programu vznikl okruh *Relikviář pro každého*, jenž se stal součástí aktuální nabídky pro skupiny návštěvníků.

Druhý program určený pro žáky je pojmenován *Zámecké interiéry*. Z názvu je patrné, že obsahovou náplní je představení zámeckých interiérů. Stavební vývoj objektu je prezentován na velkoformátovém modelu. Výklad je zaměřen na poslední majitele panství. Třetí program se opět vrací k tématu relikviáře a je určen žákům od 8 do 12 let. Protože je druhý program zaměřen hlavně na novodobější historii objektu zámku a poslední majitele a třetí program je určen mladším žákům, neuvádím blíže jejich podrobnější popis.

2.2.2 Státní zámek Kunštát

Přestože je Kunštát státním zámkem, zvolila jsem jej pro srovnání z toho důvodu, že nabízený edukační program je zaměřen na *Život na středověkém hradě*, což je také název edukačního programu. Historie zámku totiž sahá do poloviny 13. století, kdy byl založen jako hrad Kunou z Kunštátu a na zámek byl postupně přestavován od 16. do 19. století.⁶⁴ Stejně jako v případě Bečova i program zámku Kunštát byl nabízen v rámci projektu MŠMT Vzdělávací programy paměťových institucí do škol. Během programu žáci absolvují interaktivní výstavu s využitím smyslového vnímání. Prostřednictvím dobových předmětů, dotykových obrazovek, kvízů, her a audionahrávek žáci v nejstarší středověké části zámku sledují, jak se zakládaly hrady, význam víry, válečné události i mimořádný mocenský vzestup rodu pánů z Kunštátu vrcholící korunovací Jiřího z Kunštátu a Poděbrad na českého krále. V renesančních prostorách zámku se žáci seznamují s tématem stravování a morových epidemií a zjišťují, kdo je ze současných panovníků potomkem krále Jiřího z Kunštátu a Poděbrad. Prohlídka interiérů během programu probíhá bez klasického výkladu, průvodce žákům pouze pomáhá orientovat se v prostoru, případně jim napomáhá v jejich bádání. Pro žáky jsou připraveny pracovní listy,

⁶⁴ Oficiální webové stránky SZ Kunštát. Dostupné z <https://www.zamek-kunstat.cz/cs/o-zamku> [online]. [27. 2. 2022]

díky nimž získají přehledně zpracovaná témata, se kterými mohou dále pracovat v hodinách dějepisu, vlastivědy, českého jazyka, výchovy k občanství, výtvarné nebo hudební výchovy. Výhodou programu je, že v prostoru expozice je možné jednotlivá témata časově přizpůsobit zájmu a potřebám žáků i obsahu školní výuky.⁶⁵ Cílem programu je představit žákům co obnášel život šlechtice na středověkém hradě. U žáků jsou rozvíjeny klíčové kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální.⁶⁶ Program trvá 60 minut.

2.2.3 Státní hrad Litice

Další objekt pro srovnání jsem vybrala Státní hrad Litice. I v tomto případě, kdy se jedná spíše o zříceninu hradu, jsem Litice zvolila z důvodu programu, jehož obsahovou náplní je výstavba hradu. Výukový program pro žáky druhého stupně základních škol je nazván *Jak se staví hrad*. Program si klade za cíl vysvětlit žákům na příkladu hradu Litice obecně důvody pro založení hradů, vhodná místa pro jejich budování a používané stavební techniky. Program probíhá v interiérech hradu. V místnosti uzpůsobené konání edukačních programů či různých přednášek je připraveno promítací plátno s povídáním o výstavbě hradů. Žáci se během programu dozvídají o náročnosti samotné výstavby hradů, jaké části hradu byly nejdůležitější a jaké techniky a materiály se při stavbě používaly. Žáci se seznamují s měrnými jednotkami, které často kopírovaly části lidského těla. Do programu jsou žáci aktivně zapojeni díky využití dřevěného modelu středověkého jeřábu, na němž žáci pozorují přemísťování stavebního materiálu pomocí kladky a dřevěné stavebnice brány, na které si žáci vyzkouší, jak se ve středověku stavěla klenba. Na těchto modelech mají žáci současně možnost si vyzkoušet jednoduché fyzikální zákony v praxi. Prohlídka je zakončena výstupem na hradní vyhlídkovou věž.⁶⁷ Délka programu je 45 minut.

2.2.4 Státní hrad Karlštejn

Jako čtvrtý objekt jsem zvolila Státní hrad Karlštejn. Cílem programu s názvem *Kaple svatého Kříže* je seznámit žáky s tímto unikátním prostorem, jeho jedinečnou výzdobou a sbírkou středověkých obrazů Mistra Theodorika. V rámci této speciální prohlídky se průvodce soustředí ve svém výkladu, který je uzpůsoben dané věkové skupině, na vysvětlení významu tohoto prostoru. Průvodce žákům objasňuje význam kaple, jež sloužila jako pokladnice

⁶⁵ Oficiální webové stránky SZ Kunštát. Dostupné z <https://www.zamek-kunstat.cz/cs/vyukovy-program-pro-zs> [online]. [27. 2. 2022]

⁶⁶ Oficiální webové stránky SZ Kunštát. Dostupné z https://www.zamek-kunstat.cz/pamatky/kunstat/ke-stazeni/MSMT_zamek%20Kunstat_I%20a%20II.st.ZS.pdf [online]. [27. 2. 2022]

⁶⁷ Oficiální webové stránky SH Litice. Dostupné z <https://www.hrad-litice.cz/pamatky/litice/Vzdelavaci%20program%20pro%20ZS/Text%20pro%20skoly%20-%20pozvanka%20na%20hrad%20Litice.pdf> [online]. [27. 2. 2022]

korunovačních klenotů a v níž český král a císař římský Karel IV. uchovával ostatky svatých. Ve svém výkladu rovněž nezapomíná na unikátní sbírku gotických deskových obrazů světců a světic, jež visí na stěnách kaple a jejichž autorem je Mistr Theodorik. Po návštěvě kaple následuje kratší workshop ve třetím patře Velké věže. Pro žáky jsou připraveny pracovní listy s otázkami zaměřenými opět na význam a duchovní odkaz Kaple svatého Kříže a na výzdobu tohoto místa. Program trvá 60 minut.⁶⁸

2.3 Stanovení principů edukace na památkách

Edukační programy popsané v předchozí podkapitole mají za cíl podporovat u žáků kladný a tvůrčí vztah ke kulturně historickému dědictví. Prostřednictvím různorodých aktivit se snaží rozšiřovat u žáků jejich znalosti a vytvářet pozitivní emocionální vazby. Porovnáním jednotlivých programů lze vysledovat edukační principy, kterými se snaží dosáhnout naplnění předem stanovených cílů.

Všechny edukační aktivity uvedených památkových objektů nabízejí žákům zažít něco nového v autentickém prostředí kulturní památky hradu Litice a národních kulturních památek Bečova nad Teplou, Kunštátu a Karlštejna. V nabízených programech všechny objekty čerpají ze své bohaté historie, přičemž vybírají jedno stěžejní téma, které dávají do kontextu s historií obecně. Žáci se tak často dozvídají nové informace s využitím znalostí dalších předmětů nebo různých odvětví lidské činnosti. Ať už se tedy jedná o Bečov využívající relikviář svatého Maura, jež propojuje s dějinami objektu, přičemž je kromě využití vědomostí z dějepisu žákům představena umělecká práce zlatníků a následná práce restaurátorů. Kunštát ve svém edukačním programu představuje osobnost českého krále Jiřího z Poděbrad a s ním spojený život na středověkém hradě. Kromě dějepisu prezentované téma propojuje s předměty českého jazyka, výchovy k občanství nebo výtvarné výchovy. Litice se zaměřují na výstavbu hradu, jež spojují s výstavbou hradů obecně. Program ukázkově kombinuje dějepis s matematikou a fyzikou. Karlštejn žákům prezentuje prostor Kaple svatého Kříže v souvislosti s Karlem IV. a uměním gotických mistrů, čímž kromě dějepisu využívá zejména výtvarnou výchovu a náboženství. Aktivní zapojení žáků do programu je často zajištěno používáním didaktických pomůcek, díky nimž je do poznávání historie místa či předmětu zapojeno více smyslů. Žáci mají možnost si v případě Bečova osahat repliku relikviáře. Na Kunštátě absolvují interaktivní

⁶⁸ Oficiální webové stránky SH Karlštejn. Dostupné z <https://www.hrad-karlstejn.cz/cs/pro-skoly> [online]. [27. 2. 2022]

výstavu, v níž kromě zapojení hmatu vstupují aktivně do programu využíváním dotykových obrazovek, audionahrávek, kvízů a her. Na Liticích si žáci ověřují fyzikální zákonitosti používáním dřevěných modelů a na Karlštejně jsou pro žáky přichystány pracovní listy zaměřené na duchovní význam prostoru, přičemž se současně zaměřují na duchovní stránku osobnosti. S tím úzce souvisí snaha vzbudit v žácích pozitivní vztah nejen k památkovým objektům, ale ke kulturnímu dědictví obecně. Snaha o jeho péči, ochranu a uchování budoucím generacím. K tomu, aby se žáci nad daným tématem programu zamysleli, slouží dialog, v němž mají prostor vyjádřit svůj názor a své postoje. Lektor žáky v diskuzi povzbuzuje, aby neměli strach, že jejich odpověď nebude správná a otevřenými otázkami je podporuje v tvorbě jejich hypotéz. Tím je současně naplněna i rovina interpretační.

Výše popsané programy vychází ze současných požadavků škol na aktivní zapojení žáků do prohlídek památkových objektů. Stejně tak je v zájmu objektů aktivizace návštěvníků během prohlídek, a to z důvodu zvýšení jejich zájmu o kulturní dědictví. K tomu uvedené památky využívají aktivizační metody výuky s aplikací objektového a problémového učení, jejichž základní charakteristiky jsou popsány v první kapitole. Před sestavením jakýchkoliv programů je vždy velmi důležitá definice cílové skupiny s respektováním jejich potřeb a znalostí. S ohledem na žáky je vždy třeba dbát na úměrnou náročnost jednotlivých aktivit a rozsah interpretovaných sdělení. Jestliže jsou zvolené aktivity příliš jednoduché a nenabízejí žákům příležitost získat nové informace, jejich zájem o aktivní zapojení bude malý. Stejně tak v opačném případě, kdy před žáky budou postaveny obtížné úkoly s vysokými nároky na jejich znalosti, bude míra jejich ochoty zapojit se velmi nízká. Aktivity by měly pro žáky představovat určitou výzvu, přiměřenou natolik, aby je motivovala k výkonu, nikoliv k rezignaci.⁶⁹ Z uvedeného lze tedy vyčíst obecné principy edukace, na nichž staví jednotlivé objekty své programy. Jedinečnost místa, autentické prostředí, příležitost zažít něco nového, provázanost historie objektu či předmětu s další oblastí lidského vzdělávání, používání didaktických pomůcek se zapojením více smyslů, stanovení jasných cílů programu, vhodná volba tématu se vzájemným vztahem k danému místu či předmětu, vytvoření příběhu s možností aktivizace účastníků, příležitost rozšířit stávající a získat nové informace a prostor pro vyjádření a formulaci vlastních myšlenek jsou základními stavebními kameny edukačních programů realizovaných v prostředí památkových objektů. Díky naplnění interpretačních cílů je u žáků podporován kladný vztah ke kulturnímu dědictví a budován pozitivní přístup k jeho ochraně.

⁶⁹ HAVLŮJOVÁ, Hana, Kateřina CHARVÁTOVÁ, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 2*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, s. 44-45

3 Sestavení edukačního programu na SH Buchlov

Hrad Buchlov je unikátní svou architekturou, dochovaným mobiliářem a množstvím cizokrajných sbírek. Návštěvníci mají možnost se seznámit s jeho historií prostřednictvím prohlídkových okruhů. Ty jsou však orientovány hlavně na dospělé návštěvníky, neboť se vždy jedná o monolog průvodce a jeho přednes průvodcovského textu. Pro dětské návštěvníky je vyhrazen jeden jediný okruh, během něhož se děti seznamují s životem na hradě. Výklad jim zprostředkovává průvodkyně oděná v dobovém kostýmu, která s dětmi vede dialog, v němž jim klade otázky a sama pak na jejich odpovědi reaguje. Tento okruh je vhodný pro děti do 10 let a mezi školami je oblíbený a často vyhledávaný v rámci školních výletů. Pro starší děti je výklad v rámci dětského okruhu příliš jednoduchý a nevzbuzuje v nich zájem. Naopak výklad textu během klasických prohlídek je pro tyto děti ještě náročný a zdlouhavý, což může být také jednou z příčin, že mezi školami není Buchlov vyhledávaným cílem výletů pro žáky druhého stupně základních škol. Z tohoto důvodu jsem se zaměřila na sestavení edukačního programu, který by byl určen právě těmto žákům, tedy dětem od 10 do 15 let.

Práce s žáky druhého stupně základních škol a středoškoláky s sebou nese mnohá úskalí. V období dospívání se utváří osobnost jednotlivce. Toto období je charakteristické dynamickými fázemi vývoje, přičemž se do značné míry začínají projevovat velké individuální rozdíly. Snaha zaujmout dospívající mládež tak může být nesnadným úkolem, ale také současně výzvou. Před žáky a studenty je důležité a žádoucí klást výzvy přiměřené náročnosti, které je budou motivovat ke splnění daného úkolu. Hravé momenty, humor či smyslová zábava by měly mít v edukačních programech své pevné místo.⁷⁰

V této kapitole popisuji hlavní východiska programu, na základě nichž jsem se rozhodla tento program realizovat právě na hradě Buchlově. Kromě stručného popisu historie hradu a jeho majitelů se zaměřuji blíže na rod Zástřizlů a vysvětluji dějinné události, které mi byly námětem pro obsahovou náplň edukačního programu. Uvádím rovněž jednoduchou analýzu stávajícího návštěvnického provozu, která mě vedla k definici cílové skupiny.

⁷⁰ HAVLŮJOVÁ, Hana, Kateřina CHARVÁTOVÁ, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 2*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, s. 43-48

3.1 Analýza návštěvnického provozu SH Buchlov

Ještě před samotným sestavením edukačního programu na hradě Buchlově je třeba analyzovat návštěvnický provoz. Realizace programu a jeho implementace mezi stávající nabídku prohlídkových okruhů by měla plynule navázat na současný stávající provoz, aniž by došlo k jeho narušení. Hrad Buchlov každoročně navštíví kolem 70 000 návštěvníků. Mezi turisty je oblíbeným a často vyhledávaným cílem. Na rozhodnutí návštěvníků o tom, zda hrad skutečně navštíví a zda absolvují některý z nabízených prohlídkových okruhů, má vliv mnoho faktorů.

O vlivu ceny na návštěvnost lze polemizovat. Pro návštěvníky, kteří vyhledávají turistické cíle za účelem poznání historie, nehraje výše vstupného při rozhodování navštívit danou památku významnou roli. Otázkou však zůstává, jaká je maximální výše vstupného, které budou ještě tito návštěvníci ochotni zaplatit za prohlídku a kdy se už i pro ně stane výše vstupného rozhodujícím faktorem, zda danou památku navštíví. Naopak pro návštěvníky, kteří se vydávají na památkové objekty pro to, aby vyplnili svůj volný čas, je výše vstupného zásadní a ve svém rozhodování při volbě okruhu jsou značně ovlivněni právě výší vstupného jednotlivých okruhů.

Dále je třeba zmínit kulturní akce, jež se staly za poslední roky nedílnou součástí provozu nejen památkových objektů, ale i ostatních zařízení orientovaných na turisty. Ještě do roku 2016 se na hradě Buchlově konala řada akcí, z nich lze jmenovat například Velikonoce na hradě, Buchlovské kování, Noční prohlídky s černou paní, Na Štěpána otevřena brána, Dětský den, Irský večer, Výlet do historie, Tajemství středověku, Dny evropského dědictví (European Heritage Days, zkráceně EHD), Co se na hradě vařivalo, Dobývání hradu Buchlova, Hurá máme prázdniny, Odemykání hradní brány, Módní přehlídky historických kostýmů, jarmarky a jiné. Vzhledem k masivnímu rozvoji cestovního ruchu, vzniku nových a rozvoji stávajících turistických destinací došlo k rozptýlení značného množství turistů. Mezi velmi oblíbené a hojně navštěvované cíle turistů na Slovácku patří Archeoskanzen na Modré, Živá voda na Modré, Velehradská bazilika, Kovožoo ve Starém městě, Baťův kanál, Letecké muzeum v Kunovicích a další. Protože každý z těchto subjektů pořádá během roku různé kulturní akce, dochází taktéž k rozptýlení turistů mezi tyto subjekty. Jako příklad lze uvést dětský den. V době, kdy se na hradě konala tato akce poprvé, tedy v roce 2007, bylo akcí podobného typu v blízkém okolí poskrovnu. Návštěvnost proto byla velmi vysoká a počet dětí, jež se této akce zúčastnily, čítal řádově stovky. Kvůli této vysoké účasti dětí došlo pak k omezení klasických prohlídek pro jednotlivě přichozí návštěvníky. S postupem času začaly

dětský den pořádat další subjekty a tak počet dětí na této akci hradu Buchlova klesal, a to až do roku 2016, kdy se akce zúčastnilo necelých 30 dětí. Tato akce byla tedy zrušena. Postupně docházelo k obměně kulturních akcí, až zůstaly čtyři tradiční, které se konají pravidelně každý rok. Těmi jsou Velikonoce na hradě, Buchlovské kování, Noční prohlídky a Na Štěpána otevřena brána. Jedná se o velmi oblíbené akce mezi návštěvníky a pravidelně se jich účastní od 1 500 do 4 000 návštěvníků.

Každá sezóna je jiná, roky 2020 a 2021 byly významně poznamenány epidemiologickou situací související se šířením virového onemocnění Covid-19. Návštěvníci byli epidemiologickou situací značně ovlivněni, což se odráželo na jejich chování a náladě. Zatímco došlo k výraznému úbytku školních výletů v měsících květnu a červnu, během letních prázdnin došlo výraznému nárůstu návštěvnosti z řad jednotlivců i rodin.

Bohužel i v případě tradičních akcí se naplno projevila opatření související s pandemií Covid-19 a většina těchto akcí byla v letech 2020 a 2021 zrušena. Jedinou realizovanou kulturní akcí zůstaly noční prohlídky hradu Buchlova. V roce 2021 se konaly celkem dvakrát. Poprvé byla tato akce určena pro širokou veřejnost, podruhé byla určena zdravotníkům jako poděkování za jejich obětavou péči v uplynulých měsících související se šířením Covid-19.

Během sezóny lze sledovat, jak významně se mění samotné složení návštěvníků. V měsících mimo hlavní sezónu, tedy v dubnu, květnu, září a říjnu, navštěvují hrad hlavně lidé se zájmem o historii dané památky. V měsících květen a červen jsou hlavními návštěvníky školní skupiny dětí, žáků, či studentů. Oproti tomu v letních měsících v červenci a srpnu, tedy o hlavních prázdninách, navštěvují hrad hlavně rodiny s dětmi. Právě tyto návštěvníci spolu se školními skupinami nejvíce touží po příbězích a aktivním zapojení do prohlídky, k čemuž byl sestaven na hradě Buchlově speciální prohlídkový okruh pro děti ve věku 5 až 10 let *S pastelkami po hradu Buchlov*. Edukační program pro starší žáky v nabídce hradu Buchlova zatím chybí.

Současná nabídka prohlídkových okruhů hradu čítá celkem sedm tras. Trasa I. je pojmenována *Procházka starým hradem*, jedná se o základní okruh I. Na terase s lípou nevinou se návštěvníci seznamují s historií hradu od založení až po období baroka. Prohlídka začíná hospodářskými staveními na třetím hradním nádvoří, tedy kuchyní, přípravnou jídel a pekárnou a zbrojnicí a následně se pokračuje do prvního patra obytného paláce. Prochází se knihovnou, nejstaršími gotickými místnostmi s dochovanými malířskými a sochařskými díly z 15. století, přes renesanční a barokní místnosti. Tento okruh je určený všem milovníkům historie, jeho délka je 60 minut.

Trasa II. se nazývá *Putování s Berchtoldy* a jedná se o základní okruh II. Po seznámení s historií hradu na terase následuje prohlídka zbrojnice a poté druhého patra. Okruh je zaměřen na 19. století, tedy na život a dílo posledních majitelů hrabat Berchtoldů. V přírodovědných sbírkách je k vidění unikátní soubor přírodovědeckých a zoologických exponátů s kuriozitami jako je tlusté střevo z velblouda, osminohé prasátko, kly z kytovce narvala a jiné. Přes pracovnu doktora Bedřicha Berchtolda a kabinet Leopolda I. Berchtolda se přichází do egyptologických sbírek, kterým vévodí staroegyptská mumie. Její stáří se odhaduje na 2400 let. Prohlídka končí výstupem na rozhlednu. Tato trasa je vhodná pro rodiny s dětmi, či pro návštěvníky, kteří nemají dostatek času k prohlídce celého hradu. Délka prohlídky je 50 minut.

Trasa III. se jmenuje *S pastelkami po hradu Buchlov* a je to výběrový okruh III. Cílem tohoto okruhu je zaujmout nejmenší návštěvníky a současně v nich pěstovat vztah k historii a památkám vůbec. Děti během prohlídky projdou celkem 22 zastaveními. Z výkladu průvodce jsou vypuštěny téměř všechny letopočty a další pro děti nezajímavá data, o to více uslyší informací o životě na hradě samotném a o legendách, které se k hradu vážou. Dětem podává výklad školený průvodce v historickém kostýmu interaktivní formou. K zakoupené vstupence děti dostávají sešitkového průvodce s malými pastelkami. V brožurce jsou obsaženy portréty osobností, erby určené k vymalování, bludiště, spojovačky, hádanky, poutavé ilustrace a přehledné popisky. Tento prohlídkový okruh, jak už jeho samotný název a popis napovídá, je určen předškolákům a dětem prvního stupně základních škol, tedy do 10 let. Trvá 60 minut.

K dětskému okruhu je možné zakoupit hranou loutkovou pohádku, kterou po předchozí domluvě zajišťuje externí loutkoherečka. Pohádky se hrají pro školní výlety a každou neděli o letních prázdninách pro rodiny s malými dětmi. Představení se odehrává v renesančním sklepe hradu a předchází samotnému okruhu. Pohádka trvá 25 minut.

Trasa IV. označuje výběrový okruh I nazvaný *Buchlov v proměnách času*. Exkluzivní okruh celým hradem zahrnuje všechny doposud zpřístupněné místnosti tras I. a II. včetně výstupu na vyhlídkovou věž a prohlídky nově zrekonstruovaného tanečního sálu. Prohlídka je vhodná pro všechny, kteří se chtějí dopodrobna seznámit s celým hradem, jeho příběhy, historií a kulturním mobiliářem. Délka prohlídky je 90 minut.

K hradu Buchlovu patří *Kaple sv. Barbory*. Jedná se o trasu V, výběrový okruh II. Kaple je od hradu vzdálena asi 1,5 km a je přístupná pouze pro pěší. Na vrchu Modla, kde kaple stojí, je doloženo keltské osídlení. Kaple byla postavena ve stylu moravského manýrismu v roce 1672 na místě původní kaple ze 13. století. Stala se rodinnou hrobkou pánů z Petřvaldu a Berchtoldu. Výzdoba interiéru je barokní, oltáře pochází ze 17. a 18. století. Nejcenějším

kusem je náhrobek s reliéfem Madony s Ježíškem z florentské dílny rodiny Robbiů. Dvakrát do roka se zde konají poutě. Na galerii kaple je možno zhlédnout výstavu kreseb a dřevorytů Arnošta Hrabala. Kaple je otevřena pouze v měsících červenec a srpen. Prohlídka kaple je vhodná jak pro běžné návštěvníky, tak pro rodiny s dětmi. Délka prohlídky je 20 minut.

Návštěvníci mají možnost navštívit pouze *Areál*. Jeho prohlídka je trasou VI a současně individuálním okruhem I. Areál hradu je přístupný bez průvodce a zahrnuje prohlídku I. a II. hradního nádvoří, prodejnu suvenýrů a výstavní galerie. Na II. nádvoří probíhají také tematické výstavy, nachází se zde restaurace s vinárnou a zdarma přístupné WC.

V nabídce pro návštěvníky je ještě trasa VII. Pojmenovaná jako *Buchlovská spirála*. Jde o mimořádný okruh zaměřený na postupný stavební vývoj hradu s těžištěm ve středověku. Návštěvníkům se prezentuje především vnější podoba hradu a to z míst, která nebyla veřejnosti nikdy přístupná. Na základě stavebních spár, zbytků omítek nebo otisků zaniklých konstrukcí se popisují práce stavebních hutí, požáry, či dobývání hradu. Výklad je doplněn kresebnými rekonstrukcemi dřívějších podob hradu z konkrétního místa pohledu. Trasa je směřována zčásti i do interiéru a to do nejhodnotnějších středověkých prostor hradu. Prohlídka končí na rozhledně. K zakoupené vstupence se dává publikace, samotným průvodcem je pak odborný pracovník NPÚ. Buchlovská spirála je určena především pro zájemce o poznání středověké architektury a dějin historických staveb. Její délka je 60 minut.⁷¹

Do budoucna se plánuje otevření nové trasy v objektu Hrabčcí, která představí způsob bydlení v 19. století. Bude zaměřena na běžný život posledních majitelů hrabat Berchtoldů na hradě Buchlově.

Z popsaných prohlídkových okruhů jednoznačně vyplývá jejich zaměření na dospělého návštěvníka, v případě *Buchlovské spirály* na odbornou veřejnost. Jediným vymykajícím se okruhem je *S pastelkami po hradu Buchlov*, který je určen výhradně dětem. Přestože se školený průvodce snaží o aktivní zapojení dětí, na jejich samostatnou práci s brožurkou již není během prohlídky čas, což je velká škoda, neboť po skončení prohlídky si všechny informace k doplnění již nemusí pamatovat. Nabídka programu, v němž by byly děti po celou dobu aktivně zapojeny, a současně v nich byl vzbuzen zájem o hlubší poznání tématu, zatím zcela chybí.

Další nedostatek spatřuji v současné podobě průvodcovského textu. Vzhledem ke zjištěným nepřesnostem ve stávajícím sylabu, jenž byl zpracován v 90. letech 20. století,

⁷¹ JOŠEK, Rostislav, Marcela JOŠKOVÁ. *Pasport SH Buchlov 2021*. Buchlovice, 2022, s. 30-31

je třeba přistoupit k jeho celkové aktualizaci. Přepřacování průvodcovského textu s napravením vyskytujících se chyb a mylných údajů by mělo dojít na základě odborné literatury a spolupráci s odborníky z NPÚ. Výsledná podoba sylabu by měla kromě informací týkajících se historie hradu Buchlova respektovat rovněž nové přístupy v interpretaci kulturního dědictví. Trendem doby je spojování historických souvislostí do příběhů, či přímo aktivní zapojení návštěvníků do interpretace samotného textu, například s využitím nových technologií.

Aby mohl být realizován nový edukační program, je třeba zohlednit výše uvedené tak, aby byl pro návštěvníky, ať už se jedná o dospělé či děti, zajímavý a aktivně je zapojoval přímo do jeho průběhu. Dále je třeba zohlednit stávající návštěvnický provoz, aby nedošlo k jeho narušení. Důležitým faktorem je rovněž časové hledisko, tedy brát v potaz časovou náročnost jednotlivých okruhů v závislosti na jejich trase. Místa navštívená v rámci edukačního programu by měla být zvolena tak, aby nedocházelo ke vzájemnému setkávání prohlídek na těchto místech.

3.2 Hlavní východiska programu

Hrad Buchlov patří k výjimečně dochovaným stavbám fortifikační hradní architektury na Moravě. Význam hradu spočívá především v unikátním zachování nejstarší fáze výstavby hradu. Jedná se o jeden ze vzácných příkladů v naší architektuře. Zároveň je hrad ukázkovou ilustrací přeměny strohého gotického hradu v pohodlné panské sídlo. Mobilní jednotky soustřeďují významné sbírky gotického a renesančního umění včetně velkého knihovního fondu. Sbírkový přírodopisný a egyptologický přirozeně doplňují expoziční náplň hradu věnovanou badatelské činnosti hrabat Berchtoldů v 19. století. Základní prohlídková trasa je uspořádána tak, že se přechází od pozdně románských prostor přes ranou gotiku, renesanci, baroko až po expozici 19. století - empirie a biedermeier. Ve druhém patře se nachází expozice přírodopisných a egyptologických sbírek. Buchlov je nejvýraznější dominantou moravského Slovácka, spolu s kaplí svaté Barbory, místem každoročních poutí, tvoří oddechové a kulturní prostředí této oblasti.

Protože strohý výklad průvodcovského textu neodpovídá současným nárokům na interpretaci kulturního dědictví, je důležité zaměřit se na změnu v této oblasti. Prezentace památkových objektů zcela určitě skýtá velkou řadu možností, jak k ní přistupovat. Současná forma prohlídek, kdy během monologu průvodce zahrnuje návštěvníky letopočty a jmény, není pro mnohé návštěvníky dostatečně atraktivní. Pro vzbuzení zájmu návštěvníků o poznání

památkových objektů a jejich historie může sloužit pořádání kulturních akcí zaměřených například na představení řemesel nebo života obyvatel daného místa. Řešení může též nabízet interpretace předmětů či událostí prezentovaných formou příběhu. Další možnosti lze spatřovat v realizaci edukačních programů zaměřených nejlépe na jedno téma, jež bude prezentováno dialogem mezi návštěvníky a průvodcem, kterého je možné současně nazývat lektorem, neboť se jedná o vzdělavatele působícího v různých oblastech dalšího vzdělávání.⁷² Aktivní zapojení návštěvníka je důležitým faktorem pro úspěšně sestavený edukační program.

Dalším důležitým faktorem je pak samotná osoba průvodce. Většinu průvodců na památkových objektech tvoří studenti středních a vysokých škol. Tito průvodci mívají kladný vztah k historii i k samotnému objektu. Avšak jen zkušenostmi se z dobrého průvodce stává ještě lepší. Málokterý objekt si pak může z hlediska finančního a z hlediska předem dané systemizace dovolit zaměstnat průvodce na hlavní pracovní poměr na dobu neurčitou. Pakliže se takový průvodce na objektu nachází, je zcela jistě pro tento objekt přínosem a lze ho pak využívat díky jeho zkušenostem právě na lektorované programy.

Na státním hradě Buchlově se během návštěvnické sezóny vystřídá přibližně 30 průvodců. Po dobu letních prázdnin je na jeden měsíc potřeba alespoň 9 průvodců, další tři až čtyři průvodci jsou vždy přijímáni na dohody. Systemizací je Buchlovu přiděleno na průvodce 1,5 úvazku. Vzhledem k vždy předem stanovenému limitu ostatních osobních nákladů (OON) je zaměstnávání průvodců na dohody omezeno, proto se tento úvazek rozpočítává mezi více průvodců zaměstnaných v letních měsících. Z toho vyplývá, že se na Buchlově žádný průvodce zaměstnaný na hlavní pracovní poměr na dobu neurčitou nenachází.

Důležitou roli při realizaci edukačních programů hraje též časové hledisko. Prohlídkové okruhy mají vždy předem stanovený čas a po uplynutí této doby musí být průvodce vždy připraven převzít další prohlídku. U edukačních programů je třeba počítat s jistou časovou rezervou. Vzhledem k individuálnímu průběhu každého programu je možné, že se jejich délka bude řádově o minuty lišit. Vždy bude záležet na aktivním zapojení účastníků programu. Proto je důležité při realizaci programu a plánování provozu brát toto časové hledisko na zřetel.

Edukační program s názvem *Po stopách buchlovského mordu* jsem prvně zamýšlela pro první stupeň základních škol. Děti do 10 let věku jsou zvědavé, aktivní a dle mého názoru se s nimi dobře pracuje. Z velmi bohaté a pestré historie hradu lze čerpat spoustu námětů,

⁷² VETEŠKA, Jaroslav. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál, 2016, s. 182

na jejichž základě lze sestavit mnoho edukačních programů. Téma detektivního příběhu, který jsem pro svůj program nakonec zvolila, by však bylo pro tyto děti ještě náročné. A protože na Buchlově chybí prohlídky určené žákům druhého stupně základních škol, rozhodla jsem se tedy zaměřit na tyto děti a sestavit program právě pro tuto věkovou kategorii. Pro realizaci programu jsem se obrátila na ZŠ a MŠ Buchlovice. S vedením školy se mi podařilo navázat spoluprací i díky tomu, že ze strany pedagogů byl o program projevěn zájem.

3.3 Historie hradu Buchlova, popis dějinných událostí

Obsah edukačního programu vychází z událostí, jež se váží k historii hradu Buchlova a které jsou současně spjaty s osobou Jindřicha Prakšického ze Zástřizl.⁷³ Dne 25. července roku 1582 byl nalezen mrtvý v údolí Smrad'avka, byl probodnut vlastním rapírem. Důvody jeho tragické smrti i osoba samotného vraha jsou dodnes zahaleny rouškou tajemství. Přestože lze vyhledat v kronikách záznamy s důkazy, kdo byl skutečným vrahem buchlovského pána, motiv a okolnosti zůstávají dodnes stále skryté. Pro popis dějinných událostí, z nichž edukační program vychází, je třeba se nejprve seznámit s historií hradu Buchlova a také s rodem Zástřizlů.

3.3.1 Historie hradu Buchlova

Hrad Buchlov se řadí k nejstarším hradům v České republice. Jeho počátky se datují do 1. poloviny 13. století, kdy byl založen českým králem, pravděpodobně Přemyslem Otakarem I. Samotná zakládací listina hradu se však nedochovala. Hrad byl založen jako významný strategický obranný bod, který měl za úkol chránit východní hranici zemí Koruny české a také četné obchodní stezky, jež vedly v jeho blízkosti. Hrad byl správním střediskem se soudní pravomocí, tzv. loveckým právem. Byla zde soustředěna veškerá správa lesního, polního a vodního bohatství kraje.⁷⁴ Buchlov nebyl nikdy zcela dobyt. První písemná zmínka pochází z roku 1300, kdy se píše o jistém Protivovi z Buchlova, který zastával na hradě některý královský úřad. Ze série listin z počátku 14. století však vyplývá, že již v roce 1277 držel hrad Buchlov jistý Albert ze Zdounek, jenž zastával výnosný úřad královského podkomořího na Moravě a ve spojení s hradem je pak označován jako královský lovčí lesů kolem Buchlova.⁷⁵ Hrad byl až do roku 1511 hradem zeměpanským, avšak často byl dáván

⁷³ Příloha č. 13 – Obraz Jindřicha Prakšického ze Zástřizl, s. 111

⁷⁴ NOVOTNÝ, Jiří. *Průvodcovský text hradu Buchlova*. Buchlovice, 1999, s. 1

⁷⁵ JANIŠ, Dalibor, Radim VRLA, Jan ŠTĚTINA a kol. *Hrady Zlínského kraje*. Lukov: Spolek přátel hradu Lukova, 2018, s. 59

do zástavy bohatým moravským šlechtickým rodům, takzvaným věřitelům krále. Na hradě se tak vystřídali postupně páni z Liechtensteina, Stibor ze Stibořic, Petr Roman z Vítovic, Čeněk z Mošnova a jeho synové, bratři z Vajtmile, páni z Landštejna, Kostkové z Postupic, Cimburkové a páni ze Zahrádky. V roce 1511 král Vladislav II. Jagellonský alodizoval hrad Arklebu Trnavskému z Boskovic, od něhož v roce 1520 přechází Buchlov do vlastnictví Žerotínů.⁷⁶ Již v roce 1542 hrad od Žerotínů kupuje za 4750 kop grošů českých Jan Ždánský ze Zástřizl. Za Zástřizlů proběhly na hradě největší stavební úpravy, a to již v duchu renesance. Zástřizlové drží hrad do roku 1644, kdy přechází na rod Petřvaldských z Petřvaldu, za nichž probíhají poslední stavební úpravy.⁷⁷ I přes všechny jejich snahy se nedařilo přizpůsobit středověkou pevnost tehdejším nárokům na životní styl šlechty, proto Petřvaldští ztrácí o další úpravy hradu zájem a v nedalekých Buchlovicích si v letech 1698 až 1701 budují honosný zámek ve stylu italské barokní vily.⁷⁸ Buchlov zůstává od roku 1751 trvale neobydlen, avšak díky posledním majitelům hrabatům Berchtoldům z Uherčic nechátral, neboť do jeho prostor soustředili mimořádně cenné a rozsáhlé sbírky, jež získali nevlastní bratři Bedřich a Leopold I. na svých studijních cestách.⁷⁹ Již v 1. polovině 19. století Berchtoldové hrad přeměnili na rodinné muzeum a ještě před rokem 1836 zpřístupnili nejširší veřejnosti. Tím se Buchlov řadí mezi vůbec jeden z prvních památkových objektů otevřených turistům. Od roku 1945 je na základě dekretů prezidenta republiky Edvarda Beneše ve vlastnictví státu. V současné době jej spravuje Národní památkový ústav.⁸⁰

3.3.2 Rod Zástřizlů

Majitelé buchlovského hradu se v průběhu jednotlivých staletí střídali, avšak nejvýraznější stopu na jeho současném vzhledu lze přisuzovat pánům ze Zástřizl. Za Zástřizlů proběhly největší stavební úpravy hradu, plně v duchu nastupující renesance. Z gotické obranné pevnosti se jejich zásluhou stává Buchlov renesančním obytným palácem. V místech předchozího gotického vstupu do hradu byla v roce 1546 vystavěna takzvaná hodinová věž, skrze kterou se dodnes prochází na třetí nádvoří nejstaršího hradního jádra. Nad vstupem je umístěna pamětní deska nesoucí jméno Jana Ždánského ze Zástřizl a opatřená zástřizlovskou lilií. Před hodinovou věží vznikla v místě původního jižního parkánu vysoká terasa

⁷⁶ JANIŠ, Dalibor, Radim VRLA, Jan ŠTĚTINA a kol. *Hrady Zlínského kraje*. Lukov: Spolek přátel hradu Lukova, 2018, s. 61-62

⁷⁷ NOVOTNÝ, Jiří. *Průvodcovský text hradu Buchlova*. Buchlovice, 1999, s. 3

⁷⁸ Tamtéž, s. 3

⁷⁹ Tamtéž, s. 3

⁸⁰ Tamtéž, s. 4

se šedesátistupňovým schodištěm, čímž byl umožněn vstup do horní hradní části jen pěším.⁸¹ Vedle terasy byl u příležitosti sňatku Jiřího Zikmunda Praksického ze Zástřizl a Alžběty Gedeonky Kotvrdovské z Volešničky v roce 1602 zbudován nad starými kasárnami prostorný taneční sál. Nade dveřmi je umístěna pamětní deska s iniciálami a erbem Zástřizlů. Mezi západní věží a pozdně gotickými síněmi byl zbudován spojovací prostor.

Za Zástřizlů došlo patrně k definitivnímu zrušení raně gotické kaple přestropením jejího prostoru a zazděním lichých arkád a oken, z nichž některá byla zmenšena na pravoúhlé otvory.⁸² Byla provedena též radikální úprava přilehlého pozdně románského objektu, do jehož interiéru bylo vloženo výstavné schodiště.⁸³ Dále došlo k přístavbě v západním parkánu. Z důvodů změn válečné techniky bylo opevnění rozšířeno o nový hradební okruh nynějšího druhého nádvoří, kolem kterého začaly vyrůstat další budovy v sousedství gotické břitové věže Andělky.⁸⁴ V polovině 17. století došlo k celkové přestavbě dolního hradu. Byl vystavěn nový palác za původním hradním příkopem a zbudováno bylo též barokní opevnění včetně východního a západního bastionu.⁸⁵ V prostoru současného druhého nádvoří byla postavena pozoruhodná pětiboká bašta dodnes nazývaná Sýpka. Zástřizlové nechali také vybudovat v roce 1613 ve svahu pod Buchlovem vinné sklepy.

Rod Zástřizlů je označován za starý moravský vladycký rod známý již počátkem 13. století.⁸⁶ Pochází ze Zástřizl, dávno zaniklé tvrže jihozápadně od Kroměříže. Předkem Zástřizlů je snad zemský stolník Sulislav z počátku 13. století.⁸⁷ Ve 14. století se rozdělili na linie Kunkovskou, Pavlovskou a linii na Zástřizlech. První dvě linie vymřely počátkem 15. a 16. století, třetí se dále rozvětvila na šest dalších větví, z nichž nejdéle dožili Morkovští a Praksičtí ze Zástřizl ve dvou podvětvích.⁸⁸

Nejvíce na sebe upozornili Zástřizlové, kteří pocházeli z tvrze v Praksicích u Uherského Brodu. Bernard Praksický ze Zástřizl za stavovského povstání uvěznil olomoucké kanovníky a dodatečně byl zvolen i direktorem za rytířský stav. Stejně jako Bernard, tak i všichni Praksičtí

⁸¹ KOHOUTEK, Jiří. *Hrady jihovýchodní Moravy*. Zlín: Archa, 1995, s. 20

⁸² SEDLÁK, Jan. *Buchlov a Buchlovice*. Brno: Arch spol. s r. o., 1993, s. 41

⁸³ JANIŠ, Dalibor, Radim VRLA, Jan ŠTĚTINA a kol. *Hrady Zlínského kraje*. Lukov: Spolek přátel hradu Lukova, 2018, s. 68

⁸⁴ SEDLÁK, Jan. *Buchlov a Buchlovice*. Brno: Arch spol. s r. o., 1993, s. 41

⁸⁵ KOHOUTEK, Jiří. *Hrady jihovýchodní Moravy*. Zlín: Archa, 1995, s. 20

⁸⁶ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Praha: Argo, 2010, s. 485

⁸⁷ HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1999, s. 645-646

⁸⁸ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Praha: Argo, 2010, s. 485

coby protestanti se nějakým způsobem zúčastnili povstání a buď přišli o své statky, nebo alespoň museli zaplatit značné pokuty.⁸⁹ Morkovští pocházející z tvrze Morkovice u Zdounek byli také postiženi konfiskacemi. Na rozdíl od Prakšických se však po roce 1620 podrobili Habsburkům a přistoupili na katolickou víru. Jejich větví vymřel roku 1687 celý rod.⁹⁰ Příbuzenskými svazky byli Zástřizlové spojeni s Petřvaldskými, Žerotíny, Bítovskými, pány z Víckova, z Bílkova, Dietrichsteiny a dalšími.⁹¹

Jak již bylo řečeno, Jan Ždánský ze Zástřizl koupil hrad Buchlov v roce 1542 od Žerotínů. Jan byl komořím Markrabství moravského. Protože neměl mužského potomka, vymohl si u císaře list mocný, kterým daroval celé panství svému synovci Zikmundu Prakšickému ze Zástřizl.⁹² Zikmund byl však ještě téhož roku zabit při souboji v Brně.

Po Zikmundově smrti získává hrad jeho bratr Jindřich Prakšický ze Zástřizl. V tomto období panovaly velké spory mezi buchlovským panstvím a velehradským klášteřem ve věci platů poddanských vesnic, hranice panství a lovení zvěře v lesích.⁹³ Samotný Jindřich se však začal postupně stávat nepohodlným, a to kvůli četným sporům s dalšími osobami. Snad kvůli těmto sporům, či kvůli zcela něčemu jinému, byl Jindřich zavražděn. Po jeho smrti dědí buchlovské panství Jindřichův syn Jiří Zikmund Prakšický ze Zástřizl.

Jiří studoval spolu s Karlem ze Žerotína bratrskou školu v Ivančicích. V mládí strávil delší čas na studijních cestách v cizině, z nichž si nejvíce cenil cesty k významnému protestantskému teologovi Theodoru Bezovi do Švýcarska. Beza si mladého Jiřího oblíbil a na jaře roku 1598 vznikla dohoda o prodeji jeho knihovny na Moravu. Smlouva byla sepsána na 600 zlatých.⁹⁴ Jiří si knihovny velmi vážil, v korespondenci ji nazýval nejcennějším pokladem a byl na ni velmi hrdý. Po jeho smrti a ve víru historických událostí se však tyto cenné knihy rozptýlily. V roce 1602 se Jiří oženil s Alžbětou Gedeonkou Kotvrdovskou z Volešničky. U příležitosti jejich sňatku byl na hradě vybudován taneční sál. Rovněž byla

⁸⁹ HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1999, s. 646

⁹⁰ MYSLIVEČEK, Milan. *Velký erbovník: encyklopedie rodů a erbů v zemích Koruny české*. Plzeň: Fraus, 2006, s. 348

⁹¹ HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1999, s. 646

⁹² NOVOTNÝ, Jiří. *Přívodcovský text hradu Buchlova*. Buchlovice, 1999, s. 2

⁹³ Tamtéž, s. 14

⁹⁴ BRAVERMANOVÁ, Milena, Dobromila BRICHTOVÁ, Beket BUKOVINSKÁ a kol. *Podoby a příběhy: portréty renesanční šlechty: katalog výstavy Praha, Šternberský palác říjen 2017 - únor 2018*. Kroměříž: Národní památkový ústav, územní památková správa v Kroměříži, 2017, s. 156

pro ně na zakázku zhotovena sada majolikových šálů⁹⁴ z habánské produkce, z dílny ve Vacenovicích.⁹⁵ Z jejich manželství vzešel syn Milota a dcera Kunhuta.⁹⁶

Milota se stal po smrti svého otce Jiřího dědicem celého panství a s ním i velkých sporů s velehradským klášteřem. Žil v době, kdy v českém prostředí po pádu stavovské opozice nastolují Habsburkové proti protestantům tvrdou a důslednou rekatolizaci. Za účast v protihabsburském odboji byl zkonfiskován majetek většině příslušníků zástřízlovských linií. Milota Prakšický však využil příležitosti a přešel na katolickou stranu. Roku 1640 založil v Buchlovicích katolický kostel sv. Martina. Roku 1644 však umírá bez potomků. Veškerý majetek přešel na jeho sestru Kunhutu, která se již roku 1622 provdala za katolického šlechtice Bernarda Diviše Petřvaldského na Střílkách. Tímto sňatkem si rodina Prakšických zajistila další držbu buchlovského panství.⁹⁷

3.3.3 Popis dějinných událostí Buchlova v letech 1581 až 1582

Za tragickou skutečnost lze považovat to, že žádnému z mužských potomků Prakšické větve Zástřízlů, kteří vlastnili hrad Buchlov, nebyl dopřán dlouhověký život. Zikmund, Jindřich, Jiří i Milota se dožili sotva 35 let. Bratři Zikmund a Jindřich zemřeli navíc tragicky.

Jindřich se stal majitelem Buchlova a celého panství po smrti svého bratra Zikmunda v dubnu roku 1581. Tou dobou byl čerstvě ženatý s Kateřinou Rájeckou z Mírova. Dne 30. ledna roku 1582 se jim narodil syn Jiří. Jak je ale známo z dochované korespondence mezi Jindřichem a velehradským opatem, v tomto období panovaly vleklé spory mezi oběma panstvími.⁹⁸ Samotný Jindřich byl zřejmě prchlivé povahy, neboť vedl spory i s dalšími osobami, pro něž se postupně začal stávat nepohodlným. Dne 25. července roku 1582 byl nalezen mrtvý v údolí Smrad'avka. Byl probodnut vlastním rapírem, jenž se dodnes nachází ve sbírkách hradu Buchlova, a jenž na sobě nese latinský nápis: *Gloria virtutem sequitur. Virtus funeri superstes*. Heslo mladého šlechtice v překladu zní: *Sláva provází ctnost. Ctnost trvá za hrob*. Jméno Jindřichova vraha halil po dlouhá léta závoj tajemství a dodnes není zcela jasné,

⁹⁴ Pojem šál označuje jednodušeji nebo bohatě prolamovaný podnos mírně miskovitě prohloubený, obvykle s nepatrně vypouklým nebo zvlněným plným kruhovým dnem, nesený nízkou zvonovitě rozšířenou nožkou.

⁹⁵ PAJER, Jiří. *Novokřtěnecké fajánse z Moravy 1593-1620: soupis dokladů z institucionálních a privátních sbírek*. Strážnice: Etnos, 2011, s. 22

⁹⁶ BRAVERMANOVÁ, Milena, Dobromila BRICHTOVÁ, Beket BUKOVINSKÁ a kol. *Podoby a příběhy: portréty renesanční šlechty: katalog výstavy Praha, Šternberský palác říjen 2017 - únor 2018*. Kroměříž: Národní památkový ústav, územní památková správa v Kroměříži, 2017, s. 156

⁹⁷ NOVOTNÝ, Jiří. *Průvodcovský text hradu Buchlova*. Buchlovice, 1999, s. 16

⁹⁸ PRASEK, Vincenc, Bořek ŽIŽLAVSKÝ a Michal BAŠČAN. *Po stopách buchlovského mordu*. Buchlovice: Spolek podporovatelů historie Buchlovic, 2001.

jaké okolnosti vedly ke spáchání vraždy. To dalo vzniknout mnoha spekulacím a verzím o příčině Jindřichovy smrti a také o možných podezřelých.

Za podezřelé byli postupně považováni opat z velehradského kláštera Jakub Bilský z Bělé kvůli neustálým sporům, Jan Šembera z Boskovic, kterého Jindřich žaloval z vraždy svého bratra, nebo skupina lapků, jejichž vůdce Pavla Šerého nechal Jindřich popravít. Podezření padlo dokonce i na Jindřichovu manželku Kateřinu Rájeckou z Mírova, s níž měl údajně vést spory ohledně víry, a která měla údajně nalézt zalíbení ve Vilémovi Zoubkovi ze Zdětína, za něhož se skutečně po Jindřichově smrti provdala. Dalším podezřelým se stal Jiří Vlček, Jindřichův osobní zbrojnoš neprávem souzený za pytláctví. Podle nejznámější hradní pověsti měl Vlček zasadit lípu kořeny vzhůru a korunkou do země a jako důkaz jeho nevinny se měla do roka zazelenat.⁹⁹

Až z korespondence Jindřichovy sestry Johanky vyplývá, že jeho vrahem byl jistý Vilím Rym (neboli Václav Reym)¹⁰⁰, na jehož osobu nezávisle poukazuje i kronikář Jiří Bartošek z Uherského Brodu.¹⁰¹ Důvodem měl být spor mezi oběma muži, který skončil pro Jindřicha tragickou smrtí.

Pátráním po skutečném vrahovi majitele buchlovského panství se na přelomu 20. a 21. století zabývali Bořek Žižlavský s Michalem Baščanem. Na základě korespondence mezi Jindřichem a velehradským opatem a dalších informací, jež uvádí ve své publikaci z roku 1900 Vincenc Prasek pod názvem *Dvě léta na Buchlově*,¹⁰² rekapitulují a znovu otevírají tento případ a doplňují jej o nové poznatky, jež se jim podařilo učinit studiem archivních materiálů. Veškeré informace, jakož i přepis Praskovy publikace, vyšly v roce 2001 v brožované knize *Po stopách buchlovského mordu*.¹⁰³ Název knihy jsem použila rovněž jako název edukačního programu.

Události odehrávající se okolo Jindřichovy vraždy se staly námětem pro dokumentární film režiséra Josefa Vondráčka a v roce 1966 byly zfilmovány pod názvem *Vražda na Buchlově*.¹⁰⁴ Publikace Praska, Žižlavského a Baščana se spolu s dokumentárním filmem

⁹⁹ JAŠEK, Alois. *Zkazky hradu Buchlova*. Brno: Littera, 1992, s. 94

¹⁰⁰ PRASEK, Vincenc, Bořek ŽIŽLAVSKÝ a Michal BAŠČAN. *Po stopách buchlovského mordu*. Buchovice: Spolek podporovatelů historie Buchlovic, 2001, s. 49

¹⁰¹ KOUDELKA, Jan, Jiří BARTOŠEK a Daniel Dvorský. *Kronika města Uherský Brod 1558-1594*. Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, 1558-1594, s. 55-56

¹⁰² PRASEK, Vincenc. *Dvě léta na Buchlově: kulturní obrázky z l. 1581 a 1582*. Uherské Hradiště: Halla a Radoušek, 1900.

¹⁰³ PRASEK, Vincenc, Bořek ŽIŽLAVSKÝ a Michal BAŠČAN. *Po stopách buchlovského mordu*. Buchovice: Spolek podporovatelů historie Buchlovic, 2001.

¹⁰⁴ <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1032199414-vrazda-na-buchlove/> [online]. [3. 2. 2022]

staly výchozím zdrojem informací a podkladem pro sestavení edukačního programu na Buchlově.

3.3.3.1 Jan Šembera Černohorský z Boskovic

Dne 11. dubna 1581 se Jindřichův bratr Zikmund Prakšický ze Zástřizl vydal do Brna a druhého dne vyrazil k domu Jana Šembery Černohorského z Boskovic, jenž pořádal hostinu. Před Šemberovým domem došlo mezi Zikmundem a majitelem domu k hádce, která vyústila v souboj. Šembera v hněvu zasáhl svým kordem Zikmunda, jehož raněného odvezli do hostince, kde kolem deváté hodiny večerní dne 12. dubna 1581 skončil. Jeho tělo bylo pak převezeno a pohřbeno v rodinné hrobce kostela sv. Alžběty v Buchlovicích.¹⁰⁵ Povinností Zikmundova bratra Jindřicha bylo stíhat jeho vraha. Pro Jana Šemberu tak vznikly velké nepříjemnosti. I když byl bohatým potomkem slavného rodu, musel se za vraždu šlechtice zodpovídat dle tehdejších zákonů. Nečekal tedy, až jej púhonem požene Jindřich Prakšický ze Zástřizl, nýbrž sám učinil opatření a žaloval nebožtíka jako první.¹⁰⁶ Ve své žalobě uvádí, kterak jej Zikmund napadal slovními urážkami a následně jimi i souboj vyprovokoval. Ze strany Šembery šlo dle jeho výpovědi o nutnou sebeobranu, při níž byl Zikmund smrtelně zraněn. Ovšem nedlouho po soudním stání, které se pro Šemberu nevyvíjelo příznivě, byl Jindřich zavražděn. Šemberovi se tenkrát jistě ulevilo, neboť podle někdejších ustanovení platilo, že kde není žalobce, není ani soudce. Případ Zikmundovy vraždy byl tak okamžitě uzavřen a založen jako vyřízený. Právě pro tuto skutečnost je Jan Šembera považován za hlavního podezřelého z Jindřichovy vraždy, neboť právě jemu ze všech podezíraných osob přinesla největší užitek.¹⁰⁷

3.3.3.2 Jakub Bilský z Bělé

Sousední hranice mezi buchlovským panstvím a velehradským klášteřem byly sice pevně stanoveny, avšak přesto stály za mnohými spory mezi jejich majiteli. Cisterciácký klášteř na Velehradě byl založen pravděpodobně již v roce 1207.¹⁰⁸ Jeho opatem se stal v roce 1572 olomoucký kanovník Jakub Bilský z Bělé. Z čilé korespondence mezi opatem a Jindřichem Parkšickým ze Zástřizl, která vyšla tiskem v publikaci *Dvě léta na Buchlově* od Vincence Praska v roce 1900¹⁰⁹ vyplývá, že prvním konfliktem mezi oběma pány byl lov zvěře, který poručil velehradský opat. Při sledování postřelené zvěře se však velehradští myslivci dostali

¹⁰⁵ PRASEK, Vincenc, Bořek ŽIŽLAVSKÝ a Michal BAŠČAN. *Po stopách buchlovského mordu*. Buchovice: Spolek podporovatelů historie Buchlovic, 2001, s. 50

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 8

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 53

¹⁰⁸ HURT, Rudolf. *Dějiny cisterciáckého klášteřa na Velehradě I*. Olomouc, 1934, s. 42

¹⁰⁹ Publikace byla znovu přetištěna v roce 2017, vydalo ji nakladatelství Garn spolu s publikací *Hrad Buchlov na Moravě* od Moravičanského.

na území buchlovského panství, kde byli zajati panem Jindřichem a uvězněni na Buchlově. V korespondenci opat žádá Jindřicha o jejich propuštění, načež se tak skutečně stalo a až na jistého Václava Pekaře byli tito propuštěni. Následovala četná výměna názorů mezi oběma pány, k níž se přidávaly další křivdy učiněné jednomu či druhému. Ať už šlo o vězněného Pekaře, který byl nato Jindřichem obviněn z krádeže ručnice z buchlovské zbrojnice, placení desátků z vína a klučeniny, sběru chrastí nebo hranice sousedních pozemků. Napjaté vztahy mezi pány se přenášely na jejich poddané a ti si vzájemně škodili. Se svými stížnostmi se poddaní opět obraceli na své pány, až jejich konflikty postupně řešily nejprve soud loveckého práva na Buchlově a poté zemské soudy v Olomouci a Brně.¹¹⁰ Vzhledem k nevraživosti, kterou k sobě Jindřich a opat chovali, musela znamenat tragická smrt hradního pána pro opata jistou úlevu, neboť po ní veškeré spory mezi buchlovským panstvím a velehradským klášterem na dlouhou dobu ustaly. Ačkoliv neexistují žádné důkazy o tom, že by se mohl opat v této věci jakkoliv angažovat, byl kvůli výše uvedeným skutečnostem považován za jednoho z podezřelých z Jindřichovy vraždy.

3.3.3 Loupežnická banda Pavla Šerého

Pavel Šerý pocházel ze zbojnické rodiny. Se všemi sourozenci byli postrachem celého kraje pod Buchlovem. Kromě krádeží dobytka, jídla a ošacení, jimiž byli nechvalně proslulí ještě před rokem 1580, kradli též peníze a nejrůznější cennosti. Při svém počínání se neštítali ani zločinu ze všech nejohavnějšího, tedy vraždy. Když už se pro loupežnickou rodinu začal stávat pobyt v buchlovských lesích příliš nebezpečný z hlediska jejich dopadení, přesunuli se blíže k Brnu. Nicméně osud lapků byl již zpečetěn, neboť byli zajati a v létě roku 1581 v Brně odsouzeni.¹¹¹ Jediný, kdo svému trestu zatím unikal, byl Pavel Šerý. Po ztrátě rodinných příslušníků se pravděpodobně obklopil novou loupežnickou bandou, s níž se dále ukrýval v lesích okolo Buchlova. I jeho však brzy dostihl spravedlivý trest, neboť byl v březnu roku 1582 dopaden a dle Černých knih práva loveckého na hradě Buchlově ještě týž den „*mistrem popravčím tázán. Kterýž se v několika mordech poznal, a tak pro svůj zlý skutek jest čtvrcen.*“¹¹² Rozsudek nad Pavlem Šerým musel být stvrzen podpisem buchlovského pána Jindřicha Prakšického ze Zástřizl, jenž se zřekl jakéhokoliv omilostnění a trest smrti čtvrcením nakonec

¹¹⁰ PRASEK, Vincenc, Bořek ŽIŽLAVSKÝ a Michal BAŠČAN. *Po stopách buchlovského mordu*. Buchlovice: Spolek podporovatelů historie Buchlovic, 2001, s. 21

¹¹¹ Tamtéž, s. 53-54

¹¹² VERBÍK, Antonín. *Černé knihy práva loveckého na hradě Buchlově*. Brno: Blok, 1976, s. 57

skutečně podepsal. Přestože se zdá nepravděpodobné, že by mohl mít někdo z lupičské bandy Pavla Šerého zájem pomstít jeho smrt, padlo nakonec podezření i na někoho z jeho okolí.

3.3.3.4 Jiří Vlček

K hradu Buchlovu se váže mnoho pověstí, které vznikaly ponejvíce v 19. století. Pod názvem *Zkazky hradu Buchlova* je na počátku 20. století sepsal a vydal Alois Jašek. Snad tou nejznámější pověstí spjatou s Buchlovem je ta o Lípě nevinny. Podle ní vykonával funkci osobního zbrojnoše Jindřicha Prakšického ze Zástřizl jistý Jiří Vlček, syn hajného z hájovny vzdálené kousek od hradu. Jiří našel zalíbení v Ludmile, dceři bohatého sedláka z Břestku. Jak už to ale bývá, jejich lásce nepřál Ludmilin otec, neboť ten pro svou dceru vybral jiného ženicha, a to majitele bohaté usedlosti v Břestku. Ten záhy přišel na to, proč jej Ludmila neustále odmítá, a proto se rozhodl Vlčka zbavit. Příležitost se mu naskytla jednoho večera, když se mladý Vlček vracel sám na hrad s poselstvím pro hradního pána. Číhal na něj se svým komplicem ve skryté skalní úžlabině. Té noci si však vyšel do buchlovských lesů zapytláčit velehradský myslivec Václav Pekař. Lest odhalil a včasným varováním zachránil Vlčkovi život. Vlček a Pekař mezi sebou uzavřeli pevné přátelství. Na podzim téhož roku se hradní pán Jindřich vypravil na jeden ze svých oblíbených honů. Cestou však spatřil pytláčit v buchlovských lesích velehradského myslivce Pekaře. Kázal tedy pan Jindřich svému zbrojnoši Vlčkovi, aby pytláka dostihl a zajal. Když tak Vlček učinil, poznal v pytlákovi svého přítele, který mu nedávno zachránil život. Vlček mu tedy jeho službu oplatil a nechal jej uprchnout. Jeho rozhodnutí však velmi rozezlilo hradního pána, a ten dal na místo Pekaře zajmout právě Vlčka. Druhého dne byl svolán soud loveckého práva, při kterém byl zbrojnoš souzen za spoluúčast na pytláctví. Vlček se však hájil, že je nevinný a jako důkaz jeho nevinny měla posloužit mladá lipka. „*Hle, zde ta nepatrná lipka s listím opadlým – hle – ta opět na svědectví mé nevinny se z jara rozzelená, když ji nyní korunkou do země zasadím.*“¹¹³ Jelikož zbrojnoš svému pánovi věrně několik let sloužil, splnil mu tedy jeho poslední přání a sám pak netrpělivě z jara vyhlížel, zdali se Vlčkova slova naplní. Jaké bylo jeho překvapení, když opravdu jednoho jarního dne našel na kořenech mladé lipky první zelenající se lístky. Vlčkova nevinna tedy byla dokázána, a tak jej hradní pán propustil na svobodu.

Podle pověsti všechno dobře dopadlo. Zatímco postava Pekaře, coby velehradského pytláka, je reálná a dohledatelná v korespondenci mezi Jindřichem Prakšickým ze Zástřizl a velehradským opatem Jakubem Bilským z Bělé, nebylo dodnes prokázáno, zda žil skutečně

¹¹³ JAŠEK, Alois. *Zkazky hradu Buchlova*. Brno: Littera, 1992, s. 94

také zbrojnoš Jiří Vlček. Stejně tak není dodnes jasné, zdali by se pověst mohla zakládat na skutečné události. Během staletí se však začalo hovořit o zbrojnoši, který mohl mít zájem zbavit se hradního pána. Toto tvrzení se opírá o skutečnost, že v roce 1782 nechala hraběnka Marie Eleonora Petřvaldská zhotovit pomník, jenž připomíná Jindřichovu vraždu a v němž označuje vrahem nejmenovaného zbrojnoše.¹¹⁴ A právě vzhledem k uvedeným skutečnostem padlo podezření z Jindřichovy vraždy na Vlčka, ať už šlo o postavu reálnou či nikoliv.

3.3.3.5 Kateřina Rájecká z Mírova

Kateřina Rájecká z Mírova pocházela z katolické rodiny a za Jindřicha Praktického ze Zástřizl se provdala v roce 1581, když jí bylo 18 let. Ze zápisu v Jindřichově deníku, v němž zaznamenal narození a křest jejich společného syna Jiřího, lze usuzovat, že manželství nebylo zrovna ideální. Možná k tomu přispěla rozdílnost vyznání manželů a možná se jednalo o něco zcela jiného. Faktem zůstává, že Kateřina neměla vřelý vztah ani ke svému synovi, protože její i celé panství, opustila brzy po smrti svého manžela.¹¹⁵ Ze skrovných informací vyplývá, že Kateřina zůstala vdovou po dobu šesti let. V zemských deskách z roku 1588 je uveden zápis o sňatku Kateřiny s Vilémem Zoubkem ze Zdětína. Přestože je nepravděpodobné, že by Kateřina udržovala s Vilémem poměr v době, kdy byla provdána za Jindřicha, jeho smrt pro ni mohla znamenat vysvobození z pravděpodobně nešťastného manželství. Otázkou však nadále zůstává, zdali by se mohla ona podílet na vraždě vlastního manžela.

3.3.3.6 Václav Reym

Snad nejtajemnější postavou celé tragické události je Václav Reym. Nejen že neznáme jeho vztah k Jindřichovi, a tedy ani jeho motiv, nýbrž dodnes není ani zcela zřejmé, kým Václav Reym byl. Mohl být například obchodníkem, vyjednavatelem či nižším šlechticem. Beze vši pochybnosti mohl být ale také najatým vrahem.¹¹⁶ Na osobu Václava Reyma poukazuje kronikář Jiří Bartošek z Uherského Brodu. V městské kronice z let 1558 až 1594 je na straně 55 a 56 zaznamenáno:

„25. července 1582. Pan Jindřich z Zástřizl a na Buchlově zabit je od Václava Reyma, který byl k němu přijel a on ho po dva dni hostil, potom se něco pohodli, tak jel od něho pryč a on vsedna na kůň, jel za ním a zsednúc z koní, byli se, tak ho mečíkem probodl a vsednúc

¹¹⁴ Pomník byl umístěn v údolí Smraďavka, kde bylo nalezeno Jindřichovo tělo. V roce 1998 zhotovil sochař Jiří Habarta přesnou kopii tohoto pomníku. Tato kopie byla vyměněna za originál, jenž byl převezen na Buchlov, kde se nachází dodnes.

¹¹⁵ PRASEK, Vincenc, Bořek ŽIŽLAVSKÝ a Michal BAŠČAN. *Po stopách buchlovského mordu*. Buchlovice: Spolek podporovatelů historie Buchlovic, 2001, s. 55

¹¹⁶ Tamtéž, s. 59

na kuň pana Jindřicha, neb byl lepší než jeho, jel pryč a on druhého srpna pochován v Buchlovicích v kostele.“¹¹⁷

Po Jindřichově smrti se jeho sestra Johanka obrátila na nejvyšší moravské úředníky a soudce s žádostí o svěřeni Jindřichova malého syna do péče. V jejím dopise stojí:

„Vaše milosti pane hejtmane a vaše milosti nejvyšší, páni úředníci a páni soudci zemští, páni ke mně laskavě přízniví. Nepochybuji, že vaší milosti dobře o tom vědomo jest, kterak jest nebožtík pan Jindřich z Zástřizl, bratr můj, od Vilíma Ryma hanebně zamordován, kterýžto bratr můj, nebožtík po sobě jest jednoho syna zanechal, kterýžto sirotek nyní v opatrování jeho milosti pana hejtmana i statkem svým jest. ...“¹¹⁸

Přestože je jméno pokaždé jinak psáno, je evidentní, že jde o totožnou postavu. Že se nejednalo o prostého bezvýznamného člověka, dokazuje označení Reyma jak v Bartoškově kronice, tak i v Johančině dopise. Z výše uvedeného vyplývá, že šlo o osobu stavově blízkou, patrně Zástřizlovi a snad i samotnému moravskému hejtmanovi pravděpodobně známou. Záhadou dodnes zůstává fakt, že ačkoliv byl vrah známý široké veřejnosti, nebyl přesto za Jindřichovu vraždu nikdo pohnán k soudu.¹¹⁹

Výše uvedené historické skutečnosti se staly východiskem pro edukační program hradu Buchlova a pro sepsání scénáře programu.

¹¹⁷ KOUDELKA, Jan, Jiří BARTOŠEK a Daniel Dvorský. *Kronika města Uherský Brod 1558-1594*. Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, 1558-1594, s. 55-56

¹¹⁸ PRASEK, Vincenc, Bořek ŽIŽLAVSKÝ a Michal BAŠČAN. *Po stopách buchlovského mordu*. Buchlovice: Spolek podporovatelů historie Buchlovic, 2001, s. 49

¹¹⁹ Tamtéž, s. 60

4 Příprava a scénář edukačního programu

Pro sepsání scénáře edukačního programu, který jsem nazvala *Po stopách buchlovského mordu*, jsem musela nejprve prostudovat dostupnou literaturu a další materiály zabývající se vraždou Jindřicha Prakšického ze Zástřizl a událostmi, které by mohly s daným příběhem souviset. Dále bylo třeba reflektovat edukační principy a principy správné interpretace. Následně jsem prostudovala literaturu zabývající se výukovými metodami a Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV), na jehož průřezová témata, klíčové kompetence a vzdělávací oblasti bude vlastní edukační program navázán. Pro realizaci programu jsem musela respektovat stávající návštěvnický provoz hradu Buchlova. Jeho přípravu, vazbu na RVP ZV a scénář uvádím v této kapitole.

4.1 Příprava programu

Správně sestavený edukační program musí reflektovat základní principy edukace a interpretace kulturního dědictví. Jak vyplývá z porovnání edukačních programů realizovaných na památkových objektech ve správě Národního památkového ústavu uvedených ve druhé kapitole této diplomové práce, měl by nově vznikající program obsahovat stanovené principy. V případě programu *Po stopách buchlovského mordu* využívám autentické prostředí národní kulturní památky hradu Buchlova. Jedinečnost místa a příležitost nového zážitku by měla žáky zaujmout a vzbudit v nich zájem se aktivně zapojit do průběhu programu. Ten je spojen do jednoho detektivního příběhu, jehož obsahová náplň má přímou vazbu na historii objektu. Na začátku se snažím vytvořit pomyslný most mezi programem a žáky tím, že jim položím otázku týkající se znalosti místa tragické události. Samotný název programu, jakož i jeho obsah provokují žáky k přemýšlení o daném tématu. Spolu s doplňujícími otázkami týkajícími se poznání století, slohu, předmětů, významu pojmů, nebo událostí se snažím o propojení historie místa s historií obecně.¹²⁰ V případě srovnání hodnoty platidel se snažím o propojení se současností.¹²¹ Pro zaujetí žáků a získání jejich pozornosti používám v programu různé pomůcky a rekvizity.¹²² Výklad prokládám řečnickými otázkami, které by měly donutit žáky přemýšlet o daném tématu. Ve druhé části žáci aktivně vstupují do edukačního programu

¹²⁰ Příloha č. 3 – Doplňující otázky, s. 96

¹²¹ Příloha č. 1 – Výukové listy, s. 93

¹²² Příloha č. 6 – Didaktické pomůcky a prostředky, s. 99

tak, že se snaží odhalit jméno vraha, přičemž sami rekonstruují události a tím dovytváří celý příběh. Presentace celku je zastoupena prostřednictvím uceleného příběhu, v němž žáci prožívají poslední chvíle hradního pána.

Do první části edukačního programu odehrávajícího se v interiérech a exteriérech hradu jsem včlenila živé obrazy. Jejich účelem je zaujmout pozornost žáků, naladit je na prezentované téma a tím je vtáhnout do děje. Během živých obrazů, které jsem zařadila na začátek čtyř zastavení, využívám připravené rekvizity. Hned v úvodu pro navození pietní atmosféry pokládám na Jindřichův pomník umělou růži. Na terase pod Lípou nevinny je na kamenném stole postavena dřevěná miska s krajícem chleba a trochou soli a ze džbánu nalévám do kalichu džus, to vše jako symbol posledního občerstvení odsouzence před vykonáním trestu. V hradní kapli navozuji atmosféru sakrálního prostoru zapálením svíček na přichystaném svícnu. V další místnosti, kde žáky seznamuji s loveckým právem, jakožto starou soudní pravomocí, poklepu hned v úvodu soudcovským kladívkem na dubovou desku. Zvuk rozléhající se místností je dobrým prostředkem pro okamžité získání si pozornosti žáků. V této místnosti jsou připraveny také dva obrázky z kodexu Marie Terezie, jenž je součástí knihovního fondu hradu Buchlova.¹²³ Trestní zákoník, v němž reguluje a uvádí správné postupy při výkonu trestu, vydala panovnice v roce 1769. Povídání o jídle a stolování ve Velkém rytířském sále zahajují pokládáním cínových talířů nebo korbělů na stůl, jako náznak jeho prostírání. Pro srovnání stolování šlechty a obyčejného obyvatelstva mám připraveny obrázky z publikací *S knížaty u stolu* od kolektivu autorů¹²⁴ a *Prostřený stůl na hradě Pernštejn* od Vítězslava Štajnohra.¹²⁵ Informace o složení jídelníčku šlechty a obyčejného obyvatelstva jsem čerpala z knihy *Jídlo a pití v pravěku a ve středověku* od Magdaleny Beranové¹²⁶ a *Kuchyně pozdního středověku* od Moniky Feyfrlíkové.¹²⁷ Vyprávění ve zbrojnici oživuji možnostmi osahat si a podržet kord a v poslední místnosti mám přichystaný list s přepočtem grošů, za které koupil Jan Ždánský ze Zástřizl hrad, na dnešní hodnotu.¹²⁸ Při jednoduchém výpočtu jsem vycházela z informací uvedených v publikaci autorů Petráně a Radoměrského *Ilustrovaná encyklopedie české,*

¹²³ Příloha č. 1 – Výukové listy, s. 89-90

¹²⁴ BŘEČKOVÁ, Kateřina, Miroslava CEJPOVÁ, Hana FABIÁNOVÁ a kol. *S knížaty u stolu: kuchyně a kultura stolování na středověkých vévodských dvorech v Opavě a Ratiboři*. Ostrava: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, ve spolupráci se Slezskou univerzitou v Opavě a Powiatem Raciborskim, 2018.

¹²⁵ ŠTAJNOCHR, Vítězslav. *Prostřený stůl na hradě Pernštejn: stolování na velmožském sídle Pernštejnů v 15. a 16. století: stolování na hraběcím sídle Mittrowských z Nemyšle v 19. a 20. století: kritický katalog k tematické instalaci na Státním hradě Pernštejn*. Praha: Národní památkový ústav, 2016.

Příloha č. 1 – Výukové listy, s. 91-92

¹²⁶ BERANOVÁ, Magdalena. *Jídlo a pití v pravěku a ve středověku*. Praha: Academia, 2005.

¹²⁷ FEYFRLÍKOVÁ ČERNÁ, Monika. *Kuchyně pozdního středověku*. Praha: Grada Publishing, 2015.

¹²⁸ Příloha č. 1 – Výukové listy, s. 93

moravské a slezské numismatiky.¹²⁹ Pro porovnání současné hodnoty jsem použila odhad průměrné ceny hrábí a bot. Na tomto místě však musím zdůraznit, že je třeba být při přepočtu obezřetný, neboť v minulosti tyto předměty měly pro lidi zcela jinou hodnotu a to i v závislosti na jejich výdělku, než jakou hodnotu mají pro současné obyvatelstvo.

V edukačním programu dále využívám pomůcky jako flipchart, psací podložky, truhličku a pytlík s mincemi. Repliky mincí z 16. století dostávají žáci jako odměnu za správně zodpovězené dotazy. Cílem těchto doplňujících otázek je představení daného místa či předmětu, uvození tématu, nebo propojení výkladu s dalšími vzdělávacími oblastmi. Otázky slouží též k udržení pozornosti žáků. Žáci by měli při odpovídání na dotazy kolektivně spolupracovat, aby se jim podařilo dosáhnout potřebného počtu mincí k závěrečnému rozuzlení případu. To je prezentováno svitkem z ručního papíru, na němž je jak obsahem, tak i typem písma přesný přepis záznamu z Bartoškovy kroniky města Uherského Brodu z 2. poloviny 16. století.¹³⁰ Pro žáky jsem pro snadnější čtení přichystala i druhý svitek psaný běžným písmem.¹³¹ Uvedené rekvizity a pomůcky jsem buď zakoupila, půjčila nebo vytvořila.

Edukační program využívá aktivizační výukové metody. V případové studii jsou současně využívány metody kooperativního a skupinového vyučování.

4.2 Vazba programu na Rámcový vzdělávací program, popis cílů

Edukační programy nabízené školám musí svými cíli vyhovovat požadavkům rámcových vzdělávacích programů, které tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Edukační program *Po stopách buchlovského mordu* je rozdělen na dvě části, přičemž první část žáci absolvují formou netradiční prohlídky hradu a během druhé části se aktivně zapojí do rekonstrukce událostí.

Souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj je představen v klíčových kompetencích.¹³² Kompetence k učení jsou zastoupeny v celé první části edukačního programu. V každém z šesti zastavení je formou krátkého popisu událostí vztahujících se k osobě Jindřicha Prakšického ze Zástřizl představeno dané místo.

¹²⁹ PETRÁŇ, Zdeněk, Pavel RADOMĚRSKÝ. *Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numismatiky*. 2. opr. vyd. Praha: Libri, 2006.

¹³⁰ Fotografie tohoto záznamu mi na žádost s prosbou poskytla paní Magdaléna Ďurďová, knihovnice z Muzea Jana Amose Komenského v Uherském Brodě.

¹³¹ Příloha č. 5 – Svitky, s. 98

¹³² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2021, s. 10 [online]. [14. 1. 2022]

Během výkladu lektora se žáci seznamují taktéž vždy s jedním podezřelým. Žáci rozdělení do skupin získané informace vyhodnocují a vyvozují z nich závěry tím, že se snaží stanovit motiv podezřelého z vraždy. Následně si sami vypisují do pracovních listů pro ně důležité informace, na jejichž základě budou schopni sestavit rekonstrukci událostí předcházejících vraždě hradního pána. Své poznatky v závěru programu interpretují vlastním ztvárněním. Odpověďmi na doplňující otázky by si měli žáci uvědomovat propojení daného tématu s poznatky z dalších vzdělávacích oblastí.

Hledáním motivu podezřelých je naplněna kompetence k řešení problémů, kdy na základě získaných informací vyhodnocují žáci ty nejdůležitější. Získané vědomosti následně využívají ke stanovení a prezentaci různých variant řešení. Žáci si vytvářejí vlastní názor na konkrétní případ, čímž je u nich rozvíjeno kritické myšlení. Na daném případě žáci pracují ve skupinách, k jeho řešení užívají logických postupů.

Kompetence komunikativní prostupují celým programem, během něhož lektor komunikuje s žáky kladením různých otázek. Žáci tedy nejenom že naslouchají jeho výkladu a snaží se mu porozumět, ale měli by též vhodně reagovat na jeho dotazy a zapojovat se do diskuze. Kompetence je naplněna tehdy, pokud žáci formulují své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřují se výstižně, souvisle a kultivovaně, obhajují své názory a vhodně argumentují.

Kompetence sociální a personální je dosaženo vzájemnou spoluprací žáků. Celá třída spolupracuje při odpovídání na doplňující otázky tak, aby se všem dohromady podařilo nasbírat potřebný počet mincí. Kromě toho jsou žáci rozdělení do skupin, v nichž by měli spolupracovat při rekonstrukci událostí. V rámci těchto kompetencí žáci přispívají k diskuzi jak ve skupinách, tak i v debatě celé třídy.

V neposlední řadě program obsahuje i kompetence občanské, což mimo jiné znamená, že by měli žáci respektovat, chránit a oceňovat kulturní a historické dědictví. Prostředí národní kulturní památky hradu Buchlova dává možnost žákům poznat historii daného místa z jiného úhlu pohledu, než jaký by se jim dostal při běžných prohlídkách. Možnost zažít netradiční program s množstvím poutavých informací by mohla pomoci vzbudit u žáků zájem o poznání života na středověkém hradě v 16. století a dějin vztahujících se k hradu.

Hlavní cíle programu vycházející z výše uvedených kompetencí jsou následující:

- 1) Žák operuje s obecně užívanými termíny, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na společenské a kulturní jevy.
- 2) Žák třídí informace a na základě jejich pochopení je dále využívá při tvůrčích činnostech.
- 3) Žák kriticky přemýšlí o správném řešení zadaného úkolu.
- 4) Žák se zapojuje do diskuze, využívá zásad komunikace a pravidel dialogu.
- 5) Žák chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu a respektuje různá hlediska.
- 6) Na postavách podezřelých žák rozlišuje charakteristiky špatných lidských vlastností.
- 7) Žák cítí potřebu chránit a uchovávat odkaz našich předků budoucím generacím.

Rámcový vzdělávací program ZV vymezuje vzdělávací oblasti, jimiž je určen samotný obsah vzdělání. Vzhledem k zaměření edukačního programu na představení historie hradu Buchlova a života šlechty v 16. století je zřejmé, že se dotýká vzdělávací oblasti Člověk a společnost, která zahrnuje vzdělávací obory Dějepis a Výchova k občanství. Důležitou součástí vzdělávací oblasti je výchova k úctě ke kulturnímu prostředí i k ochraně uměleckých a kulturních hodnot. U žáků se formují dovednosti a postoje důležité pro aktivní využívání poznatků o společnosti a mezilidských vztazích v občanském životě. Žáci se učí rozpoznávat a formulovat společenské problémy v minulosti i současnosti, zjišťovat a zpracovávat informace nutné pro jejich řešení, nacházet řešení a vyvozovat závěry, reflektovat je a aplikovat v reálných životních situacích. Žáci jsou vedeni k poznání, že historie není jen uzavřenou minulostí ani shlukem faktů a definitivních závěrů, ale je kladením otázek, jimiž se současnost prostřednictvím minulosti ptá po svém vlastním charakteru a své možné budoucnosti. Obecné historické problémy jsou konkretizovány prostřednictvím zařazování dějin regionu i dějin místních.¹³³ Žáci účastí na programu poznávají dějinné a kulturně historické aspekty života šlechty v uvedeném období.

Další vzdělávací oblastí zastoupenou v edukačním programu je Jazyk a jazyková komunikace. V Komunikační a slohové výchově se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodovat se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu vztahujícího se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej

¹³³ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2021, s. 52 [online]. [14. 1. 2022]

a kriticky posoudit jeho obsah.¹³⁴ Ve druhé části programu může být uplatněna vzdělávací oblast Umění a kultura, do níž spadá Výtvarná výchova a rozšířena může být o Dramatickou výchovu. Záleží na samotných žácích, jakou formu zvolí pro závěrečnou interpretaci svého příběhu, zda se bude jednat o hranou scénku, živý obraz, napíše záznam z kroniky, či nakreslí krátký komiks.

Z uvedených vzdělávacích oblastí lze vymezit následující cíle:

- 1) Žák v průběhu programu využívá dosavadní znalosti dějepisu, které si dále rozšiřuje o nové poznatky.
- 2) Žák dokáže vysvětlit dějinné události spojené s postavou Jindřicha Práskického ze Zástřízl.
- 3) Žák si vytváří vztah k místu a jeho historii.
- 4) Žák se orientuje ve stylu života šlechty na hradě Buchlově v období 16. století.
- 5) Žák získává sebedůvěru při vystupování před kolektivem.
- 6) Žák rozlišuje podstatné a okrajové informace v mluveném projevu, přičemž podstatné informace zaznamenává.
- 7) V závislosti na zvolené formě závěrečné interpretace žák zapojuje vlastní fantazii tím, že buď vytváří pomocí kresby jednoduchý komiks, vymyslí a sepiše krátký příběh, nebo přistupuje k dramatické tvorbě jako ke společnému tvůrčímu procesu.

Neméně důležitou částí RVP ZV jsou Průřezová témata, která reprezentují okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.¹³⁵ Průřezová témata jsou opět rozčleněna do několika oblastí, z nichž jsou v edukačním programu ponejvíce zastoupeny Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Enviromentální výchova a Multikulturní výchova.

Osobnostní a sociální výchova reflektuje osobnost žáka, jeho individuální potřeby i zvláštnosti. Jeho smyslem je pomáhat každému žákovi utvářet praktické životní dovednosti.¹³⁶ Z dovedností zahrnutých v tomto průřezovém tématu edukační program obsahuje utváření a rozvíjení základních dovedností pro spolupráci a uvědomění si hodnoty spolupráce při řešení

¹³⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2021, s. 16 [online]. [14. 1. 2022]

¹³⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2021, s. 124 [online]. [14. 1. 2022]

¹³⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2021, s. 125 [online]. [14. 1. 2022]

úkolů. Dále pak rozvoj smyslového vnímání a kreativitu. Tematické okruhy Osobnostní a sociální výchovy jsou členěny do tří částí, které jsou zaměřeny na osobnostní, sociální a mravní rozvoj. Všechna uvedená témata se uskutečňují prakticky, prostřednictvím vhodných her, cvičení, modelových situací a příslušných diskusí.¹³⁷ Osobnostní rozvoj zahrnuje kreativitu a rozvoj schopností poznávání v podobě cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění. Sociální rozvoj zahrnuje komunikaci a kooperaci a morální rozvoj rozhodovací dovednosti.

V programu je rovněž zastoupeno průřezové téma Výchova demokratického občana. Žáci v diskuzích uplatňují své názory a demokraticky se podílejí na závěrečném rozhodnutí třídy při určení vraha. U žáků jsou podporovány komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti.

Skrze Enviromentální výchovu a Multikulturní výchovu dochází u žáků k utváření pozitivního vztahu k danému místu. Žáci by si měli uvědomovat vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty a kulturní bohatství regionu. V oblasti postojů a hodnot průřezové téma environmentální výchovy vede k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a přírodnímu a kulturnímu dědictví.

4.3 Formulář pro zápis edukačního programu

Stručný zápis programu je uveden v následujícím formuláři. Tento formulář jsem předložila třídním učitelkám ze 7. a 8. třídy ZŠ Buchlovice pro prvotní seznámení s programem.

Název programu: Po stopách buchlovského mordu

Autorka: Bc. Marcela Jošková

Anotace:

V roce 1582 byl zavražděn majitel hradu Buchlova Jindřich Prakšický ze Zástřizl. Co se událo onoho dne, kdy bylo nalezeno jeho bezvládné tělo a kdo je skutečným vrahem hradního pána? Ačkoliv se historikové a badatelé snažili nalézt odpovědi na vyslovené otázky, do dnešních dnů zůstává stále spousta nejasností. Zkusme se ponořit do minulosti a pokusme se rozluštit tuto záhadu.

¹³⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2021, s. 126 [online]. [14. 1. 2022]

Klíčová slova: Zástřizl, hrad, Buchlov, smrt, vrah, motiv, vyšetřování, soud, podezřelý, záhada, rapír, pověst

Cílová skupina: žáci 2. stupně základních škol

Místo realizace: lovecký salonek/taneční sál a interiéry státního hradu Buchlova

Celková doba realizace: 1,5 - 2 hodiny čistého času

Kontext:

Hrad Buchlov byl založený českým králem pravděpodobně Přemyslem Otakarem I. už v první polovině 13. století. Až do roku 1520 byl hrad majetkem krále a následně přechází do soukromého držení rodů pánů ze Žerotína, Zástřizl, Petřvaldských a Berchtoldů. Protestantský rod pánů ze Zástřizl držel hrad v letech 1542 až 1644. Jindřich Prakšický ze Zástřizl se stal majitelem buchlovského panství po smrti svého bratra Zikmunda v roce 1581. V tomto období panovaly velké spory mezi buchlovským panstvím a velehradským klášterem ve věci platů poddanských vesnic, hranice a lovení zvěře v lesích. Samotný Jindřich vedl rovněž spory s dalšími osobami, pro které se postupně začal stávat nepohodlným. Dne 25. července roku 1582 byl nalezen mrtvý v údolí Smraďavka. Byl probodnut vlastním rapírem rukou neznámého vraha.

V rámci programu žáci navštíví interiéry hradu, kde jim budou představeny místnosti každodenního života na středověkém hradě a současně se zde seznámí s šesti podezřelými z vraždy hradního pána. Po prohlídce se pak sami pokusí zrekonstruovat události, které vedly až k Jindřichově smrti.

Východiska a hlavní cíle:

Východiskem pro vznik edukačního programu na státním hradě Buchlově je dosavadní absence jakéhokoliv programu tohoto typu. Edukační program *Po stopách buchlovského mordu* čerpá z bohaté a také trochu tajemné historie hradu Buchlova. Navazuje na učivo dějepisu druhého stupně základních škol a pomáhá žákům rozšířit si dosavadní znalosti nejen z tohoto předmětu, ale také pomocí metod dramatické výchovy vzbudit zájem o historii a památky.

Cílem programu je seznámit žáky s objektem státního hradu Buchlov a na základě popisu dějinných událostí jim zprostředkovat život na hradě v 16. století. Žáci se rovněž seznámí s nejznámější pověstí hradu a budou zkoumat s pomocí metod dramatické výchovy detektivní příběh z dějin držitelů buchlovského panství. Po skončení programu dokážou žáci vysvětlit vlastními slovy dějinné události spojené s násilnou smrtí Jindřicha Prakšického ze Zástřizl.

Program rozvíjí skupinovou spolupráci, logické myšlení a klíčové kompetence v několika vzdělávacích oblastech (Člověk a společnost, Jazyk a jazyková komunikace, Umění a kultura).

Materiál a pomůcky:

Psací potřeby, desky/podložky A4 s klipem, flipchart, barevné papírové štítky, šňůrky na krk, plastové visačky, mince, truhlička, pytlík

Výsledky aktivit:

Získání znalostí ze života na středověkém hradě v období 16. století, o rodu Zástřizlů a historie hradu Buchlova a blízkého okolí.

Obsah:

<i>Čas (kdy je aktivita realizována nebo jak dlouho trvá)</i>	<i>Aktivita (popis aktivity, popř. název využité metody)</i>	<i>Cíl aktivity (dílní cíle – doporučení: využití aktivních sloves)</i>	<i>Vazba na RVP - klíčové kompetence - průřezová témata - vzdělávací obsahy</i>
10 minut	Krátké seznámení žáků s programem v loveckém salonku/tanečním sále. Náhodné rozdělení žáků do šesti týmů. Hra šibenice – žáci hádají jméno hradního pána, jehož vraha mají za úkol odhalit. Rozdání psacích potřeb.	Navázání kontaktu s žáky. Vtáhnout žáky do tématu programu, uvolnit je a rozehrát.	KK: komunikativní a občanská PT: osobnostní a sociální výchova VO: Jazyk a jazyková komunikace a Člověk a společnost
40 minut	Netradiční prohlídka hradu. Žáci navštíví celkem 6 vybraných prostor, kde budou seznámeni s životem na středověkém hradě. V každé místnosti je žákům představen jeden podezřelý.	Seznámit žáky s historií hradu Buchlova, s životem na středověkém hradě, vyvolat zájem k dalším metodickým krokům.	KK: k učení, k řešení problémů, komunikativní, a občanská PT: osobnostní a sociální,

	<p>Žáci si dělají poznámky k podezřelým. Současně odpovídají na otázky týkající se historie hradu i obecně. Za každou správnou odpověď dostane žák minci. Celá třída musí nasbírat celkem 10 mincí. Na konci programu je žáci promění za klíč k truhlici, v níž je skryté jméno skutečného vraha.</p>	<p>Hledat efektivní řešení případu.</p>	<p>environmentální a multikulturní výchova VO: Člověk a společnost a Jazyk a jazyková komunikace</p>
15 minut	<p>Program pokračuje v salonku/tanečním sále. Každý tým dostane jednoho podezřelého a sestaví příběh, jehož prostřednictvím představí možnou událost, která vedla až k tragické smrti hradního pána.</p>	<p>Spolupracovat na principu partnerství, rozvíjet tvořivost a fantazii. Propojovat historické souvislosti s příběhem. Formulovat hypotézy.</p>	<p>KK: sociální a personální, k řešení problémů a komunikativní PT: osobnostní a sociální výchova VO: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a společnost, Umění a kultura</p>
20 minut	<p>Prezentace jednotlivých týmů formou plné hry, živých obrazů, dramatického čtení jednotlivých příběhů, či kresby. Následné zamyšlení se a diskuze nad správným řešením.</p>	<p>Propojovat logické úsudky s dedukcí. Zdokonalovat mluvený projev. Rozvíjet myšlenkové operace a tvořivost. Interpretovat událost, zapojit ostatní žáky do řešení klíčových situací, porovnávat výklad s jejich interpretací.</p>	<p>KK: komunikativní, k učení a sociální a personální PT: osobnostní a sociální výchova VO: Člověk a společnost, Jazyk a jazyková komunikace, Umění a kultura</p>

5 minut	Žáci promění mince získané na prohlídce za klíč k truhlici, v níž se ukrývá svitek papíru. Na něm je výpis z kroniky odhalující žákům skutečného vraha. V případě, že žáci nebudou mít dostatek mincí, budou muset správně odpovědět ještě na doplňující otázky.	Rozšiřovat znalosti historie hradu Buchlov.	KK: k řešení problému, komunikativní a sociální a personální PT: osobnostní a sociální výchova VO: Člověk a společnost
5 minut	Reflexe. Na závěr žáci dokončí větu: „ <i>Když se řekne Zástřizl, vybavím si...</i> “	Formulovat své názory, rozvíjet konstruktivní myšlení.	KK: komunikativní PT: osobnostní a sociální výchova VO: Člověk a společnost

S vedením ZŠ a MŠ Buchlovice jsem se předběžně dohodla, že by se programu zúčastnili v měsíci říjnu žáci 7. a 8. třídy. Následně jsem se inspirovala rozhovorem se spolupracovníky a začala připravovat scénář programu a potřebné rekvizity. Před samotnou realizací programu jsem se ještě setkala s třídní učitelkou sedmáků, která je současně učitelkou dějepisu, abych si ujasnila některé informace týkající se znalostí žáků.

4.4 Scénář edukačního programu *Po stopách buchlovského mordu*

Na základě uvedeného scénáře by měl být program schopen vést jakýkoliv zkušený průvodce. Doporučený výklad lektora je psán běžným písmem, instrukce pro lektora jsou odlišeny kurzívou.

Edukační program probíhá v loveckém salonku na druhém hradním nádvoří. Po dobu rekonstrukce salonku bude možné využít taneční sál.

Ahoj kluci, ahoj holky,

vítám vás na hradě Buchlově, na edukačním programu s názvem „Po stopách Buchlovského mordu“.

Hned na úvod bych se vás chtěla zeptat, jestli znáte v údolí na Smrad'avce místo U Zabitého? Věděli byste, co se tam stalo? Proč je to místo pojmenováno právě takto?

Lektor vyčká na odpověď žáků, v závislosti na jejich odpovědi pokračuje dál.

Místo U Zabitého nám dodnes připomíná jednu tragickou událost. V rámci tohoto programu si ji připomeneme. Vaším úkolem bude odhalit jméno vraha, který tam v roce 1582 probodl rapírem jednoho ze zdejších hradních pánů. Jeho jméno vám však neprozradím, to musíte uhodnout sami.

K tomu jsem si pro vás připravila krátkou aktivitu, hru „šibenice“. Žák, kterému se podaří uhodnout jméno hradního pána dříve, než bude nakreslena šibenice i s oběšencem, dostane zlatou minci. Ty budete postupně dostávat v průběhu programu za splněné úkoly či správně zodpovězené otázky. Vaším úkolem je nasbírat 10 mincí. Na konci programu je pak budete moci směnit za klíč k truhličce, jež ukrývá záznam z kroniky se jménem skutečného vraha.

Nyní si už pojďme zahrát hru „šibenice“.

Následuje stručné seznámení žáků s pravidly hry.

Hra: Hru hrají všichni společně

Na flipchartu je čárkami naznačené jméno Jindřicha Prakšicého ze Zástřizl. Postupně každý hádá jedno písmeno. Pokud je hádané písmeno obsaženo ve jméně, napíše se k příslušné čáře. Pokud hádané písmeno není obsaženo ve jméně, začíná lektor kreslit šibenici. Každé písmeno, které žák neuhodne je stavebním prvkem šibenice.

1. písmeno: vodorovná čára - zem

2. písmeno: oblouk - kopeček

3. písmeno: svislá čára - sloup

4. písmeno: vodorovné břevno

5. písmeno: šikmá rozteč mezi břevny

6. písmeno: čárka dolů z břevna - lano

7. písmeno: hlava

8. písmeno: tělo

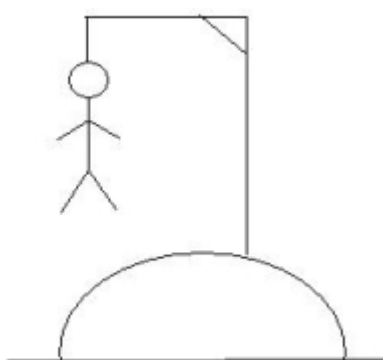
9. písmeno: levá ruka

10. písmeno: pravá ruka

11. písmeno: levá noha

12. písmeno: pravá noha

Dokud se oběšenec nehoupá na šibenici, můžou žáci pořád hádat. Hra končí nakreslením celého oběšence. Pokud se žákům podaří uhodnout jméno dříve, než je nakreslená celá šibenice s oběšencem, dostane žák, který jméno uhodl, zlatou minci.

J i n d ř i c h P r a k š i c k ý z e Z á s t ř i z l

Teď, když už známe jméno hradního pána Jindřicha Prakšického ze Zástřizl, vám můžu sdělit, co se vlastně v roce 1582 stalo a z čeho můžeme vycházet při rekonstrukci událostí.

Dne 25. července roku 1582 si vyjel Jindřich na svém koni do buchlovských lesů, pravděpodobně na lov. Ovšem jak se ukázalo, nebyl v lese sám. V údolí zvaném Smraďavka bylo k večeru nalezeno Jindřichovo bezvládné tělo. Jeho život ukončila ruka zákeřného vraha. Tajemně tedy skončil pan Jindřich, neboť nikdo nikoho nepohnal pro jeho vraždu a po jeho vrahovi jakoby se zem slehla.

Jak léta plynula, dala vzniknout mnoha verzím, které se snažily objasnit tehdejší události a označit konkrétní osobu za vraha. Vaším úkolem nyní je pokusit se zrekonstruovat události onoho nešťastného dne a pokusit se přijít na to, kdo z podezřelých je skutečným vrahem.

Během první části našeho programu vám budu při společné prohlídce hradu postupně představovat jednotlivé podezřelé. Současně vám budu také pokládat otázky či zadávat jednoduché úkoly. Za každou správnou odpověď či řešení ode mě obdržíte zlatou minci a ty pak na konci směníte za klíč k truhlici, jež ukrývá řešení.

V druhé části programu si vylosuje každý tým jednoho podezřelého a následně se pokusí na základě poznatků získaných z prohlídky hradu sestavit události toho dne, kdy byl Jindřich nalezen mrtvý.

Ještě než se vypravíme do hradu, rozdělím vás do šesti skupinek. Každý z vás si vylosuje z pytlíku barevnou kartičku. Stejně barvy budou označovat jeden tým.

Následuje losování barevných kartiček z pytlíku. Jejich počet odpovídá počtu žáků. Každý žák si svou kartičku vloží do plastové visačky a připevní na šňůrku na krk. Další variantou můžou být barevné samolepicí štítky, na které si žáci můžou připsat jméno a následně nalepit na sebe, aby bylo patrné, kdo je člen jakého týmu.

Úkolem každého týmu je vzájemná spolupráce vedoucí k rozuzlení našeho případu.

Nyní vám rozdám podložky s pracovním listem, kde si budete zaznamenávat jednotlivé podezřelé a poznatky, které se k nim dozvíte na prohlídce. Podložky dostane vždy jeden z týmu.

Lektor rozdává podložky s klipy, pracovní listy a tužky.

Máte nějaké dotazy k programu? Chtěli byste se na něco zeptat?

Lektor vyčkává na reakci, odpovídá na případné dotazy a následně pokračuje dál.

Pokud tedy nemáte žádné/další dotazy, přesuneme se ke vstupu na prohlídku, kde nás čeká první zastavení.

Přesun k bráně se vstupem na prohlídku.

1. Kamenný pomník u vstupní brány a Lípa nevinny

Živý obraz lektora – pro zaujetí žáků a vtáhnutí do příběhu lektor pokládá na pomník růži.

Na tragickou událost nás upozorňuje před samotným vstupem na prohlídku kamenný pomník umístěný po pravé straně.

O tom, co je vytesáno na pomníku, nás informuje tato mosazná deska. Nyní poprosím jednoho z vás, aby nám nápis přečetl.

Lektor vyzve jednoho z žáků, aby přečetl nápis na mosazné desce:

Před vámi se nachází originál „Kamenného kříže“, který označoval místo zavraždění majitele buchlovského panství Jindřicha Prakšického ze Zástřizl a byl převezen na Buchlov v roce 1998. Jeho původní stanoviště v Údolí Dlouhé řeky za Smrad'avkou nahradila zdařilá kopie. Lícni strana kamene nese německý nápis, který v překladu zní:

„Postuj poutníče, a čti. Zde ukončil svůj život Jindřich Prakšický ze Zástřizl, zákeřně proboden vlastní zbraní od svého zbrojnoše dne 25 července 1582. Nyní jdi, chraň se zločinu, miluj ctnost a přej mu věčného života.“

Rubová strana hlásá:

„Obnoveno dobrodiním vznešené příznivkyně, poslední svého jména, Marie Eleonory, baronky z Petřvaldu 1782.“

Jakou důležitou informaci jste se z nápisu dozvěděli?

Lektor vyčká na reakci žáků.

I když pomník poukazuje na nejmenovaného zbrojnoše, nemuselo tomu tak skutečně být. Všimněte si, prosím, v jakém roce nechala Marie Eleonora zhotovit tento pomník. Bylo to celých 200 let po tragické události. Jak se dnes díváme my na události, které se staly před 200 lety? Během té doby mohlo dojít ke značnému zkreslení informací. Přesto se nám však jeden zbrojnoš jeví jako podezřelý číslo jedna a my si o něm více povíme na terase pod lípou nevinny.

Následuje přesun žáků na terasu k Lípě nevinny.

Živý obraz – lektor přináší z prostoru průchodu na třetí hradní nádvoří předem připravený džbán s červenou šťávou/džusem, pohár a krajíc chleba v dřevěné misce. Vše pokládá na kamenný stůl na terase, usedá na kamenný špalek a ze džbánu nalévá do pohárku.

Kratochvílí buchlovských pánů byly časté vyjíždky do zdejších lesů na lov zvěře. Každý pán si také pečlivě hlídal, zda v jeho lesích někdo nepytlačí. A pokud přece jenom nějakého pytláka objevil, postavil jej před soud loveckého práva. Podle pověsti zasedávali páni soudcové právě za tímto kamenným stolem. Odsouzený sedával na kamenném špalku, kde dostal své poslední jídlo, pohár červeného vína, chléb a sůl. Poté byl odvezen na místo popraviště.

K hradu Buchlovu se váže mnoho pověstí. Ty sepsal a vydal na počátku 20. století učitel Alois Jašek pod názvem "Zkazky hradu Buchlova". V této knize je i pověst o "Lípě nevinny", před kterou nyní stojíme. Vypráví, že v roce 1581 byl za spoluúčast na pytláctví odsouzen loveckým právem k trestu smrti osobní zbrojnoš buchlovského pána Jindřicha Prakšického ze Zástřizl

jistý Jiří Vlček. Ten však neustále tvrdil, že je nevinný a že svou nevinu i dokáže. Jeho posledním přáním bylo, aby mohl zasadit mladou lípu kořeny vzhůru a korunou do země. Pokud se takto zasazený strom do roka ujme, bude prokázána jeho nevinu. Po splnění přání byl Vlček uvržen do vězení. Když přešel rok, pod terasou se zazelenal mladý strom. Tím byla Vlčkova nevinu prokázána a hradní pán jej musel propustit na svobodu.

Přestože podle pověsti všechno dobře dopadlo, hovoří se o Vlčkovi jako o jednom z hlavních podezřelých. Vždyť na jeho osobu, i když nepřímo, odkazuje také kamenný pomník před vchodem do hradu, jež byl původně umístěn na Smrad'avce v místě tragické události.

Mohl by být Jiří Vlček podezřelý ze spáchání tohoto hanebného činu? Jaký mohl mít Vlček motiv?

Lektor vyčká na odpověď, případně pomáhá žákům s dedukcí.

Vlček se mohl chtít hradnímu pánovi pomstít, za to, že jej neprávem obvinil z pytláctví a připravil o rok života, který musel, strávit ve vězení čekáním, až se lípa zazelená a prokáže jeho nevinu. Ovšem, zakládá se tato pověst na pravdě? Zapište si, prosím, do svého pracovního listu informace, které jste se dozvěděli.

Lektor nechá žáky chvíli přemýšlet a dá jim čas na zapsání podezřelého do pracovního listu.

Nyní budeme procházet na třetí hradní nádvoří touto branou, kterou nechal vystavit Jindřichův strýc Jan Ždánský ze Zástřízl. Dokázal by mi někdo z vás odpovědět, v jakém století a v jakém slohu byla vystavěna hodinová věž s touto branou?

Nápovědou je nápis na bráně s heslem stavebníka a letopočtem uvádějící rok 1546. Jedná se tedy o 16. století, renesanční sloh.

Lektor vyčká na odpověď, za správnou odpověď dá zlatou minci.

2. Zbrojnice

Hradní stráž i celá vojenská posádka se museli mít vždy na pozoru a mít připravené zbraně na ochranu hradu a jeho obyvatel. Hrad Buchlov byl za svou existenci dobýván celkem třikrát, avšak nikomu se Buchlov dobýt nepodařilo. Jako první se o to v roce 1421 pokoušeli moravští husité. Útok se jim však nezdařil, a proto svoji vojenskou sílu obrátili na klášter Velehrad a kostel sv. Klimenta u Osvětiman, které zcela zničili.

Dokázal by někdo z vás najít a pojmenovat husitské zbraně?

Lektor vyčká na odpověď, za správnou odpověď dá zlatou minci. Žáci by měli poznat cepy, kopí, halapartny a řemdihy.

Mezi zbraně husitské se nám však připletla jedna, která sem nepatří. Dokázali byste najít a pojmenovat zbraň, kterou husité určitě v boji nepoužívali?

Mezi husitskými zbraněmi bude umístěn kord. Lektor vyčká na reakci žáků a za správnou odpověď dá zlatou minci. Lektor může žákům kord půjčit, aby si jej osahali a zkusili, jak je těžký. Lektor může kord srovnat s rapírem, tedy se zbraní, kterou byl Jindřich probodnut.

Osudným pro Buchlov byl rok 1468, kdy hrad začalo obléhat vojsko Matyáše I. Korvína. Jeho silné dělostřelectvo Buchlov ze dvou třetin zničilo. Po této události byl hrad na konci 15. století obnoven a rozšířen o nová opevnění.

Historie Buchlova se dotkly i události 30-tileté války, kdy jej dobývali Švédové. Aby nebyl hrad zcela zničen, vyplatil majitel Hanuš Zikmund z Petřvaldu obléhatelům vysoké výpalné. Zbraně z tohoto období si můžete prohlédnout na pravé stěně, kde vedle švédských štítů jsou vystaveny zbraně polské.

Kromě nepřátel se v buchlovských lesích ukrývaly také loupeživé bandy. Snad tou nejobávanější byla ta, jejímž vůdcem byl jistý Pavel Šerý. Rodina lapků Šerých okrádala lid z podchřibských vesnic. Kromě krádeží jídla, dobytka, oděvů, ale i peněz a cenností neváhali sprovodit ze světa každého, kdo by se proti nim postavil. Není se tedy čemu divit, že se jejich činy zabývali až u zemského soudu v Brně. Celá rodina lapků byla v Brně odsouzena, avšak Pavel Šerý jako jediný svému trestu zatím unikal. I na něj však mělo brzy dojít. Jindřichovi ze Zástřizl se podařilo Pavla Šerého zajmout, poté odsoudit a následně jej nechal popravit čtvrcením. Říká se, že lapkové, kteří přišli o svého vůdce, měli na hradního pána spadeno. Mohli tedy pomstít svého vůdce tak, že si na pana Jindřicha počíhali v údolí Smrad'avky? Mohli se právě oni podílet na smrti hradního pána? Zdá se, že jejich motiv je nám zcela zřejmý. Zapište si, prosím, do pracovního listu potřebné informace.

Lektor nechá žáky chvílku přemýšlet a dá jim čas na zapsání podezřelého do pracovního listu.

Případně lze zbrojnici zařadit na konec prohlídky. Na konec povídání je možné zařadit hru Bingo. Každý žák dostane papírek, na kterém je vyobrazeno 9 předmětů ze zbrojnice i s jejich pojmenováním. Jakmile žák nalezne ve zbrojnici namalovaný předmět, zakřížkuje jej v papírku.

Kdo bude mít první vše zakřížkované, zakřičí bingo a stává se vítězem. Za odměnu dostává klíč k truhličce s rozuzlením příběhu.

3. Kaple

Živý obraz – lektor zapálí svíce na stojanu.

Stojíme v nejstarší části Buchlova, v hradní kapli. Věděli byste, v jakém slohu je tato kaple postavena?

Kaple je postavena v gotickém slohu.

Lektor vyčká na odpověď, za správnou odpověď dá zlatou minci.

Jaké prvky jsou pro gotický sloh typické?

Typické prvky gotického slohu jsou: lomený oblouk, žebrová klenba, opěrný systém, vertikálnost a štíhlost tvarů směřujících vzhůru.

Lektor vyčká na odpověď, za správnou odpověď dá zlatou minci.

Dokázali byste vyjmenovat alespoň tři naše nejvýznamnější gotické památky?

Například katedrála sv. Víta, Karlův most, Karlštejn, Karolinum – Univerzita Karlova, chrám sv. Barbory v Kutné Hoře, hrady Kost, Pernštejn, Zvíkov, Anežský klášter, klášter Zlatá koruna, cisterciácký klášter Vyšší Brod, Týnský chrám v Praze, Vladislavský sál Pražského hradu a další.

Lektor vyčká na odpověď, za správnou odpověď dá zlatou minci.

Duchovní život byl pro člověka už od nepaměti velmi důležitý. Součástí každého hradu proto byla téměř vždy hradní kaple. Ta buchlovská byla vystavěna v 60. letech 13. století. Šlechta byla ochráncem církve. Zakládala nejen kostely, ale ti nejmocnější dokonce i kláštery.

Věděli byste, jaký klášter je Buchlovskému hradu nejbližší?

Velehradský klášter.

Lektor vyčká na odpověď, za správnou odpověď dá zlatou minci.

Velehradský klášter byl založený na počátku 13. století. Hranice mezi velehradským klášterem a buchlovským panstvím byla sice pevně stanovená, ale jak se můžeme dočíst v kronikách,

nejen kvůli této hranici panovaly mezi jejich majiteli občas spory. Ty byly nejčastější právě v době, kdy byl hradním pánem Jindřich Prakšický ze Zástřizl a opatem velehradského kláštera Jakub Bilský z Bělé. Neustálé konflikty ve věci platů poddanských vesnic a lovení zvěře v lesích byly téměř na denním pořádku. Časté spory musel tak řešit zemský soud v Olomouci i v Brně. Čilá korespondence mezi oběma sousedy dokládá, že vztahy mezi nimi byly velmi napjaté. Napětí mezi pány se přenášelo na poddané a ti se se svými žalobami obraceli zase na své pány. Až by se dalo říci, že každá pře ústila v další.

Smrt hradního pána tedy musela přinést velehradskému opatovi jistou úlevu. Avšak mohl by se on v této věci nějak přičinit? Mohl by se spolupodílet na tak ohavném činu někdo, kdo zasvětil svůj život Bohu?

Jaký mohl mít tedy opat motiv?

Lektor nechá žáky chvílku přemýšlet, případně jim pomáhá s dedukcí. Následuje zápis do pracovního listu.

Z okna vidíme na protější kopec s kaplí sv. Barbory. Ta měla velký význam pro poslední a předposlední majitele hradu. Dokázal by mi někdo z vás povědět, za jakým účelem byla kaple postavena?

Kapli nechal v roce 1672 postavit Hanuš Zikmund Petřvaldský jako rodinnou hrobku.

Lektor vyčká na odpověď, za správnou odpověď dá zlatou minci.

Lektor nesmí před odchodem z místnosti zapomenout zhasnout svíce na stojanu!

4. Lovecké právo

Živý obraz – lektor na úvod zaklepe připraveným soudcovským kladívkem na menší dubovou desku.

Takovýmto zvukem mohl začínat každý soud, který se na hradě konal. Historie hradu Buchlova je pevně spjata se starou soudní pravomocí, tak zvaným loveckým právem. Jeho původní funkcí bylo trestání lesního pychu. Co podle vás lesní puch znamenal?

Lektor vyčká na odpověď, za správnou odpověď dá zlatou minci.

Sem patří například nedovolený sběr klestí, osekávání větví, kopání kořenů, sbírání mízy, hub, lesních bylin a plodin (borůvky, jahody) nebo vhánění dobytka do lesa. Velmi brzy se však

pravomoc soudu začala rozšiřovat i na odhalování a trestání dalších zločinů. Soudní procesy se zapisovaly do tzv. Černých knih. Kopii úvodní listiny z Černých knih vidíte na stěně. Jsou na ní vypsány obce, které spadaly pod tento soud. V Černých knihách jsou taktéž zaznamenány vynášené tresty. Mezi ty nejhorší patřilo stětí, zardoušení, rozčtvrcení těla, lámání kolem, useknutí rukou, uříznutí nosu a další.

Lektor má připraveny vytisknuté a zalaminované dva obrázky z Tereziánského kodexu znázorňující vykonávání trestu. Obrázky nechá kolovat mezi žáky.

Ovšem lovecké právo nebylo jediným soudem, který v 16. století fungoval. Dalším takovým byl zemský soud. Jednalo se o soud šlechty, jenž se zabýval například majetkovými záležitostmi. Na počátku roku 1582 Jindřich Prakšický ze Zástřizl zažaloval u zemského soudu v Brně Jana Šemberu z Boskovic za vraždu jeho bratra Zikmunda. Boskovicové patřili k nejvýznamnějším moravským šlechtickým rodům. Zástřizlové byl moravský vladycký rod patřící spíše k nižší šlechtě. Snad kvůli tomuto rozdílu, snad kvůli majetkovým sporům či snad kvůli různému náboženskému vyznání tyto dva svedli v Brně souboj, v němž Zikmund padl. Jindřich se tedy dovolával spravedlnosti u zemského soudu v Brně. Pro Jana Šemberu tak vznikly velké nepříjemnosti. Jméno nositele slavného šlechtického rodu bylo pošpiněno nařknutím z vraždy. Co když ale ze strany Šembery šlo o nutnou sebeobranu? Nejjednodušším řešením pro něj by bylo „umlčet“ navždy svého žalobce. A skutečně, po Jindřichově smrti nebyl nikdo, kdo by Šemberu k soudu za vraždu Zikmunda pohnal, a tak zůstal tento šlechtic a jeho zločin navždy nepotrestán.

Motiv Jana Šembery je tedy zcela zřejmý. Mohl by se však příslušník nejvyšší šlechty obávat žaloby od příslušníka nižší šlechty?

Lektor nechá žáky chvíli přemýšlet a dá jim čas na zapsání podezřelého do pracovního listu.

5. Velký rytířský sál

Živý obraz – lektor rozdává na stůl cínové talíře nebo korbele.

Přesunuli jsme se do největší místnosti hradu Buchlova, do velkého rytířského sálu. Podle vybavení jste určitě poznali, že tento sál sloužil jako hodovní. Když se zadíváte na židle rozestavené podél stolu, nepřipadá vám na nich něco zvláštního?

Každá židle je jinak veliká.

Lektor vyčká na odpověď.

Proč je každá židle jinak veliká?

Lektor vyčká na odpověď, za správnou odpověď dá zlatou minci.

Každá židle je jinak veliká, protože si páni u jídla museli být rovni, ale každý byl jiného vzrůstu. Proto byli malí posazováni na vyšší židle a ti větší naopak na židle menší, aby si mohli všichni zpřímá hledět do očí.

Za tímto dlouhým stolem zasedávali majitelé hradu a dopřávali si vybrané speciality. Co podle vás mohl nejčastěji naléznout hradní pán ve svém jídelníčku?

Lektor vyčká na odpověď, za správnou odpověď dá zlatou minci.

U chudších vrstev obyvatelstva se skládal jídelníček zejména z obilovin, zelí, hrachu, ovoce, zeleniny, sádla, v menší míře z masa, mléka, sýra, vajec a piva. Bohatší vrstvy obyvatel, jako šlechta a měšťané, konzumovaly značné množství různých druhů mas, používaly koření a mohly si dovolit i drahé importované potraviny, jako jsou citrusy, fíky a olivový olej. Pro šlechtu bylo tedy maso neodmyslitelnou součástí snad všech hlavních pokrmů. Kromě vepřového, hovězího a drůbežího masa se na jídelníčku šlechty objevovala hojně také zvěřina či ptactvo, například hrdličky, holubi, koroptve či křepelky.

Lektor má pro porovnání připraveny vytisknuté a zalaminované dva obrázky znázorňující stolování šlechty a obyčejných lidí. Obrázky nechá kolovat mezi žáky.

Tento hodovní sál sloužil hradnímu pánovi rovněž jako reprezentační místnost, o čemž svědčí například výzdoba stropu, či samostatný vstup přímo z nádvoří. To znamená, že když na hrad přijela návštěva, byla přijímána s největší pravděpodobností právě tady. Jindřich Praksický ze Zástřizl jistě na svém hradě přijal několik návštěv. Kolik jich však bylo po dobu jednoho roku, kdy Jindřich buchlovské panství držel, dnes bohužel nevíme. Co však můžeme s jistotou dnes říci, že Jindřicha na Buchlově navštívil jistý Václav Reym. Postavení tohoto muže je pro nás stále tak trochu záhadou. Zcela určitě nebyl obyčejným sluhou či poddaným, takové by Jindřich na svém hradě nehostil. Mohl být například obchodníkem, nižším šlechticem, nebo možná dokonce najatým vrahem. Po dva dny pan Jindřich hostil Václava Reyma, hodovali a pili. Možná se ale něco nepohodli, možná toho vypili příliš. Jisté však je, že právě Václav Reym je jedním z posledních, kdo viděl Jindřicha naživu. Ne dlouho po Reymově odjezdu z hradu byl Jindřich nalezen mrtvý v údolí Smraďavka. Mohl by být Václav Reym podezřelý z Jindřichovy smrti? Jaký mohl mít motiv?

Lektor nechá žáky chvíli přemýšlet, případně jim pomůže s dedukcí a dá jim čas na zapsání podezřelého do pracovního listu.

6. Zástřizlovský pokoj

Naše poslední zastavení nám připomíná rod Zástřizlů. Jedná se o starý moravský vladycký rod známý již počátkem 13. století. Pochází ze Zástřizl, tvrze jihozápadně od Kroměříže. V roce 1542 kupuje Jan Ždánský ze Zástřizl hrad Buchlov od Žerotínů za 4750 kop grošů. Věděli byste, jaký počet označovala jedna kopa?

Lektor vyčká na odpověď. Pro lepší představu žáků má nachystaný zalaminovaný list, na němž je vyčísleno, co se dalo za tolik grošů poříditi v 16. století.

1 kopa grošů = 60 grošů. $4750 \cdot 60 = 285\,000$ grošů.

V 16. století stál sud piva 12 grošů, boty 18 grošů. Za 4750 kop grošů se dalo poříditi 23 750 sudů piva, nebo 15 833 párů bot.

Protože neměl Jan Ždánský mužského potomka, daroval celé panství svému synovci Zikmundovi Prakšickému ze Zástřizl. My už jsme ale o Zikmundovi slyšeli, vzpomínáte si, jak to s ním dopadlo?

Lektor vyčká na odpověď, za správnou odpověď dá zlatou minci.

Zikmund byl ještě téhož roku 1581 zabit při souboji v Brně a tak hrad po něm získal jeho bratr Jindřich. Tady na tom obraze (*lektor ukáže*) vidíte Jindřicha Prakšického ze Zástřizl, na obraze vedle něj je jeho manželka Kateřina Rájecká z Mírova.

Mladá dívka z katolické rodiny se provdala za Jindřicha, když jí bylo 18 let. V 16. století bylo běžné, že se sňatky domlouvaly předem. Šlechta se zasubovala výhradně mezi sebou. Manželství byla vyjednávána předem na šlechtických sídlech a tak se snoubenci kolikrát neměli vůbec možnost blíže se poznat. Mezi nastávajícími manželi tak nemusela přeskočit pověstná jiskra, což se mohlo neblaze podepsat na společném manželství. Zástřizlové byli navíc protestantského vyznání a tak mezi manželi mohly panovat i spory v otázce víry. O tom, že manželství nebylo ideální, svědčí také fakt, že po Jindřichově smrti opustila Kateřina buchlovské panství i jejich syna Jiřího, kterému v té době bylo sotva půl roku. Některé prameny dále uvádí, že se Kateřina ne dlouho po Jindřichově smrti znovu provdala a to za Viléma Zoubka ze Zdětína.

Mohla mít Kateřina z Jindřichovy smrti nějaký prospěch?

Lektor nechá žáky chvíli přemýšlet, případně jim pomůže s dedukcí a dá jim čas na zapsání poslední podezřelý do pracovního listu.

Tady končí první část našeho programu. Během krátké prohlídky hradu jste byli seznámeni se šesti podezřelými z vraždy Jindřicha Prakšického ze Zástřizl. My se teď společně vrátíme zpět do loveckého salonku/tanečního sálu, kde bude probíhat druhá část našeho programu.

Po skončení prohlídky se lektor s žáky vrací zpět do místnosti, kde započal program.

Následuje krátká přestávka pro občerstvení žáků a po ní druhá část programu.

Během prohlídky hradu vám bylo představeno celkem šest podezřelých. Na základě vašich poznámek, které jste si k nim zapsali, spolu v týmu sestavíte rekonstrukci dané události, přičemž každý tým se bude zabývat pouze jedním z podezřelých.

Následuje přidělení jednoho podezřelého každému týmu. Lektor má přichystáno 6 karet se jmény podezřelých, jeden žák z každého týmu si náhodně vybere jednu kartu.

Nyní, když už máte přiděleného svého podezřelého, pokuste se zrekonstruovat událost, která vedla až k tragické smrti pana Jindřicha. Událost můžete znázornit například pomocí tří živých obrazů, nebo sehráním kratičké scénky. Stejně tak můžete vymyslet krátký příběh s použitím přímé řeči nebo kronikový záznam. Nebo můžete sled událostí namalovat na tři obrázky a k postavám napsat do bubliny, co říkají. Zkrátka, fantazii se meze nekladou, jakým způsobem rekonstrukci pojmete. Na dokončení příběhu máte 10 minut.

Lektor nechá žákům 10 - 15 minut na jejich práci v týmu a současně je jim nápomocen. Následně přichystá na stole truhličku zamčenou na zámek pro závěrečné rozuzlení.

Deset minut nám uplynulo a já poprosím první tým, aby nám představil svou verzi události.

Po představení prvního týmu následuje představení druhého týmu a poté dalších, až do představení posledního šestého týmu.

Právě jste měli možnost shlédnout celkem šest příběhů, šest různých podezřelých z vraždy Jindřicha Prakšického ze Zástřizl. Pojdte nyní už na základě toho, co znáte a co jste právě viděli, společně vyhodnotit, kdo z podezřelých by mohl být skutečným vrahem. Pokuste se shodnout na jedné jediné osobě.

Lektor nechá žáky diskutovat a následně pomocí hlasování se shodnout na jedné osobě. Případně se přikloní k většině.

Shodli jste se/Většina z vás se shodla na jednom podezřelém, o kterém si myslíte, že je skutečným vrahem. Před vámi stojí truhlička, v níž se ukrývá odpověď na to, co se onoho osudného dne s největší pravděpodobností stalo. Truhlička je však zamčena na klíč, který vám vyměním za 10 mincí, jež jste mohli získat v průběhu naší prohlídky hradem.

V případě, že se žákům nepodaří nasbírat během prohlídky 10 mincí, má lektor připraveny lehké doplňující otázky týkající se hradu Buchlova či historie obecně. Žák, který správně odpoví, dostane zlatou minci. Jakmile budou mít žáci nasbíraný dostatečný počet mincí, smění je s lektorem za klíč k truhličce.

V případě, že by žáci nedostávali mince za správné odpovědi, může být povídání v hradní zbrojnici zařazeno na konec prohlídky. Zde by následovala hra bingo a žák, který jako první nalezne všechny předměty, dostane za odměnu klíč k otevření truhličky.)

Žáci odemykají truhličku, v níž je uložen pergamen s přesným přepisem záznamu z kroniky města Uherského Brodu. Následuje čtení z pergamenu, kdy se žáci dozvídají, že s největší pravděpodobností je Jindřichovým vrahem Václav Reym. Může zde být i úryvek z dopisu Jindřichovy sestry Johanky, ve kterém žádá nejvyššího zemského hejtmana o svěření Jindřichova malého synka Jiřího do péče.

Následuje zhodnocení práce žáků a jejich úsudku.

Přestože na osobu Václava Reyma poukazuje historický pramen, stále zůstává do dnešních dob kolem Jindřichovy smrti spousta nejasností. Spousta nezodpovězených otázek, které nás nutí přemýšlet o skutečném motivu vraha, jež zákeřně sprovodil ze světa buchlovského pána. Dost možná, že odhalit jej se nikomu už nepodaří a jeho tragická smrt tak zůstane navždy zahalena rouškou tajemství.

Moc vám všem děkuji za vaši účast, náš program už je téměř u konce. Avšak než se s vámi rozloučím, ráda bych, kdybyste na závěr dokončili mou větu:

Když se řekne Zástřizl, tak si vybavím

Jako závěrečnou reflexi lektor postupně osloví každého žáka, který jeho větu dokončí, přičemž dbá na to, aby se vyřčená hesla neopakovala.

Pokud zbývá ještě dostatek času, lze pro závěrečnou reflexi místo dokončení věty vyzvat žáky, aby napsali na papírek zlo, či nějaké špatné lidské vlastnosti, které vnímají v současné době buď ve vztahu k sobě samým či ve svém okolí. U podezřelých osob mohli pozorovat různé špatné vlastnosti, jako například pytláctví, krádeže, vražda, zášť, chamtivost, nenasytlost nebo nevěra. Papírky se vhodí do pytlíku, následně si každý náhodně jeden vytáhne a žáci se pokusí odpovědět, jak by se vypořádali se zlem nebo špatnou lidskou vlastností, které mají na papírku uvedené.

Ještě jednou vám děkuji za vaši účast, za vaši spolupráci a aktivitu. Snad se vám na Buchlově líbilo a odnesete si domů příjemný zážitek.

5 Realizace edukačního programu *Po stopách buchlovského mordu*

Díky zájmu pedagogů jsem mohla edukační program zrealizovat celkem třikrát. První program proběhl pro 7. třídu ve čtvrtek 14. října, druhý pro 5. třídu v pondělí 25. října a třetí pro 8. třídu v úterý 26. října 2021. Průběh všech programů je zaznamenán na fotografiích uvedených v Příloze.¹³⁸ Následuje podrobnější popis průběhů jednotlivých programů.

5.1 Průběh programu 14. 10. 2021 – 7. třída

Úderem 9. hodiny se žáci sedmé třídy dostavili spolu s třídní učitelkou k bráně hradu Buchlova. Z původního počtu 19 žáků se programu zúčastnilo 17 žáků. Vzhledem k této malé změně jsem musela upravit počet barevných kartiček pro rozlišení týmů. Program započal o necelých deset minut později a skončil přesně v 11 hodin. Programu se ještě zúčastnila fotografka, která celý jeho průběh zdokumentovala.

Po krátkém seznámení s programem dostali žáci za úkol pomocí hry šibenice uhodnout jméno hradního pána, což žáky velmi bavilo a následně motivovalo k dalším aktivitám. Následně jsem žáky náhodně rozdělila do šesti skupin. Program pokračoval u pomníku před vchodem do hradu, kde jedna žákyně měla přečíst nápis na mosazné desce. Vzhledem k probíhajícím opravám střech jihovýchodního hospodářského křídla a s tím souvisejícím hlukem, musela žákyně tento nápis číst celkem dvakrát, aby ji ostatní žáci slyšeli. Tím došlo k mírnému prodloužení programu.

Následovalo povídání u Lípy nevinny, kde jsem žákům představila prvního podezřelého. Se závěrečnou dedukcí pro určení motivu podezřelého bylo nutné žákům pomoci. V první doplňující otázce žáci dokázali správně určit století, v němž byla postavena hodinová věž, skrze kterou se prochází na třetí hradní nádvoří. V hradní zbrojnici měli žáci uhodnout, kdo dobýval hrad v roce 1421 a následně určit zbraně husitů, což se jim podařilo. Žáci dokázali správně určit husitské zbraně (cepy a řemdihy) a správně určili kord, který mezi husitské zbraně nepatřil. Žáci měli příležitost si kord vzít a osahat, což v nich vzbudilo velký zájem. Následně jsem žákům představila skupinu lapků, jejichž vůdcem byl Pavel Šerý. Motiv lapků, coby druhých

¹³⁸ Přílohy č.7, 8 a 9, s. 100-105. Souhlas s užitím fotografií žáků pro potřeby diplomové práce, oborové praxe a případně pro potřeby propagace NPÚ byl ošetřen elektronicky svolením zákonných zástupců žáků.

podezřelých, žáci sami správně určili. Během povídání v hradní kapli žáci správně rozpoznali gotický sloh, v němž byla kaple postavena, a dokázali taktéž vyjmenovat charakteristické prvky tohoto slohu. Vyjmenovat však další významné gotické památky bylo pro žáky již složitější, správně dokázali určit jen hrad Karlštejn. Žáci správně označili Velehrad, coby nejbližší klášter hradu Buchlova. Po představení třetího podezřelého, tedy opata velehradského kláštera Jakuba Bilského z Bělé a jeho sporů s majitelem buchlovského panství, jsem musela žákům pomoci s nalezením motivu. Na úvod povídání v další místnosti s loveckým právem jsem zaklepala soudcovským kladívkem o dubovou desku, čímž jsem si okamžitě získala pozornost žáků. Žáci správně odpověděli, co označoval název lesní puch. Během představení soudu loveckého práva jsem žáky za pomoci dvou ilustrativních obrázků z kodexu Tereziány seznámila s vynášenými tresty. Toto téma se ukázalo býti pro žáky velmi zajímavým. Následovalo představení dalšího podezřelého a to Jana Šembery z Boskovic. V tomto případě dokázali žáci správně nalézt motiv podezřelého. Předposlední zastavení ve velkém rytířském sále zahrnovalo povídání o stolování a kuchyni v 16. století. Povídání jsem doplnila obrázky představujícími prostřený stůl a hodování šlechty ve srovnání se stolováním obyčejných lidí. Během povídání jsem již na žácích začínala vnímat mírnou únavu z délky programu, proto jsem jim už bez dalších doplňujících informací představila pátého podezřelého Václava Reyma. Po společném určení motivu následovalo poslední zastavení, kde se žáci dozvěděli o rodu Zástřizlů. Žáci dobře reagovali na srovnání hodnoty grošů v 16. století se současnými korunami. Poté jsem jim představila poslední podezřelou, Kateřinu Rájeckou z Mírova, jejíž motiv se žákům podařilo správně určit.

Program v hradu trval necelou hodinu a pro další realizaci je nutné uvažovat o jeho přiměřeném zkrácení.

Po skončení první části programu se žáci přesunuli zpět do tanečního sálu a zde dostali krátkou, asi desetiminutovou přestávku na odpočinek a na svačinu. Poté si zástupci z každého týmu vylosovali svého podezřelého a v týmech se pak pokoušeli zrekonstruovat události předcházející vraždě Jindřicha Prakšického ze Zástřizl.¹³⁹ Ze šesti týmů měl problém s rekonstrukcí událostí pouze jeden, kdy si žáci i přes mou pomoc se zadaným úkolem moc nevěděli rady. Tento tým byl tvořen dvěma chlapci a jejich podezřelým byl opat velehradského kláštera Jakub Bilský z Bělé. Spolu s ostatními žáky jsme pak společnými silami pomohli tomuto týmu sestavit události, které předcházely vraždě pana Jindřicha. Další čtyři týmy si zvolily povídání o tom, co se mohlo mezi jejich podezřelým a panem Jindřichem stát a jeden

¹³⁹ Příloha č. 4 – Losovací karty s podezřelými, s. 97

tým zvolil představení formou hrané scénky. Tento tým ve složení dva chlapci a jedna dívka, jejichž podezřelým byl Jiří Vlček, pojal své zpracování velmi originálním a vtipným způsobem, za což sklidili od spolužáků mohutný potlesk. Snad pro originální zpracování události tohoto týmu pomoci hrané scénky se společně žáci shodli na podezřelém Jiřím Vlčkovi, co by vrahovi pana Jindřicha.

Žákům se během prohlídky podařilo správně odpovědět na všech 10 otázek, díky čemuž nasbírali potřebný počet mincí. Tyto proměnili za klíč, kterým jeden z žáků odemkl truhličku. V ní se ukrývaly dva svitky z ručního papíru smotané do ruličky. Svitek svázaný červenou stuhou na sobě nesl přesný přepis včetně stylizace samotného písma z tzv. Bartoškovy kroniky města Uherského Brodu. Druhý svitek svázaný modrou stuhou nesl na sobě stejný text, avšak za použití běžného písma.

Vybraný žák si prvně zvolil svitek s červenou stuhou, přičemž se měl pokusit přečíst, kdo stojí za vraždou majitele buchlovského panství. To se mu nepodařilo a nepodařilo se to ani ostatním spolužákům, proto daný žák vytáhl z truhličky druhý svitek a z něj pak nahlas všem přečetl, co předcházelo Jindřichově smrti. Žáci byli překvapeni, že vrahem by měl být Václav Reym a v následující krátké diskuzi všichni přiznali, že takový závěr nečekali.

Na úplný závěr programu žáci postupně odpovídali na otázku, co se jim vybaví, když se řekne Zástřízl. Většina z nich odpovídala: panovník (coby majitel panství), obec (po níž byl rod pojmenován), rod (šlechtický), Jindřich (Prakšický ze Zástřízli), hrad, program. Bezprostřední reakce žáků po ukončení programu byly vesměs kladné.

5.2 Průběh programu 25. 10. 2021 – 5. třída

Druhý realizovaný program, tentokrát pro 16 žáků páté třídy, proběhl v pondělí 25. října. Žáci přišli pozitivně naladěni a v dobrém rozmaru. Konkrétně tato pátá třída, jejímž žákem je i můj syn, byla na hradě minimálně čtyřikrát, což znamená, že žáci již měli povědomí o historii hradu Buchlova. Přestože pátá třída uzavírá první stupeň základních škol a edukační program byl sestaven pro druhý stupeň základních škol, díky znalostem žáků mohl být program realizován i pro tuto třídu.

Den, kdy proběhl program pro tyto žáky, byl velmi chladný a větrný. Žáci se na hrad dostavili v 9.15 hodin. Pro žáky jsem měla již přichystaný na zahřátí teplý čaj a po krátkém přivítání se celá třída přesunula do tanečního sálu. Samotný program započal v 9.30 hodin.

V úvodní aktivitě, kdy se hádalo jméno hradního pána pomocí hry šibenice, byli žáci úspěšní. Jméno se žákům podařilo uhodnout ještě před tím, než byla doplněna všechna písmenka.

Hned poté, co jsem žáky rozdělila do šesti týmů (4 týmy po třech žácích, 2 týmy po dvou žácích), si každý tým vylosoval svého podezřelého. Pro žáky z páté třídy jsem program touto úpravou mírně zjednodušila tak, aby si každý tým nemusel dělat poznámky ke všem šesti podezřelým, čemuž jsem přizpůsobila i pracovní list.¹⁴⁰ Tím se tento program lišil od programu určeného pro žáky druhého stupně. Hned na úvod si tedy týmy vylosovaly svého podezřelého a poznámky k němu si během prohlídky dělal jen ten daný tým. Ostatní žáci dostali za úkol pomoci zformulovat událost, která spojovala podezřelého se smrtí hradního pána a také motiv podezřelého.

První část programu, jež se odehrávala v exteriérech a interiérech hradu Buchlova, trvala zhruba 45 minut. Během prvního zastavení, kdy jsem žákům představila podezřelého Jiřího Vlčka, k němuž se váže pověst o Lípě nevinny, se žáci velmi dobře orientovali a sami hned dokázali zformulovat Vlčkův motiv k vraždě hradního pána. Obzvláště šikovni byli žáci ve zbrojnici, kde jsem jim představila druhého podezřelého, tedy skupinu lupičů Pavla Šerého. Při úvodním povídání žáci hned správně určili, kdo dobýval hrad v roce 1421, a nejenže dokázali husitské zbraně najít, ale dokonce je i správně pojmenovat. Žáci rovněž ihned poznali kord, který k husitským zbraním nepatřil a s velkým zájmem si jej pak všichni zkusili osahat a podržet. Následovalo třetí zastavení v hradní kapli. Žáci dokázali správně určit sloh, v němž byla kaple postavena. Určit typické znaky gotického slohu a vyjmenovat další gotické památky České republiky bylo již pro žáky obtížné. S menší pomocí žáci sami stanovili příčinu sporů mezi hradním pánem a opatem velehradského kláštera a poté i opatův motiv. V místnosti s loveckým právem žáci správně určili, co znamená lesní pých a při výčtu vynášených trestů pak byli obzvláště pozorní. Ještě se zájmem naslouchali povídání o dalším podezřelém a s menší pomocí pak opět správně určili události a motiv podezřelého. Ke konci povídání byla však již na některých žácích znát únava z délky programu. Pro jeho oživení a vzbuzení zájmu mohli v další místnosti usednout na lavici za velký stůl a osahat korbele z 19. století. Za pomoci ilustrativních obrázků si žáci se zájmem zkusili určit, jaká jídla na svém stole mohl naleznout hradní pán a jaká obyčejní lidé. Po představení dalšího podezřelého následovalo povídání

¹⁴⁰ Příloha č. 2 – Pracovní listy, s. 94

v poslední místnosti. Žáci velmi dobře a se zájmem reagovali na přepočítání částky, za kterou Jan Ždánský ze Zástřizl koupil Buchlov od Žerotínů. K poslední podezřelý žáci snadno určili motiv.

Po skončení první části programu následovala asi 10 minut přestávka na odpočinek a občerstvení. Následně jsem žáky seznámila s druhou částí programu a jejich prací v týmech. Zadal jsem jim úkol pokusit se zrekonstruovat události, jež bezprostředně vedly ke smrti hradního pána. Žáci se svého úkolu zhostili velmi poctivě a pečlivě. Tři týmy představily svou verzi případu formou hrané scénky, dva týmy nakreslily obrázky v podobě jednoduchého komiksu a jeden tým představil svou verzi formou kronikového záznamu s pantomimickým představením ostatních členů týmu. Žáci byli do plnění svých úkolů zapálení a program si v jeho závěru doslova užívali. Při určení vraha se žáci drželi svých podezřelých a tak bylo pro ně těžké shodnout se na jednom jediném. Nakonec přece jen většina žáků hlasovala pro Václava Reyma, což jak se mohli sami záhy přesvědčit, bylo správné řešení. Následovala výměna mincí za klíče k truhličce. Žákyně, která si vedla během celého programu velmi dobře, otevřela truhličku a vybrala listinu s červenou stuhou. Žáci se snažili společně rozluštit z úryvku kroniky psaným stejným typem písma, kdo byl vrahem. I to se jim za pomoci nakonec podařilo. Z druhého svitku si mohli přečíst doslovný přepis původního záznamu.

Na závěr programu měli žáci odpovědět, co se jim vybaví, když se řekne Zástřizl. Mezi odpověďmi převládala Jindřich, šlechtic, hrad, smrt, vražda, program, tvrz, hrad Buchlov či Václav Reym. I v tomto případě odcházeli žáci z programu pozitivně naladěni a jejich bezprostřední reakce byly kladné.

5.3 Průběh programu 26. 10. 2021 – 8. třída

V úterý 26. října proběhl poslední program, tentokrát pro osmou třídu ZŠ Buchlovice. Třída v počtu 21 žáků dorazila na Buchlov ještě před devátou hodinou. Ten den se slavil v základní škole Halloween, žáci proto přišli na hrad v kostýmech a pozitivně naladěni. Program začal přesně v 9 hodin a nesl se v podobném duchu, jako předcházející dva programy. U této skupiny žáků však byl již patrný rozdíl ve znalostech z historie hradu i obecně. Žáci se velmi dobře orientovali v přehledu historie, všechny položené otázky se jim podařilo správně zodpovědět.

První část programu odehrávající se v interiérech hradu trvala zhruba 40 minut. Následně dostali žáci krátkou přestávku na občerstvení. Ve druhé části programu se aktivně zapojily všechny týmy. Tři týmy zvolily prezentaci rekonstrukce událostí formou

tří malovaných obrázků v podobě komiksu, dva týmy zvolily prezentaci formou příběhu a jeden tým předváděl hranou scénku.

Po prezentaci všech týmů téměř všichni jednohlasně určili vrahem Jindřichovu manželku Kateřinu. Závěrečné odhalení vraha Václava Reyma tak bylo pro žáky překvapením. Předtím se ještě pokusili rozluštit kopii úryvku z kroniky, což se jim nepodařilo. Na poslední dotaz, co se jim vybaví, když se řekne Zástřizl, odpovídali žáci smrt, vražda, kord, rod, Jindřich, tvrz, obec, Václav Reym, jméno, majitel panství. Bezprostřední reakce žáků po skončení programu byly i v tomto případě vesměs kladné.

Na závěr každého programu jsem navrhla vyučujícím možnosti, jak s tématem dále pracovat v prostorách školy. V hodině českého jazyka se přímo nabízí napsat slohové cvičení. V útvaru vypravování by mohli žáci popsat zážitky z programu, nebo si sami vymyslet nějakou záhadnou událost, která by se vztahovala k historii hradu Buchlova. Žáci by mohli rovněž napsat sami svůj vlastní detektivní příběh ze současnosti, nebo si vymyslet vlastní pověst hradu. Další navazující práce na edukační program může následovat v hodině dějepisu. Vyučující může využít informace z programu pro zopakování uměleckých slohů. Zajímavé by bylo zadat žákům samostatný úkol, aby zjistili, jaké události se souběžně s událostmi na Buchlově staly buď v naší zemi, nebo jinde ve světě. Další aktivitou by mohl být propočet a následné srovnání cen předmětů každodenní potřeby. Ve výtvarné výchově může být Buchlov, či samotný program námětem pro vytvoření obrázku. Práci s tématem detektivního příběhu je možné využít i v občanské výchově. Každému z podezřelých by mohli žáci přiřadit záporné lidské vlastnosti. Na základě těchto špatných vlastností můžou napsat na papírek zlo, či špatné lidské vlastnosti, které vnímají v současné době buď ve vztahu k sobě samým či ve svém okolí. Papírky se následně vhodí do pytlíku, zamíchají, a poté si náhodně každý žák jeden papírek vytáhne. Žáci by se měli pokusit odpovědět, jak by se vypořádali se zlem nebo vlastností, které mají uvedené na vylosovaném papírku.

O účasti žáků na edukačním programu informovala škola na svých webových i facebookových stránkách. K pozitivnímu slovnímu hodnocení přidali vyučující i množství fotografií zachycujících aktivní účast žáků.¹⁴¹

¹⁴¹ Příloha č. 12 – Webová prezentace ZŠ a MŠ Buchlovice, s. 109-110. Oficiální webové stránky ZŠ a MŠ Buchlovice. Dostupné z: <https://zsbu.cz/aktuality/po-stopach-buchlovskeho-mordu/> a dále: <https://zsbu.cz/aktuality/po-stopach-buchlovskeho-mordu-2/> [online]. [29. 12. 2021]

6 Reflexe a vyhodnocení programu

Po skončení programu proběhla s žáky vždy krátká diskuze, v níž jsem je pochválila za jejich snahu a aktivní zapojení. Jejich reakce na program a jeho průběh byly převážně kladné. Během společné diskuze však nebyl prostor pro individuální vyjádření každého žáka, proto jsem přistoupila k vyhotovení jednoduchého dotazníku. Jeho smyslem bylo získat anonymní hodnocení programu, aniž by byli žáci vzájemně ovlivněni svými názory a tím zjistit, zda program naplnil své cíle. Cílem dotazníkového šetření bylo současně získat informace, zda je absolvovaný program motivoval k návštěvě jiného památkového objektu a zda by se v budoucnu zúčastnili dalšího programu, v němž by byli aktivně zapojeni. Tento dotazník dostali žáci ve škole druhý den po absolvování programu. Z původních 54 dotazníků se mi zpět vrátilo 52 vyplněných. Dva žáci v době vyplňování dotazníků nebyli ve škole přítomni. Dotazník se skládal celkem z osmi otázek, z nichž 3 otázky byly uzavřené, 3 otázky byly polouzavřené a dvě otázky otevřené. Výsledek dotazníkového šetření a následnou reflexi uvádím v této kapitole.

6.1 Vyhodnocení programu prostřednictvím dotazníkového šetření

Protože se Buchlov nachází přímo v místě bydliště žáků, zajímalo mě, kolikrát už na hrad zavítali. Na uzavřenou otázku „Jak často navštěvujete hrad Buchlov?“ odpovědělo 26 žáků, že hrad navštěvují pravidelně, alespoň jedenkrát za rok. Naopak jeden žák ze sedmé třídy uvedl, že byl na hradě poprvé, a to když se účastnil edukačního programu. Pět žáků bylo na hradě dvakrát, z toho jednou právě na programu a 20 žáků uvedlo, že na hradě byli vícekrát. Cílem otázky bylo zjistit, jaký mají žáci vztah k objektu z hlediska četností jejich návštěv. S tím také souvisí možnost získávání základního povědomí o objektu samém, jakož i o jeho historii.

Druhá uzavřená otázka zněla: „Zaujal vás zvolený způsob aktivního poznání historie hradu?“ Jejím cílem bylo zjistit, zda jsou žáci ochotni akceptovat takovýto způsob prohlídky na úkor tradičních prohlídek. 48 žáků odpovědělo ano, tři žáci, vždy po jednom žáku z každé třídy, odpověděli ne a jeden žák z osmé třídy odpověděl ano i ne.

Třetí otázka dotazníku „Jak hodnotíte program po obsahové stránce?“ byla polouzavřenou otázkou, což znamená, že žáci měli na výběr ze čtyř předpřipravených odpovědí hodnocení a v poslední možnosti odpovědi mohli napsat jiné, vlastní hodnocení. V této otázce

mohli žáci zakroužkovat více odpovědí. Účelem dotazu bylo dozvědět se, jak byly informace obsažené v programu pro žáky atraktivní a pochopitelné. Nejvíce žáků hodnotilo obsah programu jako srozumitelný, a to celkem v 37 případech. 30 žáků hodnotilo program jako poučný, pro čtyři žáky byl program obyčejný a pro tři nezajímavý. V otevřené části odpovědi bylo v jednom dotazníku žáků z páté třídy uvedeno, že byl program záhadný.

Ve čtvrté otázce bylo cílem zjistit, jak byl pro žáky program atraktivní z hlediska jeho samotného průběhu a jestli zvolená interpretační forma byla pro žáky srozumitelná. Položenou otázkou zjišťují rovněž míru aktivity či pasivity absolventa programu a jeho schopnost a snahu spolupracovat. Na dotaz „Jak hodnotíte průběh programu?“ mohli žáci zvolit více odpovědí. Čtyři hodnocení byly předem definované, v páté možnosti mohli uvést jiné, vlastní hodnocení. Jednalo se tedy o polouzavřenou otázku. Žáci ve svém hodnocení průběhu programu označovali nejvíce možnost zábavný, a to v 36 případech, 30 žáků hodnotilo průběh programu jako poutavý, pro šest žáků byl program zdouhavý a tři žáci jej označili jako nudný. V otevřené části otázky uvedli tři žáci, že průběh programu byl nejlepší a v jednom dotazníku se objevilo hodnocení výborný.

Pátý dotaz byl formulován „Co se vám nejvíce líbilo na programu?“ Cílem polouzavřené otázky bylo zjistit dané informace o tom, co konkrétního hodnotí na programu kladně, přičemž i zde mohli žáci zvolit z pěti předem definovaných odpovědí a v šesté možnosti dostali prostor pro vlastní vyjádření. Tak jako v předchozím dotazu mohli žáci zakroužkovat více odpovědí. Žáci rovněž mohli uvést, že se jim absolvovaný program nelíbil. Tuto první předdefinovanou odpověď zvolili tři žáci, každý z jedné třídy. 17 žáků ocenilo napětí při pátrání po vrahovi hradního pána, aktivní zapojení během prohlídky označilo 26 žáků, závěrečné dotváření příběhu se líbilo 32 žákům a stejný počet žáků ocenilo množství zajímavých informací, které se během programu dozvěděli. Jednomu žákovi z páté třídy se nejvíce líbilo divadlo, tedy závěrečné dramatické vystoupení, stejně tak jako jednomu žákovi ze sedmé třídy, který nejvíce ocenil postavu Jiřího Vlčka v závěrečném dotváření příběhu.

Šestá otázka byla otevřená, žáci v ní dostali prostor pro připomínky k programu. Účelem dotazu „Co podle vás v programu chybělo - čím byste program doplnili?“ bylo získat informaci o tom, co se naopak žákům na programu nelíbilo, proč pro ně nebyl atraktivní a jaké prvky v programu postrádaly. Náповědou žákům byla možnost aktivnějšího zapojení účastníků, nebo možnost dotknout se více předmětů. V odpovědích žáků z páté třídy bylo uvedeno aktivnější zapojení účastníků, možnost osahat si více zbraní a přání navštívit více místností. V jednom dotazníku bylo uvedeno, že se program líbil na 100% a v jednom, že byl program dokonalý. Ve

dvou dotaznících bylo napsáno „nic“ a u devíti dotazníků zůstala tato otázka nezodpovězená. V dotaznících od žáků ze sedmé třídy byla dvakrát uvedena možnost dotknout se více předmětů, možnost posadit se během první části programu probíhající v expozici, aktivnější zapojení účastníků a jedenkrát přání, aby byl program delší. V jednom dotazníku bylo uvedeno, že byl program super a v pěti dotaznících bylo uvedeno, že programu nic nechybělo. U čtyř dotazníků zůstala tato otázka nezodpovězená. Žáci v osmé třídě uvedli ve třech případech, že by ocenili možnost dotknout se více předmětů a v jednom případě možnost dotknout se více zbraní. Žáci by dále v programu uvítali možnost podívat se do více pokojů, více kladených otázek u jednotlivých témat prohlídky, aby byl program se zábavou delší, zařadit do programu více her nebo udělat z programu větší bojovku s více aktivitami a větším napětím. V osmi dotaznících bylo napsáno, že se program žákům líbil takový, jaký byl a že v něm nic nechybělo. V jednom dotazníku stálo nevím a tři dotazníky zůstaly u této otázky nevyplněné.

Sedmá otázka měla za cíl zjistit po absolvování programu na Buchlově motivaci žáků k účasti na výukovém programu jiného objektu. V uzavřeném dotazu „Chtěli byste poznat historii jiného hradu či zámku podobným způsobem?“ mohli žáci využít tří odpovědí. 48 žáků odpovědělo kladně a tři žáci, každý z jedné třídy, odpověděli záporně. V jednom dotazníku z osmé třídy bylo uvedeno nevím.

Poslední osmá otázka zněla: „Jak byste doplnili následující větu? Když se řekne Zástřizl, tak si vybavím ...“. V návaznosti na závěrečnou reflexi programu je cílem poslední otázky ověřit u žáků poznatky ze skutečné historické události, její vazby na místo, osobu či rod, kdy toto poznání je dáno absolvováním edukačního programu. Opětovným dokončením věty bylo možné srovnat, jestli a jak se u žáků změnilo vnímání nově nabytých informací z programu. Jestli dokáží rozvinout svou myšlenku oproti předchozímu dni, kdy absolvovali program. V páté třídě žáci v sedmi případech uvedli Buchlov, ve čtyřech Jindřicha Prakšického ze Zástřizl a vraždu a ve dvou případech město a program. Jedenkrát se v dokončení věty vyskytovalo useknutí hlavy, boj, hrad, mrtvola, Prakšický, víno, opilost, lov a smrt. Žáci v sedmé třídě napsali ve třech případech Jindřicha Prakšického ze Zástřizl nebo obec a ve dvou dotaznících uvedli žáci rod. Dále se v dotaznících vyskytoval hradní pán, prohlídka hradu, vyšetřování vraždy, jméno nebo program. V jednom dotazníku stálo nevím a jeden žák uvedl nic. U jednoho dotazníku zůstala tato odpověď nezodpovězená. Stejně jako žáci v sedmé třídě, tak i žáci v osmé třídě nejčastěji uvedli u dokončení věty Jindřicha Prakšického ze Zástřizl a obec, vždy ve čtyřech případech. Ve třech případech napsali zabitý panovník nebo vražda a dva žáci doplnili do věty slovo panovník. Vždy po jednom se v dotazníku vyskytovaly slova

závist, program, poprava, pomsta a rod. Zajímavá asociace se objevila v jednom dotazníku, kde bylo napsáno stříbro. To se však v průběhu programu nikde nevyskytovalo ani nezmiňovalo.

6.2 Reflexe

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že převážná většina žáků hodnotila program kladně, což odpovídá i jejich bezprostřednímu hodnocení po skončení programu. Žáci ve všech otázkách odpovídali podobně, na hodnocení tedy nemělo vliv to, z jaké jsou třídy. V polouzavřených otázkách většina žáků volila předem definované odpovědi, vlastní vyjádření v otevřené části dotazu využívali podstatně méně. V otevřených otázkách byli žáci spíše struční a některé otázky zůstaly zcela nezodpovězené. I přesto však shledávám výsledky z dotazníkového šetření za velmi důležité. To, že se žáci opakovaně vrací na památkový objekt, je velmi pozitivním zjištěním. Ať už se jedná o rodinný nebo školní výlet, účasti na prohlídkách nebo kulturních akcích. Při každé návštěvě mají žáci možnost dozvědět se nové informace nejen o historii objektu, ale i o historii obecně, čímž dochází k utváření vztahu ke kulturnímu dědictví a povědomí o důležitosti jeho ochrany. Žáci jsou též ochotni aktivně se účastnit edukačních programů, než jenom pasivně přijímat informace z výkladu průvodce. A právě díky aktivnímu zapojení s využitím více smyslů si nově nabyté poznatky budou moci lépe zapamatovat. Učení je tak efektivnější a trvalejší. Tomu odpovídá i hodnocení žáků programu po obsahové stránce. Přijímané informace pro ně byly srozumitelné, a i když průběh programu hodnotili nejvíce jako zábavný, byl pro ně současně i poučný. Program je svým průběhem zaujal, avšak doba jeho trvání byla v šesti případech delší, než jaká by byla pro žáky přijatelná. Téma detektivního příběhu, který měli žáci v druhé části programu představit vlastním ztvárněním, se ukázalo jako správná volba. Na základě prezentace jedné historické události se žáci dozvěděli množství dalších informací ze života v 16. století, což také nakonec 32 žáků v dotazníku ocenilo. Přesto však žáci v programu postrádali možnost dotknout se více předmětů a aktivnějšího zapojení. Navštívit více místností, prodloužit program a zařadit do něj více her by vyžadovalo jeho celkovou změnu tak, aby byl pro žáky stále poutavý a aby nedošlo ke ztrátě jejich pozornosti a zájmu. Nicméně i tak by byli žáci ochotni absolvovat podobným způsobem edukační program jiného objektu. Z poslední otázky v dotazníku vyplynulo, že žáci odpovídali podobně, jako v den návštěvy hradu. To však může souviset s krátkou dobou mezi absolvováním programu a vyplňováním dotazníku. Zajímavým zjištěním toho, co si žáci zapamatovali a jestli se nějak proměnilo jejich vnímání programu, by bylo nechat žáky vyplnit ještě jeden dotazník po uplynutí delšího časového intervalu.

V každé třídě program záporně hodnotil vždy jeden žák. Tito tři žáci uvedli, že hrad navštěvují pravidelně, jeho exteriéry či interiéry pro ně tedy byly známé. Program pro ně byl nudný, zdlouhavý, obyčejný a poučný současně. Pro jeho zlepšení by uvítali víc her, možnost dotknout se více předmětů a navštívit více místností. Všichni tři žáci uvedli, že nemají zájem zúčastnit se programu podobného typu na jiném objektu.

Vyučující všech tří tříd hodnotili program po jeho skončení kladně. I z mého pohledu byl jeho průběh v pořádku, avšak přesto bych pro jeho další uskutečnění provedla několik změn. Na základě získaných zkušeností z jeho realizace považuji za velmi důležité dodržovat časovou osu, aby nedošlo ke ztrátě zájmu žáků. S tím souvisí rovněž využití více aktivit, při nichž by žáci měli možnost zapojit více smyslů. Ve zbrojnici by bylo možné vynechat vyprávění o dobývání hradu a namísto toho zařadit hru Bingo. Žák, kterému by se podařilo jako první nalézt všech devět předmětů, by dostal za odměnu minci. Dále by program probíhal podle scénáře. Výklad v kapli by bylo možné oživit ukázkami uměleckých slohů na příkladech známých staveb. Ukázkou románského slohu by mohl reprezentovat obrázek rotundy sv. Jiří a sv. Vojtěcha na Řípu, gotický sloh by byl představen katedrálou Notre-Dame v Paříži, renesance bazilikou sv. Petra ve Vatikánu a baroko kostelem sv. Mikuláše v Praze. Popis charakteristických rysů gotického slohu by žáci demonstrovali na příkladu katedrály. Výklad v místnosti s loveckým právem by šlo oživit replikou katovského meče, který by si žáci mohli osahat. Ve velkém rytířském sále by mohly být v malých mističkách nebo skleničkách nasypány sušené bylinky. Žáci by mohli přivoněním hádat názvy jednotlivých bylinek. Pro plynulost programu by pak bylo vhodné mít rekvizity u Lípy neviny již nachystány na kamenném stole. Lektor by je odnikud nepřinášel, a tak by nedošlo k nežádoucímu prodloužení časového harmonogramu. Do budoucna by též stálo za zvážení nakoupit malé pěnové podsedačky, aby se žáci mohli během první části programu probíhající v interiérech hradu posadit a nedošlo k jejich předčasné únavě.

Žáci po celou dobu programu spolupracovali, byli aktivní a odpovídali na pokládané otázky. Ve druhé části programu dostali žáci prostor pro vlastní rekonstrukci příběhu. Mnohé závěrečné prezentace byly velmi vydařené a bylo znát, že se žáci skutečně snažili. Práce některých skupinek byla o poznání méně kreativní, i tak ale splnily svůj účel, tedy snahu zapojit žáky do tvorby příběhu a přinutit je o daném tématu přemýšlet.

K přesnějšímu zjištění, zda došlo k naplnění cílů programu, zda žáci získali nové znalosti a zda je program motivoval k návštěvě jiné památky, by však bylo pro příště vhodné v dotazníku lépe formulovat otázky či zařadit do něj otázky zcela jiné.

Závěr

Teoretická část diplomové práce je zaměřena na edukaci v oblasti kulturního dědictví. Na příkladu vybraných památkových objektů popisuje edukační programy a z nich stanovuje principy, které jsou následně uplatněny v novém edukačním programu hradu Buchlova. Na popis historie hradu a dějinných událostí spojených s vraždou majitele buchlovského panství plynule navazuje část praktická. Cílem diplomové práce bylo vytvořit edukační program hradu Buchlova, jenž by byl zaměřený na žáky druhého stupně základních škol. Hlavním tématem byl detektivní příběh založený na skutečné historické události. S přípravami programu jsem začala v létě 2021, kdy jsem musela prostudovat dostupné prameny týkající se historie hradu Buchlova v letech 1581 až 1582, kdy došlo k vraždě majitele hradu Jindřicha Prakšického ze Zástřízl. Ze získaných informací jsem pak vycházela pro sepsání scénáře edukačního programu, jehož realizace proběhla v říjnu 2021. Programu se zúčastnilo celkem 54 žáků z páté, sedmé a osmé třídy základní školy v Buchlovicích. Žáci během první části programu absolvovali celkem šest zastavení v interiérech hradu, kde jim byl představen vždy jeden podezřelý. Ve druhé části měli žáci za úkol sami zrekonstruovat případ z onoho dne, kdy došlo k vraždě majitele hradu a pomocí metod dramatické výchovy představit svou verzi spolužákům.

Inspiraci pro sestavení a realizaci programu, jakož i veškeré informace týkající se historie hradu v něm obsažené, jsem konzultovala se svým manželem, kastelánem hradu Rostislavem Joškem. Po celou dobu přípravy programu mi byl dobrým rádčem a rovněž se aktivně zapojil při přípravě některých rekvizit. Při psaní scénáře programu jsem se také obrátila na lektora kroměřížského pracoviště NPÚ Petra Hudce. Z inspirativního rozhovoru vzešlo pár nápadů, kterými jsem obohatila nově vznikající program.

Edukační program hradu si kladl za cíl seznámit žáky s historií hradu Buchlova a na základě popisu dějinných událostí jim zprostředkovat život na hradě v 16. století. Formou netradiční prohlídky hradu a následným zapojením žáků do rekonstrukce příběhu měl program za cíl vzbudit u žáků zájem o historii a motivovat je k návštěvě dalších památek. Na to, zdali se podařilo naplnit cíle programu, částečně odpovídá vyhodnocení dotazníkového šetření, kdy převážná většina žáků program hodnotila kladně.

Po skončení programu v prostorách hradu Buchlova můžou pedagogové dále pracovat s námětem detektivního příběhu v prostředí školy. Široký záběr jednotlivých témat obsažených v programu nabízí mnoho možností, jež lze uplatnit v předmětech český jazyk, dějepis, výtvarná

nebo občanská výchova. K zopakování nově nabytých poznatků by bylo možné vytvořit jednoduchou webovou stránku, jejíž obsahovou náplní by byly kromě informací vztahujících se k tématu programu také různé úkoly, doplňovačky a kvízy.

Vzhledem ke kladnému hodnocení programu ze strany žáků, vyučujících, ale i správy hradu, se v současné době uvažuje o jeho zařazení do stávající nabídky prohlídkových okruhů. Jsem potěšena, že program nalezne své další využití a žáci budou díky němu moci poznat historii objektu novým, netradičním způsobem.

Seznam použitých informačních zdrojů

Literatura:

BENEŠ BUCHLOVAN, Bedřich. *Buchlovska knížka: procházka hradem: několik pověstí*. Uherské Hradiště: A. Kiesswetter, 1934.

BENEŠ, Josef. *Základy muzeologie*. Opava: Open Education & Sciences, 1997. ISBN 80-901974-3-4.

BERANOVÁ, Magdalena. *Jídlo a pití v pravěku a ve středověku*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1340-7.

BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea*. Náchod: Juko, 2003. ISBN 80-86213-28-5.

BRAVERMANOVÁ, Milena, Dobromila BRICHTOVÁ, Beket BUKOVINSKÁ a kol. *Podoby a příběhy: portréty renesanční šlechty: katalog výstavy Praha, Šternberský palác říjen 2017 - únor 2018*. Přeložila Lucie KASÍKOVÁ. Kroměříž: Národní památkový ústav, územní památková správa v Kroměříži, 2017. ISBN 978-80-7480-081-8.

BŘEČKOVÁ, Kateřina, Miroslava CEJPOVÁ, Hana FABIÁNOVÁ a kol. *S knížaty u stolu: kuchyně a kultura stolování na středověkých vévodských dvorech v Opavě a Ratiboři*. Ostrava: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, ve spolupráci se Slezskou univerzitou v Opavě a Powiatem Raciborskim, 2018. ISBN 978-80-88240-03-7.

COPELAND, Tim, Anne RUELLAND, Peter JAMIESON a kol. *Edukace jako cesta ke zkvalitňování péče o kulturní dědictví pohledem zahraničních odborníků*. Přeložil Josef KALES. Praha: Národní památkový ústav, metodické centrum pro vzdělávání v Telči, 2016. ISBN 978-80-906167-5-2.

FEYFRLÍKOVÁ ČERNÁ, Monika. *Kuchyně pozdního středověku*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5431-4.

FOLTÝN, Dušan. *Prameny paměti: sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe*. V Praze: Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty UK, 2008. ISBN 978-80-7290-352-8.

GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-73-5.

HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1999. ISBN 80-85770-79-2.

HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2816-2.

HAVLŮJOVÁ, Hana a Jaroslav NAJBERT. *Paměť a projektové vyučování v dějepise*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014. ISBN 978-80-87912-12-6.

HAVLŮJOVÁ, Hana, Kateřina CHARVÁTOVÁ, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 2*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-905631-7-9.

HAVLŮJOVÁ, Hana, Kateřina CHARVÁTOVÁ, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 3*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-905631-8-6.

HAVLŮJOVÁ, Hana, Kateřina CHARVÁTOVÁ, Dušan KLAPKO a kol. *Památky nás baví: katalog výstavy k projektu Vzdělávací role Národního památkového ústavu: Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví ČR*. Praha: Národní památkový ústav, 2014. ISBN 978-80-905631-1-7.

HAVLŮJOVÁ, Hana, Martina INDROVÁ, Petr SVOBODA a kol. *Památky nás baví 4*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-905631-9-3.

HAVLŮJOVÁ, Hana, Petr HUDEC, Květa JORDÁNOVÁ a kol. *Památky nás baví 5*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-906167-0-7.

HAVLŮJOVÁ, Hana, Petr HUDEC, Martina INDROVÁ a kol. *Památky nás baví 1*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-905631-6-2.

HURT, Rudolf. *Dějiny cisterciáckého kláštera na Velehradě*. Olomouc, 1934. Spisy Akademie velehradské.

JANIŠ, Dalibor, Radim VRLA, Jan ŠTĚTINA a kol. *Hrady Zlínského kraje*. Lukov: Spolek přátel hradu Lukova, 2018. ISBN 978-80-905794-4-6.

JAŠEK, Alois. *Zkazky hradu Buchlova*. Brno: Littera, 1992. ISBN 80-900327-6-1.

KOHOUTEK, Jiří. *Hrady jihovýchodní Moravy*. Zlín: Archa, 1995. ISBN 80-900-249-8-X.

KOTRBA, Tomáš a Lubor LACINA. *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2007. ISBN 978-80-87029-12-1.

KŘÍŽEK, Leonid a Zdirad J. K. ČECH. *Encyklopedie zbraní a zbroje*. 2. vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-70-2.

KUBŮ, Naděžda. *Metodika průvodcovské činnosti na hradech, zámcích a dalších zpřístupněných památkách*. Praha: Národní památkový ústav, 2014. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-7480-007-8.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0027-3.

MAŽÁROVÁ, Monika. *Lektorské dovednosti v muzeu*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2018. ISBN 978-80-7028-515-2.

MYSLIVEČEK, Milan. *Velký erbovník: encyklopedie rodů a erbů v zemích Koruny české*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-520-8.

PAJER, Jiří. *Novokřtěnecké fajánse z Moravy 1593-1620: soupis dokladů z institucionálních a privátních sbírek*. Strážnice: Etnos, 2011. ISBN 978-80-904622-2-9.

PETRÁŇ, Zdeněk a Pavel RADOMĚRSKÝ. *Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numismatiky*. 2. opr. vyd. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-319-4.

PLUSKAL MORAVIČANSKÝ, František Saleš. *Hrad Buchlov na Moravě*, PRASEK, Vincenc. *Dvě léta na Buchlově*, 1. vydání. GARN, 2017.

PRASEK, Vincenc, Bořek ŽIŽLAVSKÝ a Michal BAŠČAN. *Po stopách buchlovského mordu*. Buchlovice: Spolek podporovatelů historie Buchlovic, 2001. ISBN 80-238-6893-4.

PRASEK, Vincenc. *Dvě léta na Buchlově: kulturní obrázky z l. 1581 a 1582*. Uherské Hradiště: Halla a Radoušek, 1900.

PTÁČEK, Ladislav. *Jak pře(d)kládat svět: základy dobré interpretace*. Brno: Nadace Partnerství, 2012. ISBN 978-80-904918-5-4.

SEDLÁK, Jan. *Buchlov a Buchlovice*. Brno: Arch spol. s r. o., 1993.

SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

SPATHOVÁ, Jana, Bořek ŽIŽLAVSKÝ, Antonín VERBÍK a kol. *Slovácký svět*. FOTO Holáň, 1994.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3003-4.

ŠTAJNOCHR, Vítězslav. *Prostřený stůl na hradě Pernštejn: stolování na velmožském sídle Pernštejnů v 15. a 16. století: stolování na hraběcím sídle Mittrowských z Nemyšle v 19. a 20. století: kritický katalog k tematické instalaci na Státním hradu Pernštejn*. Praha: Národní památkový ústav, 2016. ISBN 978-80-7480-064-1.

TILDEN, Freeman. *Interpreting Our Heritage*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1967.

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1865-1.

VERBÍK, Antonín. *Černé knihy práva loveckého na hradě Buchlově*. Brno: Blok, 1976.

VETEŠKA, Jaroslav. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4100-0.

ŽIŽLAVSKÝ, Bořek. *Buchlov: historie a příběhy hradu*. Hýsly: Alcor Puzzle, 2006. ISBN 80-86923-11-8.

Prameny:

HAVLŮJOVÁ, Hana, Naděžda REZKOVÁ PŘIBYLOVÁ, Kateřina CHARVÁTOVÁ a kol. *Nové přístupy k živému zprostředkování památek: výklad, prezentace, nebo interpretace?* Časopis státní památkové péče. Zprávy památkové péče 2018/78, číslo: 6, str. 666-672

JESENSKÝ, Vít. *Edukace v památkové péči a NPÚ. Poznámky inspirované projektem NAKI*. Časopis státní památkové péče. Zprávy památkové péče 2015/75, číslo: 2, str. 181-183

JOŠEK, Rostislav, Marcela JOŠKOVÁ. *Pasport SH Buchlov 2021*. Buchlovice, 2022, s. 30-31

KOUDELKA, Jan, Jiří BARTOŠEK a Daniel DVORSKÝ. *Kronika města Uherský Brod 1558-1594*. Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě. Počet stran 166. Signatura HF 575.

Marie Terezie. *Constitutio criminalis Theresiana*. 1769. Knihovní fond SH Buchlov. Signatura BU 1871

NOVOTNÝ, Jiří. *Průvodcovský text hradu Buchlova*. Buchlovice, 1999.

Výroční zpráva 2020. Národní památkový ústav. Praha: Národní památkový ústav, 2021. ISBN 978-80-7480-154-9

Internetové odkazy:

HAVLŮJOVÁ, Hana, Dušan FOLTÝN, Kateřina CHARVÁTOVÁ. *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví a vzdělávání pro udržitelný rozvoj v ČR*. Envigogika. 2012. Dostupné z <https://www.envigogika.cuni.cz/index.php/Envigogika/article/view/78>

Historie NPÚ. Dostupné z <https://www.npu.cz/historie-npu>

Hlavní rysy vzdělávacího systému ČR. Dostupné z https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/czech-republic_cs

Kulturně historické dědictví a udržitelný rozvoj místních komunit. Dostupné z <http://www.historickededitvi.com/wp-content/plugins/downloads-manager/upload/metodikaKHD.pdf>

MEDEK, Michal, Blažena HUŠKOVÁ, Ladislav PTÁČEK a kol. *Čítanka interpretace*. Sdružení pro interpretaci místního dědictví ČR, z. s. 2016. Dostupné z <https://dobrainterpretace.cz/zdroje-informaci>

Oficiální webové stránky SH Karlštejn. Dostupné z <https://www.hrad-karlstejn.cz/cs>

Oficiální webové stránky SH Litice. Dostupné z <https://www.hrad-litice.cz/cs>

Oficiální webové stránky SHZ Bečov nad Teplou. Dostupné z <https://www.zamek-becov.cz/cs>

Oficiální webové stránky SZ Kunštát. Dostupné z <https://www.zamek-kunstat.cz/cs>

Oficiální webové stránky ZŠ a MŠ Buchlovice. Dostupné z <https://zsbu.cz/category/aktuality/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (online). Praha: MŠMT, 2021. Dostupné z <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

THORSTEN, Ludwig, *Interpretační průvodce: Jak se o místní dědictví podělit s ostatními*, 2015. Dostupné z <https://interpret-europe.net/wp-content/uploads/2021/06/czceh.pdf>

Věda a výzkum NPÚ. Program NAKI a vzdělávací role NPÚ. Dostupné z <https://www.npu.cz/veda-a-vyzkum>

VONDRÁČEK, Josef. *Vražda na Buchlově*. 1966. Dokumentární snímek. Dostupné z <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1032199414-vrazda-na-buchlove/>

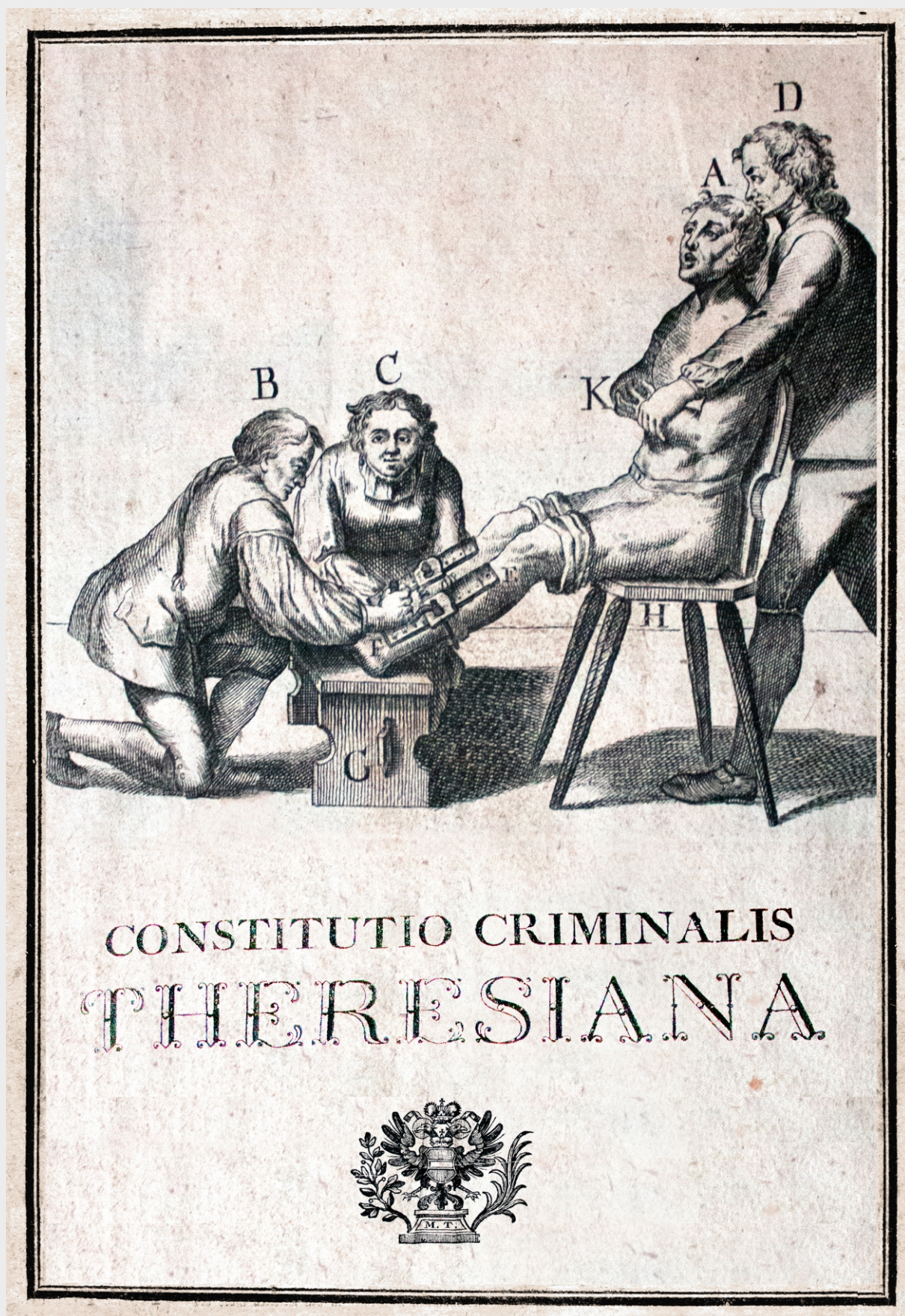
Seznam příloh

Příloha č. 1 – Výukové listy	89
Příloha č. 2 – Pracovní listy	94
Příloha č. 3 – Doplnující otázky	96
Příloha č. 4 – Losovací karty s podezřelými	97
Příloha č. 5 – Svitky	98
Příloha č. 6 – Didaktické pomůcky a prostředky	99
Příloha č. 7 – Fotografie z realizace programu 14. 10. 2021, 7. třída	100
Příloha č. 8 – Fotografie z realizace programu 25. 10. 2021, 5. třída	102
Příloha č. 9 – Fotografie z realizace programu 26. 10. 2021, 8. třída	104
Příloha č. 10 – Ukázky prací žáků	106
Příloha č. 11 – Dotazník k vyhodnocení programu	108
Příloha č. 12 – Webová prezentace ZŠ Buchlovice	109
Příloha č. 13 – Jindřich Prakšický ze Zástřizl	111

Příloha č. 1 – Výukové listy

Obr. č. 1: stránka z kodexu Marie Terezie *Constitutio criminalis Theresiana* z roku 1769, právo útrpné

Obr. č. 2: stránka z kodexu Marie Terezie *Constitutio criminalis Theresiana* z roku 1769, právo útrpné

Kráječ chystající se porcovat koláč
(Francie, 1470)

Plněný koláč
(kuchařská rekonstrukce)

Malá hostina
(Lucas van Valckenborch, 1580)

Obr. č. 3: ukázka stolování šlechty

Modlitba před jídlem
(*Adriaen van Ostade, 1653*)

Selský banket
(*Daniel Hopfer, 1500*)

Stůl s podáním prosné kaše s chlebem
(*instalace na SH Pernštejn*)

Obr. č. 4: ukázka stolování poddaných

Ceny v 16. století

V roce **1542** koupil Jan Ždánský ze Zástřizl hrad **Buchlov** od Žerotínů za **4 750 kop grošů**.

1 kopa grošů = 60 grošů

$4\,750 \cdot 60 = \mathbf{285\,000}$ grošů

sud piva - **12** grošů

boty - **18** grošů

hrábě – **3** groše

za **4 750 kop grošů** se dalo pořídít

23 750
sudů piva

15 833
párů bot

95 000
hrábí

Ukázka měny – 16. století

Rudolf II. – **bílý groš**, 1580

(Kutná Hora, stříbro 1,78 g, průměr 21 mm)

líc

rub

Obr. č. 5: srovnání cen a ukázka měny v 16. století

Příloha č. 2 – Pracovní listy

Jméno podezřelého:
Co se stalo?
Motiv:

Obr. č. 6: upravený pracovní list pro 5. třídu

Jméno podezřelého	Co se stalo?	Motiv

Obr. č. 7: pracovní list

Příloha č. 3 – Doplnující otázky

1) V jakém století byl hrad založený?

(v 1. polovině 13. století)

2) Který král založil hrad Buchlov?

(Přemysl Otakar I. nebo Václav I.)

3) Vyjmenujte alespoň 2 šlechtické rody, které držely hrad Buchlov

(Žerotínové, Zástřizlové, Petřvaldští, Berchtoldové)

4) Jak se nazývá soudní pravomoc, která byla spjatá s hradem Buchlovem?

(Lovecké právo)

5) Komu se podařilo dobýt hrad?

(nikomu)

6) V jakém slohu je postavena hradní kaple?

(v gotickém)

7) Kde byl zavražděný Jindřich Prakšický ze Zástřizl?

(v údolí Dlouhé řeky – Smrad'avka)

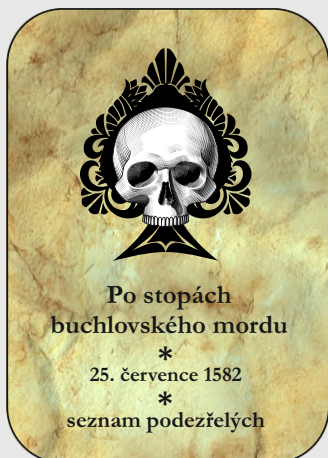
8) Jak se jmenuje nejznámější pověst hradu Buchlova?

(O lípě Neviny)

9) Co dostal odsouzený před tím, než byl odveden na popraviště?

(pohár červeného vína a chléb)

Příloha č. 4 – Losovací karty s podezřelými

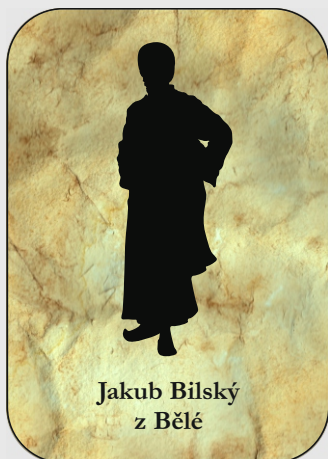
seznam podezřelých

zbrojnoš

hradní paní

opat

kdo je viníkem?

šlechtic

vůdce lupičů

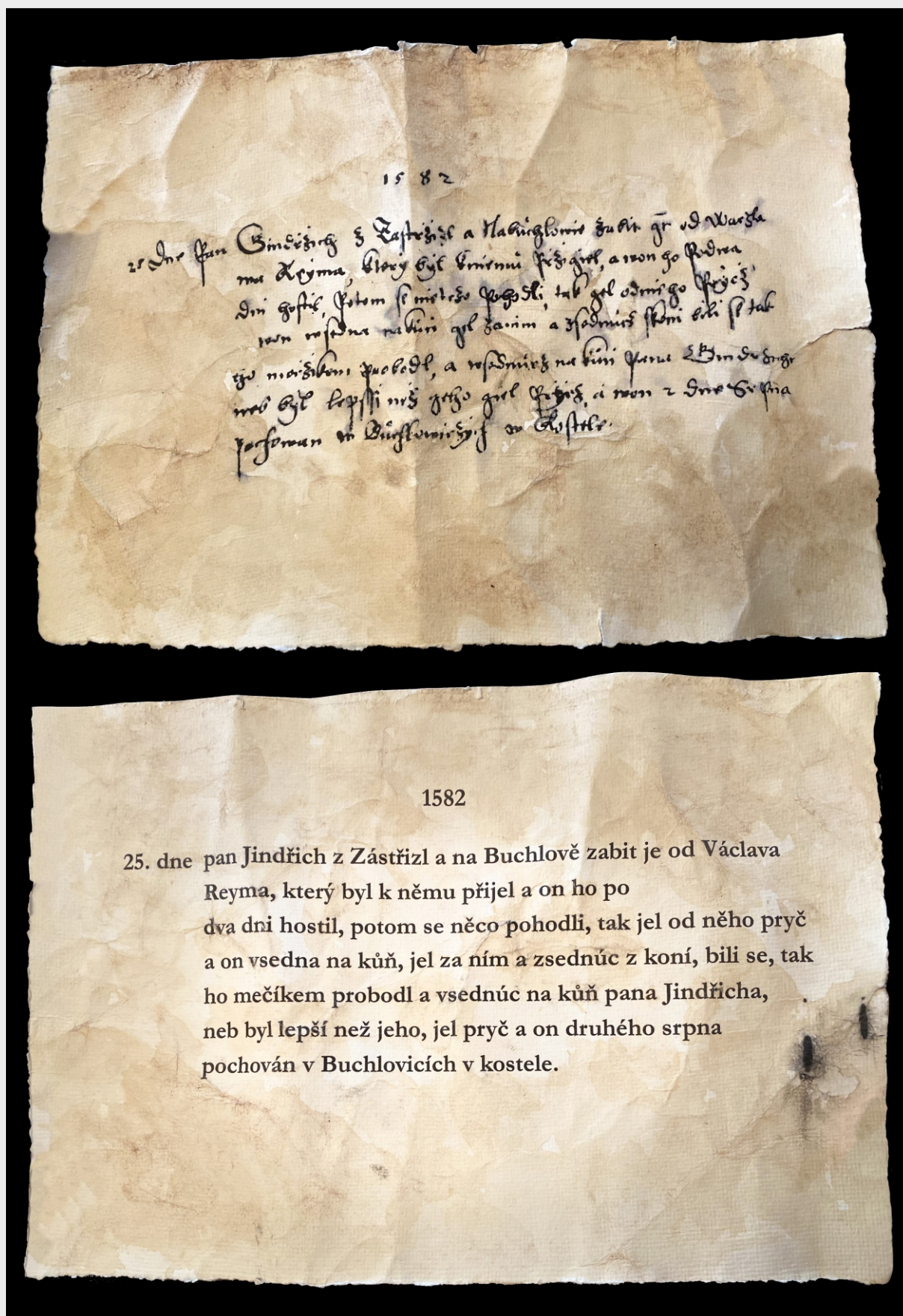
host hradního pána

*rub karty
(vražedná zbraň)*

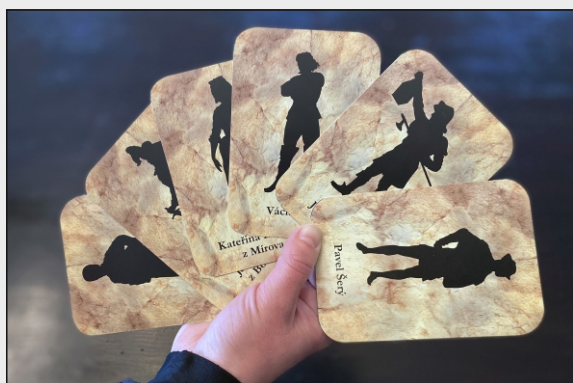
Obr. č. 9: losovací karty s podezřelými určené pro práci v týmu

Příloha č. 5 – Svitky

Obr. č. 10: svitky s prepisem záznamu události, *Kronika města Uherský Brod (1558-1594)*

Příloha č. 6 – Didaktické pomůcky a prostředky

Obr. č. 11: karty podezřelých pro práci ve skupinách

Obr. č. 12: pomník Jindřicha Prackšického ze Zástřizl

Obr. č. 13: mosazná deska s textem z pomníku

Obr. č. 14: rekvizity k zastavení u Lípy nevinny

Obr. č. 15: rekvizity k loveckému právu

Obr. č. 16: Taneční sál – seznámení žáků s programem

Obr. č. 17: truhlička se svitky

Obr. č. 18: Taneční sál – průběh programu

Příloha č. 7 – Fotografie z realizace programu 14. 10. 2021, 7. třída

Obr. č. 19: losování kartiček pro vytvoření týmů

Obr. č. 20: první zastavení u kamenného pomníku

Obr. č. 21: první zastavení u kamenného pomníku

Obr. č. 22: první zastavení u Lípy nevinny

Obr. č. 23: první zastavení u Lípy nevinny

Obr. č. 24: druhé zastavení ve zbrojnici

Obr. č. 25: třetí zastavení v hradní kapli

Obr. č. 26: třetí zastavení v hradní kapli

Obr. č. 27: čtvrté zastavení – lovecké právo

Obr. č. 28: čtvrté zastavení – lovecké právo

Obr. č. 29: páté zastavení v rytířském sále

Obr. č. 30: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 31: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 32: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 33: odemčení truhličky se svitky

Obr. č. 34: závěrečné rozuzlení případu

Příloha č. 8 – Fotografie z realizace programu 25. 10. 2021, 5. třída

Obr. č. 35: Taneční sál – seznámení žáků s programem

Obr. č. 36: losování kartiček pro utvoření týmů

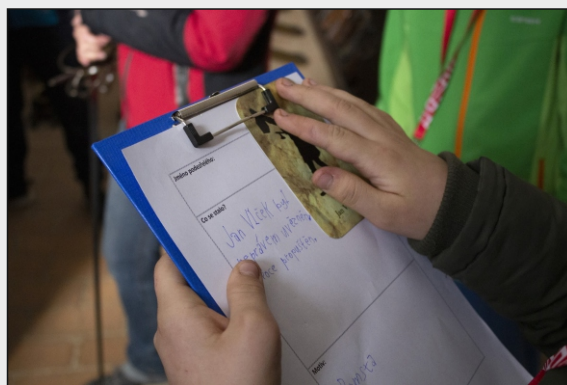
Obr. č. 37: první zastavení – čtení z mosazné desky

Obr. č. 38: první zastavení u Lípy nevinny

Obr. č. 39: druhé zastavení ve zbrojnici

Obr. č. 40: druhé zastavení ve zbrojnici

Obr. č. 41: třetí zastavení v hradní kapli

Obr. č. 42: čtvrté zastavení – lovecké právo

Obr. č. 43: páté zastavení v rytířském sále

Obr. č. 44: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 45: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 46: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 47: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 48: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 49: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 50: odemčení truhličky se svitky

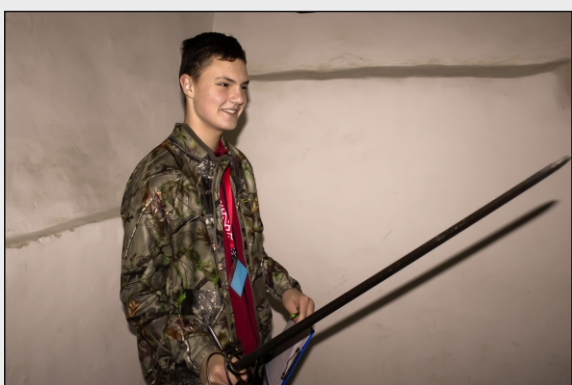
Příloha č. 9 – Fotografie z realizace programu 26. 10. 2021, 8. třída

Obr. č. 51: Taneční sál – seznámení žáků s programem

Obr. č. 52: první zastavení – čtení z mosazné desky

Obr. č. 53: druhé zastavení ve zbrojnici

Obr. č. 54: druhé zastavení ve zbrojnici

Obr. č. 55: třetí zastavení v hradní kapli

Obr. č. 56: páté zastavení v rytířském sále

Obr. č. 57: šesté zastavení v Zástřizlovském pokoji

Obr. č. 58: závěrečná realizace – práce v týmu

Obr. č. 59: závěrečná realizace – prezentace týmu

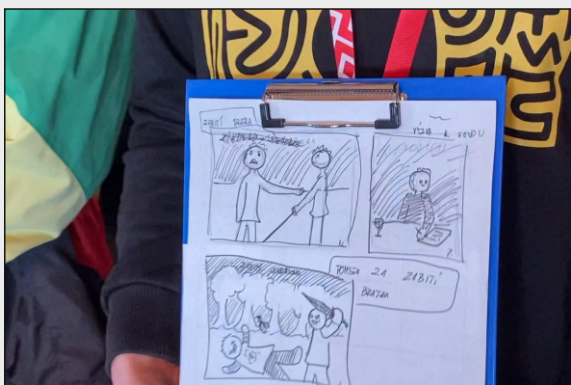
Obr. č. 60: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 61: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 62: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 63: závěrečná realizace – prezentace týmu

Obr. č. 64: výměna mincí za klíč k truhličce

Obr. č. 65: závěrečné rozuzlení případu

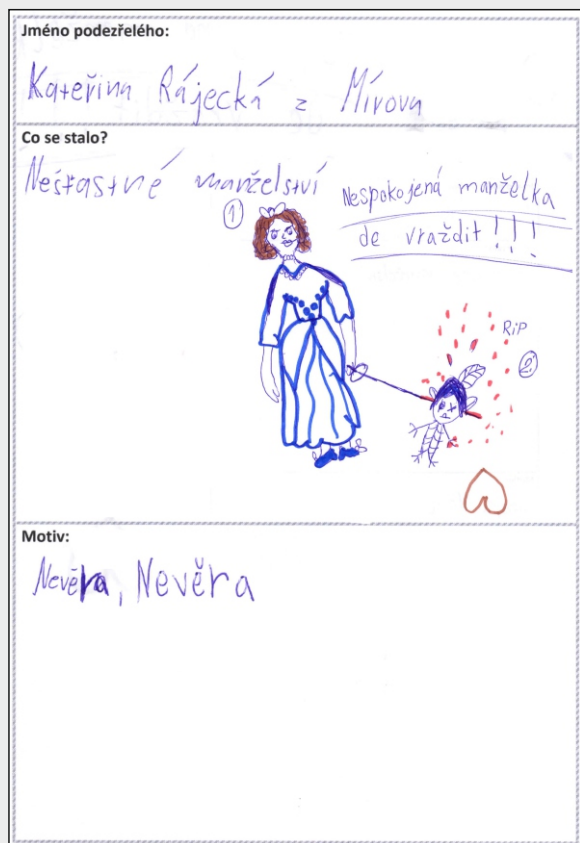

Obr. č. 66: závěrečné rozuzlení případu

Příloha č. 10 – Ukázky prací žáků

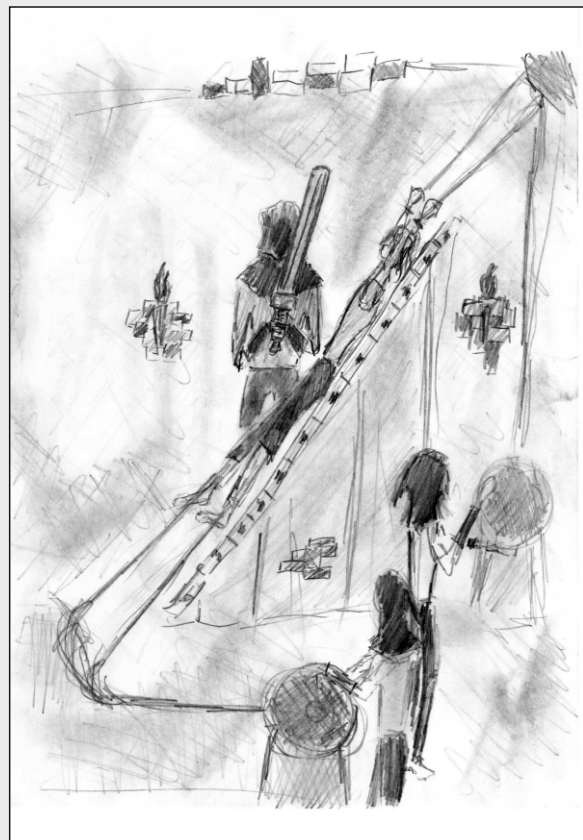
Obr. č. 67: pracovní list – zbrojnoš Vlček

Obr. č. 68: pracovní list – hradní paní Kateřina

Obr. č. 69: pracovní list – šlechtic Šembera

Obr. č. 70: pracovní list – vůdce lupičů Pekař

Jméno podezřelého	Co se stalo?	Motiv
LIBYŠOVSKÝ JAN VÍTEK	Byl neprávem uvězněn	POMSTA
ŠERVAH PAVEL ŠEN LOPKYŠA LOUPEŽNÁ BANDA	Zabiti bratra Šereho	Pomsta POMSTA
VELEHRAD JAKUB (OPAT) BILSKÝ	SOUSEDSKÉ SPORY	NAJETEK UKLIDNĚNÍ SPORŮ
JAN ŠEMBĚRA ŠEMBĚRA	ZAVRAŽDIL JINDŘICHOV BRATRA	POMSTA ZIKMUNDA BRATRA
VÁCLAV REYM	POSLEDNÍ KDO HO VIDĚL ŽIVÉ	KONFLIKT
Jeho žena Katerina KAJEC	Něšťastné manželství	Nový partner Mlása

Obr. č. 71: pracovní list – záznamy k řešení, 7. třída

Jméno podezřelého	Co se stalo?	Motiv
Zbrojník Jan Vleck	byl provedl vlastní zbrání r. 1982, zhruba 50 let poté r. 1982 by zavražděn Jan Vleck - byl napřim	byl neprávem uvězněn Pomsta
Jan Vítěk Kopřivnácký Lepkové Pásk	Na sobě vyvěšen byl odsouzen MADINA Serym Jedním na oči Pavla Serym stojal to / byl odsouzen k tr. smrti - louplý uvězení - Přišli o více	Pomsta
cinkev opat - Jakub Březský z Bělé	-Sousedské spory	- získání majetku - uklidnění sousedských sporů
Jan Šembera	-Vražda Zikmunda	-pomsta Zikmunda
Václav Reim	- Byl jeden z posledních lidí, kteří ho viděli živého - byl to host na hrade	- hradce - majetek - opilství - konflikt
Jeho manželka -Katerina Kajecová	po smrti opouští Belskou Jindřicha -něšťastné manželství	- nová - jiný partner

Obr. č. 72: pracovní list – záznamy k řešení, 8. třída

Jméno podezřelého	Co se stalo?	Motiv
Jan Vítek	Neprávem odsouzen	Pomsta
Banda lupičů	Vražda Vůdce	Pomsta
Jakub Bilský z Bělé	Sousedské spory	Uklidnění soused- ských sporů
Jan Šembera z Boskovic	Zavraždil Jindřichova bratra	Očistit své jméno
Václav Reim	poslední kdo spatřil Jindřicha na živu	?
Pani Katerina	Něšťastné manželství	Nový manžel

Obr. č. 73: pracovní list – záznamy k řešení, 8. třída

Za Jindřichem přijel na návštěvu Václav Reim. Při vítání se podává
Aby jim přinesl víno - Mluví spolu o lovu. Takže o majetku. No a
samozřejmě pili více než snesli. Byli oba veselí smačli se. No a pak zase
o majetku a přišlo k hádce. Na konec Reim odejde pak tak Jindřich
pak znovu přijde k hádce a nahonec k vraždě. Dehujeme za pozornost.

JAN ŠEMBĚRA Z BOSKOVIC ZABIL JINDŘICHOV BRATRA.
JINDŘICH NAZVAL JANA VRAHEM A BYL VYZVÁN ABY
DOŠEL K SOUDU TAM MU POSLYHLY JMÉNO A SVŮJ
VĚK STARÝ A DŮLEŽITÝ BOD BYL ZAHAMBEN.
A TAK JAN ŠEMBĚRA Z BOSKOVIC ZABIL
JINDŘICHU PRO KŠICKÉHO ŽE ZÁSTĚBEL ABY
SVĚ JMÉNO OČISTIL

Obr. č. 74: aktivní příprava k vlastní prezentaci

Příloha č. 11 – Dotazník k vyhodnocení programu

Dotazník k edukačnímu programu Po stopách buchlovského mordu

Prosím o vyplnění krátkého dotazníku, který se týká hodnocení edukačního programu, kterého jste se zúčastnili. Dotazník je anonymní. Své odpovědi prosím zakroužkujte. Za jeho vyplnění předem děkuji.

1) Jak často navštěvujete hrad Buchlov?

- a. Na hradě jsem byl/a pouze jednou a to na edukačním programu.
- b. Na hradě jsem byl/a 2x, z toho jednou na edukačním programu.
- c. Na hradě jsem byl/a vícekrát.
- d. Hrad navštěvuji pravidelně, alespoň 1x ročně.

2) Zaujal vás zvolený způsob aktivního poznání historie hradu?

- a. Ano.
- b. Ne.

3) Jak hodnotíte program po obsahové stránce? (můžete zakroužkovat více odpovědí)

- a. Nezajímavý.
- b. Obyčejný.
- c. Srozumitelný.
- d. Poučný.
- e. Jiný:

4) Jak hodnotíte průběh programu? (můžete zakroužkovat více odpovědí)

- a. Nudný.
- b. Zdlouhavý.
- c. Zábavný.
- d. Poutavý.
- e. Jiný:

5) Co se vám nejvíce líbilo na programu? (můžete zakroužkovat více odpovědí)

- a. Program se mi nelíbil.
- b. Aktivní zapojení během prohlídky hradu.
- c. Množství zajímavých informací, které jsem se dozvěděl/a.
- d. Napětí při pátrání.
- e. Závěrečné dotváření příběhu.
- f. Jiné:

6) Co podle vás v programu chybělo – čím byste program doplnili?

(např. aktivnější zapojení účastníků, možnost dotknout se více předmětů... atd.)

7) Chtěli byste poznat historii jiného hradu či zámku podobným způsobem?

- a. Ano.
- b. Ne.
- c. Nevím.

8) Jak byste doplnili následující větu?

Když se řekne Zástřizl, tak si vybavím

Obr. č. 75: dotazník k vyhodnocení programu

Příloha č. 12 – Webová prezentace ZŠ a MŠ Buchlovice

The screenshot shows the website of ZŠ a MŠ Buchlovice. The top navigation bar includes links for 'Aktuality', 'Kalendář Akcí', 'Office 365', 'Stravovací systém', 'Žákovská knížka', and 'Kontakty'. Below the navigation is the school logo and a menu with 'Škola Buchlovice', 'Základní škola', 'Mateřská škola', 'Školní družina', and 'Školní jídelna'. The main content area features a large article titled 'Po stopách buchlovského mordu' (Following the tracks of the Buchlov murder). The article includes a photo of children on a trail and a text box with the title 'PO HISTORICKÝCH STOPÁCH buchlovského mordu s žáky 5. třídy'. The text describes a historical trail activity where students solved a mystery about a murder in Buchlov. The article concludes with a thank you message to the participants.

Aktuality

Po stopách buchlovského mordu

PO HISTORICKÝCH STOPÁCH buchlovského mordu s žáky 5. třídy

Ano, i takto se dá vyučovat historie, navíc velmi úzce spojená s Buchlovicemi.

Na hradě Buchlově se po stopách neobjasněné vraždy Jindřicha Prakšického ze Zástřizli vydali žáci tří tříd naší školy. Mezi nimi i žáci páté třídy.

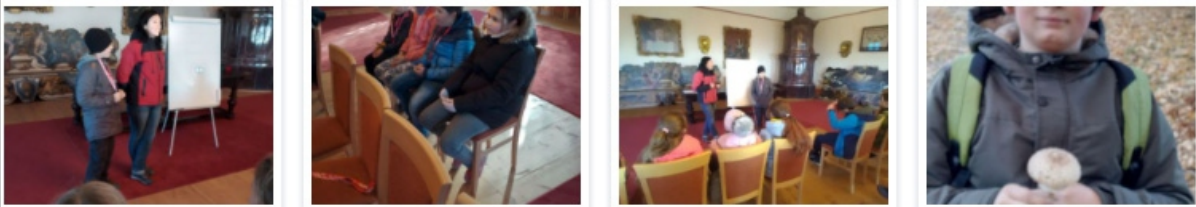
A jelikož žákem páté třídy je i „současný malý hradní pán Hanuš Jošek“, bylo to se vší parádou. Hanuš pro své spolužáky připravil náročnou cestu vzhůru na hrad obohacenou o spoustu úkolů. Pečlivě vše hodnotil a bodoval. Po příchodu na hrad pak byly vyhodnoceny jednotlivé soutěžní týmy a předány ceny.

Poté si velení nad naší skupinou převzala paní Jošková, která připravila objevnou hru, na jejímž konci došlo k otevření tajemné skříňky, ve které se skrývalo objasnění zmiňovaného mordu.

Děti dostaly šest jmen podezřelých a při procházce hradními prostory získávaly stříbrňáky za plnění historických úkolů. Díky svým výkonům a dobrým úvahám nakonec záhadu správně rozluštily.

Dobrá povídka z úspěšného vyřešení záhady pak ještě umocnilo krásné slunečné podzimní počasí, které nás provázelo cestou zátky do školy.

Děkujeme, že jsme se této akce mohli zúčastnit.

Obr. č. 76: odezva k realizaci – webové stránky ZŠ, 5. třída

Aktuality Kalendář Akcí Office 365 Stravovací systém Žákovská knížka Kontakty

BUCHLOVICE
ZŠ a MŠ

Škola Buchlovice ▼ Základní škola Mateřská škola Školní družina Školní jídelna

ZŠ a MŠ Buchlovice / Aktuality / Po stopách buchlovského mordu

Po stopách buchlovského mordu

Aktuality

PO STOPÁCH BUCHLOVSKÉHO MORDU

Žáci 7. a 8. třídy se 14. 10. 2021 a 26. 10. 2021 zúčastnili na hradě Buchlově výukového edukačního programu „Po stopách buchlovského mordu“.

Žáci řešili záhadu smrti majitele hradu Jindřicha Prakšického ze Zástřizl a snažili vypátrat jméno jeho vraha. Postupně se seznámili s jednotlivými podezřelými, procházeli hradními místnostmi, zapisovali si motivy a hledali důkazy. Zároveň sbírali mince, za které si v závěru koupili klíč od truhlice s pergamenem obsahujícím jméno nejpravděpodobnějšího pachatele.

Obr. č. 77: odezva k realizaci – webové stránky ZŠ, 7. a 8. třída

Příloha č. 13 – Jindřich Praktšický ze Zástřizl

Obr. č. 78: obraz Jindřicha Praktšického ze Zástřizl s osobní zbraní, sbírky SH Buchlov